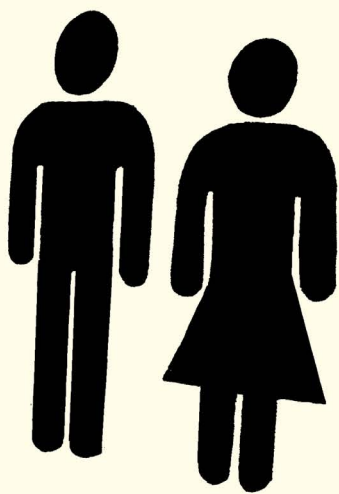

Deel 2

Evolutie van het fenomeen en strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel

Hoofdstuk 1

Recente ontwikkelingen van het juridische en politieke kader

De recente Belgische en Europese ontwikkelingen zijn hieronder kort samengevat.

1. Evoluties van het Europese juridische en politieke kader

1.1. | Mensenhandel

In 2019 hebben er zich in het Europese beleid ter bestrijding van mensenhandel geen bijzondere ontwikkelingen voorgedaan. Het mandaat van mevrouw Vassiliadou, EU-coördinator voor de bestrijding van mensenhandel, is eind februari 2020 afgelopen. Bij het afsluiten van dit verslag¹²² bekleedt de heer Olivier Onidi, dienstdoend adjunct-directeur-generaal van het directoraat-generaal Migratie en Binnenlandse Zaken, deze functie.

COVID-19 en mensenhandel

Begin 2020 stond in het teken van de maatregelen op mondiaal, Europees en nationaal vlak ter bestrijding van de coronapandemie. Verschillende internationale en Europese agentschappen hebben de autoriteiten gewezen op de impact van die maatregelen op mensenhandel.

Het VN-Bureau voor drugs- en misdaadbestrijding (UNODC) heeft de staten gewaarschuwd voor de nefaste gevolgen van de coronamaatregelen voor de slachtoffers

van mensenhandel en voor de strijd tegen dit fenomeen.¹²³ Op het eerste gezicht lijken de toepassing van deze maatregelen en de sterkere aanwezigheid van politie aan de grenzen en in de publieke ruimte de criminaliteit af te remmen maar tegelijk kunnen ze er ook voor zorgen dat die zich meer in de clandestiniteit gaat afspelen. Criminelen passen zich aan de "nieuwe realiteit" aan die door de pandemie is ontstaan, met name door nieuwe communicatietechnologieën aan te wenden bij hun criminele praktijken. Tegelijk beïnvloedt de pandemie de mate waarin overheden en niet-gouvernementele organisaties essentiële diensten kunnen verlenen aan slachtoffers van mensenhandel. Door de pandemie is daarenboven de systemische en diepgewortelde economische en maatschappelijke ongelijkheid nog duidelijker naar voren gekomen, een ongelijkheid die tot de onderliggende oorzaken van mensenhandel behoort.

Het UNODC vreest dan ook dat door de pandemie en de maatregelen ter bestrijding ervan de identificatie van slachtoffers van mensenhandel nog moeilijker wordt, dat ze meer risico lopen om met het virus besmet te raken en dat ze ook moeilijker toegang krijgen tot de gezondheidszorg voor de behandeling van de ziekte. De pandemie leidt zo tot een nog grotere kwetsbaarheid bij deze sowieso al kwetsbare mensen die een laag inkomen hebben of die in het informele circuit werkzaam zijn (migranten in illegaal verblijf, seizoenarbeiders, sekswerkers,...). Het risico op nog meer uitbuiting bestaat in sectoren waar mensenhandel vaak wordt vastgesteld, door de reductie van de productiekosten als gevolg van de economische problemen en doordat de overheden ook minder controles uitvoeren. En als gevolg van de coronamaatregelen kan ook de situatie van slachtoffers die door mensenhandelaars worden vastgehouden er verder op verslechteren, waardoor ze nog meer geïsoleerd raken

¹²² September 2020.

¹²³ UNODC, *Impact of the COVID-19 Pandemic on Trafficking in Persons: Preliminary findings and messaging based on rapid stocktaking*, mei 2020: https://www.unodc.org/documents/Advocacy-Section/HTMSS_Thematic_Brief_on_COVID-19.pdf.

en de kansen om als slachtoffer te worden geïdentificeerd afnemen.

De mechanismen voor de identificatie en de doorverwijzing van slachtoffers van mensenhandel en om hun rechten te garanderen lopen op die manier vertraging op of functioneren helemaal niet meer. De gespecialiseerde opvangcentra in België stellen hetzelfde vast. Tijdens de *lockdown* hebben ze een abnormale daling gemerkt van het aantal meldingen van potentiële slachtoffers van mensenhandel.

Andere obstakels zijn er wat de toegang tot diensten, bijstand en ondersteuning betreft, omwille van de regels inzake thuisquarantaine en de daarmee gepaard gaande sluitingen van ngo's en van overheidsdiensten. Geïdentificeerde slachtoffers die ondersteuning kregen van de overheid of van ngo's kunnen in de problemen komen, bijvoorbeeld bij het verlengen van hun verblijfstitel.

En ook de controle instanties zoals de diensten van de arbeidsinspectie of de politie worden soms getroffen. Zo moet de politie toezien op de naleving van de *lockdown* of de maatregelen rond *social distancing*, waardoor zij over minder capaciteit beschikt voor haar normale operationele taken. Het risico bestaat dus dat onderzoeken inzake mensenhandel minder prioritair zijn en dat verdachte sites en gevallen minder worden gecontroleerd. Deze vaststelling geldt ook voor België, zoals blijkt uit de externe bijdragen van verschillende actoren over de impact van de gezondheids crisis op mensenhandel.¹²⁴

Het UNODC formuleert daarom enkele aanbevelingen voor de lidstaten, zoals:

- de continue opvolging van COVID-19-maatregelen en de bijstellingen die nodig zijn als ze een negatieve impact hebben op kwetsbare groepen, zoals de slachtoffers van mensenhandel;
- eerstelijnsdiensten en magistraten moeten waakzaam zijn voor nieuwe, evoluerende manieren van criminaliteit;
- flexibiliteit van de diensten die bijstand verlenen;
- het systematisch verzamelen en analyseren van gegevens over de impact van COVID-19 op mensenhandel.

Europol heeft eveneens de impact van de pandemie op de georganiseerde misdaad geanalyseerd en daarbij de gevolgen op korte, middellange en lange termijn onderzocht. Wat mensenhandel betreft, gaat Europol ervan uit dat — als op de lange termijn een recessie volgt

na de epidemie — de kans groot is dat zowel de seksuele uitbuiting als de arbeidsuitbuiting zal toenemen, net als de mensenhandel binnen Europa.¹²⁵ Het is namelijk zo dat de sluiting van bedrijven met krappe winstmarges als gevolg van de economische crisis de markt kan openen voor bedrijven die een beroep doen op illegale of goedkope arbeidskrachten.

Bovendien kan ook de sluiting van zaken die op een legale manier seksuele diensten aanbieden tot een stijging van het aantal feiten van seksuele uitbuiting leiden. En door de reisbeperkingen die de seizoenarbeid in de landbouw bemoeilijken, zal vermoedelijk de vraag naar migranten uit derde landen die slachtoffer zijn van mensenhandel in dat domein evenzeer toenemen.¹²⁶

1.2. | Mensensmokkel

COVID-19 en mensensmokkel

De COVID-19-maatregelen hebben ook een impact op de migrantensmokkel.

Het **UNODC**¹²⁷ gaat ervan uit dat de reisbeperkingen en het inperken van de bewegingsvrijheid de migratie van personen die op de vlucht zijn voor conflicten of voor geweld niet verhindert. Vaak hebben zij weinig andere keuze dan smokkelaars in te schakelen. De sluiting van de grenzen dreigt er zo voor te zorgen dat migranten voor het oversteken van die grenzen nog meer aangewezen zijn op smokkelaars, waardoor migrantensmokkel verder dreigt toe te nemen. Door deze sluitingen en beperkingen bestaat eveneens het risico dat de routes en de omstandigheden er nog gevaarlijker op worden en dat de prijzen zullen stijgen.

Europol heeft vastgesteld dat smokkelaars hun *modi operandi* aanpassen aan de sluiting van de grenzen. Door de strengere controlemaatregelen aan de grenzen en door de reisbeperkingen binnen de EU stelt Europol

125 Europol, *Beyond the pandemic: how COVID-19 will shape the serious and organised crime landscape in the EU*, 30 april 2020: <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/beyond-pandemic-how-covid-19-will-shape-serious-and-organised-crime-landscape-in-eu>.

126 European Migrant Smuggling Centre, *4th Annual Report*, 2019: <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/emsc-4th-annual-activity-report-%E2%80%93-2019>.

127 UNODC, *How COVID-19 restrictions and the economic consequences are likely to impact migrant smuggling and cross-border trafficking in persons to Europe and North America*, research brief, mei 2020: <https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/covid/Covid-related-impact-on-SoM-TiP-web3.pdf>.

124 Zie *infra*.

een shift van de smokkelactiviteiten¹²⁸ vast, met name meer migranten die kiezen voor de Centrale Middellandse Zeeroute¹²⁹ en een intensiever gebruik van kleinere boten om het Kanaal over te steken.

2. Evoluties van het Belgische juridische en politieke kader

2.1. | Mensenhandel en mensensmokkel

Aangezien de Belgische federale regering sinds de politieke crisis van december 2018 in lopende zaken was, konden er in 2019 (en ook begin 2020) geen belangrijke nieuwe politieke initiatieven worden genomen.

In het vorige verslag vermeldde Myria — naast andere maatregelen — al de verankering van het beginsel van niet-bestafting van slachtoffers in het Strafwetboek¹³⁰ en de actualisatie van het actieplan 2015-2018 inzake mensensmokkel voor 2019.¹³¹

In juni 2020 heeft de Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel via een stilzwijgende procedure schriftelijk een actualisatie van het actieplan 2015-2019 ter bestrijding van mensensmokkel voor de jaren 2020 en 2021 goedgekeurd.

Doordat de federale regering in lopende zaken was, was de goedkeuring van een nieuw actieplan niet mogelijk. Het bureau van de Interdepartementale Cel had nochtans een uitgebreide draft van het actieplan klaar voor de periode 2020 tot 2025.

Om de continuïteit van de aangevatte werkzaamheden te verzekeren en de vooruitzichten in deze overgangsperiode te omschrijven, is een actualisatie van het vorige actieplan gebeurd. Het houdt rekening met de initiatieven die al met de deelstaten zijn opgestart. De nadruk ligt op het voortzetten van de opleidingen en de sensibiliseringsactiviteiten, met name voor de politie, de wisselkantoren en de “compliance”-diensten van de banken.

2.2. | Andere maatregelen

Zelfs indien ze niet rechtstreeks in verband staan met de strijd tegen mensenhandel, zijn er nieuwe maatregelen genomen inzake detachering en in de strijd tegen sociale dumping die wel een impact kunnen hebben op dat fenomeen.

De omzetting van de nieuwe detacheringsrichtlijn

De nieuwe detacheringsrichtlijn 2018/957¹³² moest uiterlijk tegen 31 juli 2020 door de lidstaten worden omgezet. De Belgische wet die de nieuwe detacheringsrichtlijn moet omzetten is in werking getreden op 30 juli 2020.¹³³

Het principe van de oude detacheringsrichtlijn was dat een gedetacheerde werknemer voor een bepaalde periode door zijn werkgever naar een andere lidstaat (het gastland) kon worden gestuurd om er te werken in het kader van het vrij verkeer van diensten, maar onder de voorwaarden en volgens de regels van het thuisland. Een reeks dwingende basisregels inzake minimale bescherming in het gastland moesten wel worden nageleefd. Voortaan moeten gedetacheerde werknemers die in hetzelfde bedrijf hetzelfde werk verrichten als hun plaatselijke collega's dezelfde arbeids- en loonvoorwaarden krijgen.

128 European Migrant Smuggling Centre, *4th Annual Report*, 2019: <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/emsc-4th-annual-activity-report-%E2%80%93-2019>.

129 Europol baseert zich daarbij op cijfers van de IOM, waaruit een aanzienlijke toename van de instroom van migranten via deze route blijkt (3.366 aankomsten op 25 april 2020, vergeleken met 667 aankomsten in dezelfde periode in 2019).

130 Wet van 22 mei 2019 betreffende de handel in menselijke organen en betreffende het niet-bestaftingbeginsel voor slachtoffers van mensenhandel, *BS*, 21 juni 2019. Cfr. Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers*, pp. 97-99.

131 https://www.dsb-spc.be/doc/pdf/ACTIEPLAN_MS_2019_NL.pdf Cfr. Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers*, pp. 99-100.

132 Richtlijn EU 2018/957 van het Europees Parlement en de Raad van 28 juni 2018 tot wijziging van richtlijn 96/71/EG over de terbeschikkingstelling van werknemers met het oog op het verrichten van diensten, *PB*, L 173 van 9 juli 2018.

133 Wet van 12 juni 2020 houdende diverse bepalingen inzake de detachering van werknemers. Zie Myria, *Migratie in cijfers en in rechten 2020, Katern Economische migratie, vrij verkeer en studenten*, pp. 34-35.

De richtlijn voert enkele belangrijke wijzigingen door. Zo is de term 'minimumloon' vervangen door 'beloning'. Op die manier moet het loon van gedetacheerde werknemers niet alleen voldoen aan de voorwaarden van het minimumloon maar ook aan de andere bindende regels rond bezoldiging in de gastlidstaat.

De strijd tegen sociale dumping

De Belgische overheid heeft in 2019 verschillende maatregelen genomen ter bestrijding van sociale dumping en fraude.¹³⁴ Op 12 november 2019 sloten politie, justitie en de sociale inspectiediensten (van de RSZ, RSVZ, FOD WASO, RVA, RIZIV) een samenwerkingsakkoord om in het hele land samen onderzoeksteams tegen sociale fraude op te richten. Tot nu toe bestond zo iets alleen in Oost-Vlaanderen. Deze gemengde onderzoeksteams van politiediensten en sociale inspectiediensten, de zogenaamde MOTEMS, kunnen zich per arrondissement organiseren en samenwerken in individuele dossiers in de strijd tegen sociale dumping, zwartwerk, schijnzelfstandigheid en georganiseerde faillissementen.¹³⁵

Daarnaast werd het Federaal Actieplan Sociale Fraudebestrijding 2020 goedgekeurd door de ministerraad van 20 december 2019. Het plan kondigt aan om extra te focussen op sociale dumping met als doel zowel onwettig gedetacheerde werknemers en zelfstandigen als de naleving van de wettelijk verplichte arbeidsvoorwaarden door de buitenlandse werkgever te controleren en zo nodig sancties op te leggen.¹³⁶

3. Impact van de COVID-19-crisis op mensenhandel

De verschillende actoren die actief zijn in de strijd tegen mensenhandel of die slachtoffers bijstaan maken zich zorgen over de gevolgen van de COVID-19-crisis voor mensenhandel.

Myria laat hen graag aan het woord over deze kwestie. De externe bijdrages die volgen, komen van de inspectiedienst van de RSZ, een arbeidsauditeur, een politiedienst en een opvangcentrum voor slachtoffers.

134 Zie: Myria, *Migratie in cijfers en in rechten 2020*, Katern Economische migratie, pp. 34-35.

135 <https://www.siod.belgie.be/nl/ondertekening-kaderakkoord-rond-motems>

136 Federaal actieplan sociale fraudebestrijding 2020, p. 69, zie: <https://www.siod.belgie.be/nl/publicaties/actieplan-2020>.

Externe bijdrage: Impact van de COVID-19-pandemie op economische uitbuiting

Ervaringen en vaststellingen van
de ECOSOC-teams van de RSZ-
inspectiedienst

*Peter Van Hauwermeiren
Stéphanie Schulze*

*RSZ – Algemene Directie van de
Inspectiediensten
Themadirectie mensenhandel*

De COVID-19-pandemie heeft een enorme impact op onze maatschappij en op onze economie. De omvang en de verschijningsvormen van de coronacrisis zullen mogelijk pas later helemaal duidelijk worden. Ook op de economische uitbuiting zal die ongetwijfeld een impact hebben, en met name op het lot van de slachtoffers. Het valt te verwachten dat kwetsbare personen momenteel een groter risico op uitbuiting lopen en dat deze crisis een 'opportunity' vormt voor malafide werkgevers. Die angst is des te meer gegrond omdat ook de politie- en inspectiediensten de gevolgen voelen van de huidige crisis.

Deze bijdrage beoogt enerzijds een beeld te schetsen van de mate waarin de COVID-19-pandemie een invloed heeft gehad op de aard en de omvang van economische uitbuiting in ons land. Wij hebben de situatie op het terrein maximaal opgevolgd. Vooral aan de hand van feedback van de inspecteurs van onze ECOSOC-teams proberen we te achterhalen of de bovengenoemde angst terecht is. Anderzijds willen we deze kritische blik op het heden aanwenden om nieuwe evoluties in onze economie en op onze arbeidsmarkt tijdig te zien en daarop gepast te reageren.

Beperkte detectiecapaciteit

In de weken na 16 maart zijn door de ECOSOC-teams¹³⁷ van de RSZ-inspectiedienst maar in beperkte mate terreincontroles uitgevoerd. Van de gebruikelijke controles in de risicosectoren was er geen sprake. Aan de ene kant was het merendeel van de ondernemingen gesloten door de coronamaatregelen, aan de andere kant was het belangrijk dat controles veilig konden verlopen. Niet alle beschermingsmiddelen — zoals mondkapjes, ontsmettingsgels en handschoenen — waren meteen beschikbaar. Daarenboven bleek het vaak onmogelijk om bijstand te krijgen van de politiediensten, die andere prioritaire taken hadden (handhaving van de *lockdown* en de *social distancing*). Ook het inschakelen van tolken was problematisch.

Overigens waren de andere teams van de RSZ-inspectiedienst in deze periode evenzeer minder aanwezig op het terrein. Zo werden alle niet-dringende en niet-noodzakelijke controleacties in het kader van de arrondissementscellen vanaf half maart opgeschort.

Ook internationaal waren inspectie en samenwerking moeilijk realiseerbaar. De in mei 2020 geplande *Joint Action Day Labour Exploitation*, waarbij de EU-lidstaten gezamenlijk gecoördineerde controles in een selectie van risicosectoren gingen opzetten, werd door de coronacrisis uitgesteld. Reguliere communicatiekanalen vielen weg. Voorbereidende overlegvergaderingen, uitwisseling van inspecteurs,... waren onmogelijk door reisrestricties en gesloten grenzen.

Toch hebben de ECOSOC-teams tijdens de *lockdown* in meerdere provincies effectief controleacties gehouden, met name binnen de sector van de nachtwinkels en bij de pita- of pizzazaken die openbleven voor de afhandeling of levering van maaltijden. Dat gebeurde soms op eigen initiatief en soms op verzoek van de lokale politiediensten die ons verzochten bijstand te verlenen bij 'coronacontroles'. Daarnaast waren er controles binnen de tuinbouw, in de bouwsector (kleine werven), bij meerdere bedrijven voor recycling van tweedehandskledij, bij carwashes, in benzinstations, bij koeriersdiensten, in de kleinhandel voor voeding en binnen de transportsector. Noodzakelijke en dringende controles ter plaatse vonden nog altijd

¹³⁷ Binnen elke provinciale directie van de RSZ-inspectiedienst is een ECOSOC-team operationeel. Hun dubbele kerntaak bestaat erin onderzoek te voeren naar illegale tewerkstelling van buitenlandse arbeidskrachten en situaties van mensenhandel te detecteren. Zij doen gerichte controles binnen risicosectoren. Bij hun onderzoeken naar mensenhandel en meer bepaald naar economische uitbuiting hebben zij bij het verzamelen van bewijzen van het misdrijf bijzondere aandacht voor de belangen van potentiële slachtoffers van mensenhandel, die ze proberen door te verwijzen naar de gespecialiseerde opvangcentra.

plaats, bijvoorbeeld wanneer ons informatie bereikte omtrent mogelijke uitbuiting van arbeidskrachten.

Vanaf 7 mei is de RSZ-inspectiedienst in elke provincie gestart met systematische controles van ondernemingen die niet verplicht waren om te sluiten maar die zelf beslist hadden om volledig te sluiten en dankzij een verklaring op eer uitstel van RSZ-betalingen kregen. Het doel van deze controles was om na te gaan of die werkgevers voldeden aan de voorwaarden waardoor zij hun socialezekerheidsbijdragen buiten de wettelijke termijnen konden betalen. Wanneer tijdens deze controles tekortkomingen qua veiligheid of *social distancing* vastgesteld werden, meldden de inspecteurs dat aan de inspectiedienst Toezicht Welzijn op het Werk (TWW) van de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg (FOD WASO). Omgekeerd rapporteerden de inspecteurs van de dienst TWW in sommige gevallen ook mogelijke situaties van economische uitbuiting.

De RSZ-inspecteurs kregen expliciet de opdracht om tijdens deze controles (toch enkele honderden plaatsbezoeken per provincie) oog te hebben voor eventuele signalen van economische uitbuiting en in dat geval gepast op te treden.

Wat het eigenlijke verloop van de controles betrof: inspecteurs gaven aan dat het in de gegeven omstandigheden bijzonder moeilijk was om efficiënt te werken. De *social distancing* viel vaak moeilijk vol te houden, ook het niet-aanraken van voorgelegde documenten bleek allerm minst evident. Praten met werkgevers of werknemers met een mondkap op verliep moeizaam. Verhoren werden in de regel niet afgenomen, tenzij dat in veilige omstandigheden kon op kantoor. Een normale briefing en debriefing waren vaak onmogelijk. En dan zijn er nog enkele puur praktische ongemakken, zoals het feit dat inspecteurs geen toegang hadden tot sanitaire voorzieningen, hun handen vaak niet konden wassen,...

Sinds de tweede week van mei werden beschermingsmiddelen algemeen ter beschikking gesteld van de inspecteurs, waardoor opnieuw meer controles konden worden uitgevoerd. Prioritair gebeurden de genoemde 'COVID-19-controles'.

In juni benaderde het aantal controles zelfs opnieuw het normale peil, met name binnen de risicosectoren waarin een groot aantal zaken toen opnieuw actief werden. Politiediensten waren vanaf juni steeds meer beschikbaar om bijstand te leveren bij onze controles, al bleef dat op meerdere plaatsen moeilijk.

In Brussel is er nog altijd een lange wachtlijst om verhoren van vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel af te nemen, ook door een tekort aan gespecialiseerde inspecteurs. Dat probleem is allerm minst nieuw, maar heeft zich in de coronacrisis nog scherper gesteld (onvoldoende zalen beschikbaar die geschikt zijn voor een veilig verhoor van de vele slachtoffers die bovendien vaak vergezeld zijn van een tolk, hun advocaat, de vertegenwoordiger van een opvangcentrum,...). Momenteel dient het Brusselse ECOSOC-team tussen de vijftig en de zestig verhoren te organiseren, hoofdzakelijk van vermoedelijke slachtoffers, maar evenzeer van een aantal andere personen die betrokken waren bij inbreuken inzake illegale tewerkstelling of mensenhandel. Rekening houdend met het aantal terreincontroles dat opnieuw zal toenemen en door de vakantieperiode zal de achterstand bij de noodzakelijke verhoren van slachtoffers van mensenhandel nog oplopen.

Nauwelijks meldingen

In de beschreven periode ontving onze dienst maar een beperkt aantal meldingen inzake economische uitbuiting. Die waren afkomstig van de arbeidsauditeur, van rechtstreeks betrokken werknemers, van derden of ze kwamen via het Meldpunt voor Eerlijke Concurrentie. De luttele meldingen die ons bereikten gaven aanleiding tot een controle ter plaatse, ook tijdens de eerste weken van de *lockdown*.

Vaststellingen van economische uitbuiting

Hieronder volgen een aantal gevallen waarin ECOSOC-teams tijdens de omschreven periode indicatoren van mensenhandel/economische uitbuiting vaststelden. Bovenop deze gevallen werden inspecteurs eveneens geconfronteerd met mogelijke uitbuitingssituaties zonder dat zij bij hun eerste controlebezoek al voldoende indicatoren opmerkten. In die gevallen werd een tweede controle gepland en werden aan de werknemers de contactgegevens van de inspecteur overhandigd. Nadien werden de werknemers door de inspecteurs in hun eigen taal gecontacteerd en spraken de teams andere bronnen die mogelijk informatie konden verstrekken over de situatie.

Al in april werden op een **bouwwerf** indicatoren van economische uitbuiting vastgesteld bij een Roemeense arbeider. Hij verbleef in volle coronapandemie zeven dagen op zeven en 24 uur op 24 op de werf in een caravan, in uiterst primitieve en ongezonde omstandigheden. Zo was er geen stromend water en diende hij zich te behelpen met een plastic toiletcabine die werd gebruikt

door alle arbeiders. De inspecteurs moesten hem zelf een mondmasker geven tijdens hun controle op de werf. De man verbleef er al meerdere maanden en stond na zijn vijftig werkuren als arbeider ook in voor de bewaking van de werf en was dus de facto 24/7 beschikbaar. Hij bleek uitermate geïsoleerd en beschikte niet over een wagen. Sowieso kon hij moeilijk de werf verlaten aangezien hij geen sleutel van de caravan had. De Roemeen verbleef verschillende dagen helemaal alleen op de werf. Geen enkele instantie was op de hoogte van zijn verblijf.

In mei en in juni werden binnen meerdere provincies controles uitgevoerd in **nagelsalons**, die vanaf 18 mei opnieuw opengingen. Daarbij werden negentien salons gecontroleerd. In achttien daarvan werden sociaalrechtelijke inbreuken vastgesteld, in zeven salons werd illegale tewerkstelling vastgesteld van Vietnamese arbeidskrachten. In twee etablissementen werden er indicatoren van economische uitbuiting opgemerkt bij drie Vietnamezen. In die beide gevallen werd de arbeidsauditeur op de hoogte gebracht van de feiten die wezen op mensenhandel. Een vermoedelijk slachtoffer werd doorverwezen naar een gespecialiseerd opvangcentrum. Het betrof een 18-jarige Vietnamese jongeman die primitief was gehuisvest in de kelder van het nagelsalon waar hij werkte. Hij had geen enkel document, kreeg nauwelijks loon voor prestaties van maandag tot zaterdag, beschikte niet over een badkamer of douche en had zelfs geen warm water. In een ander salon werd een jonge vrouw aangetroffen die naar België was gereisd nadat de nagelstudio in Boedapest waar zij werkte had moeten sluiten door coronamaatregelen.

Nog een ander slachtoffer werd aangetroffen in een **carwash**. Deze Indiase man werd gehuisvest in een caravan die binnen de carwash was geplaatst. Ondanks de *lockdown* verplichtte de uitbater die man toch te blijven werken. Pas na een politiecontrole werd de carwash gesloten. Op 11 mei, toen carwashes open mochten, moest hij er opnieuw aan de slag. Hij klopte vele uren tegen een bijzonder laag loon maar werd niet aangegeven bij de sociale zekerheid. Evenmin kreeg hij beschermingsmiddelen, zoals gepaste kledij, schoenen of handschoenen. De man had geen gelegenheid om zich te wassen, geen warm water en beschikte niet over identiteits- of verblijfsdocumenten.

Daarnaast gebeurde een controle in een **landbouwbedrijf**, na een tip over de mogelijke uitbuiting van een Marokkaanse werknemer zonder geldige verblijfsdocumenten. Er werd vastgesteld dat de werknemer op de boerderij in erbarmelijke omstandigheden was gehuisvest. Zijn ‘verblijf’ bleek een bergruimte, uitermate ongezond, onveilig en onbewoonbaar (gebrekkige elektriciteit, geen rookmelders, geen warm water, geur van uitwerpselen

en een gammele trap). De werknemer werd in contact gebracht met een opvangcentrum en de magistratuur verleende hem het statuut van vermoedelijk slachtoffer van mensenhandel.

Een sector waarin uitbuiting welig tiert is het **internationaal wegtransport**. Chauffeurs van buiten de EU rijden vaak voor Europese transportondernemingen. Doorgaans hebben zij Oost-Europese contracten. Vele maanden aan een stuk rijden en slapen ze in hun vrachtwagencabine. Ingevolge de coronacrisis werden hun werktijden nog langer en werden hun sowieso lage lonen nog extra verlaagd. Daardoor zakte hun levenskwaliteit naar een onaanvaardbaar niveau.

In de loop van juni controleerde en verhoorde onze dienst twee chauffeurs. Een Oekraïense chauffeur die reed voor een Litouwse transportonderneming met vestigingen over heel Europa kreeg van zijn werkgever de mededeling dat zijn loon met een derde werd gereduceerd. Wie daarmee niet akkoord ging kon vertrekken, wat door de gesloten grenzen tijdens de pandemie onmogelijk was. Bovendien dreigde een boete voor de chauffeur die zijn vrachtwagen achterliet zonder dat hij door een andere chauffeur werd afgelost. Hij werd — na meer dan vier maanden onafgebroken werken en in zijn vrachtwagen verblijven — verplicht om te blijven rijden omdat er geen vervangers konden worden gestuurd. Het verlaagde loon werd op de koop toe geeneens uitbetaald. Afhoudingen en boetes waren geen uitzondering. Beschermingsmiddelen ontbraken compleet, zelfs bij het laden en lossen in Noord-Italië in volle coronacrisis. Deze chauffeur was uitgeput en gaf aan niet meer verder te kunnen werken.

Een tweede chauffeur, dit keer uit Wit-Rusland, bevond zich in een gelijkaardige situatie: extreem lange werkperiodes, verlaagd loon, niet-uitbetaling van dat loon, isolement, intimidatie, uitputting — waardoor hij een gevaar op de weg werd.

Door de tussenkomst van de Cel Vervoer van de dienst Toezicht op de Sociale Wetten werden de achterstallige lonen van deze beide chauffeurs betaald.

Wij ontvingen ook een melding over de mogelijke uitbuiting van een Filipijns **au-pairmeisje**, dat tijdens de *lockdown* het gezin bij wie zij verbleef niet kon verlaten. Wij verwachtten, in het bijzonder vanuit Brussel, een golf van meldingen van uitbuiting van **huispersoneel** dat tijdens de *lockdown* heel geïsoleerd en onzichtbaar is en vandaar totaal aan de werkgever overgeleverd blijkt. Detectie van uitbuitingssituaties is hier extra moeilijk omdat de arbeidsprestaties worden geleverd in privéwoningen.

Wij vonden in bepaalde gevallen aanwijzingen dat slachtoffers van mensenhandel naar België waren gereisd via **mensensmokkel** (meer bepaald uit Vietnam en India).

In meerdere gevallen konden potentiële slachtoffers niet naar een opvangcentrum worden doorverwezen. Diverse factoren bemoeilijkten het contact met de betrokken arbeidskrachten en een verwijzing naar een centrum: onmogelijkheid om een tolk te vinden, de arbeidskrachten zagen zichzelf hoegenaamd niet als slachtoffers, waren tevreden met hun situatie, vonden dat zij (hoewel betaald onder de Belgische loonnormen) goed verdienden, en weigerden vaak in contact te worden gebracht met een centrum.

Eén van de doorverwezen slachtoffers van wie hierboven sprake is verliet het opvangcentrum in de loop van de nacht die volgde op zijn intake. In een ander geval was een vermoedelijk slachtoffer dat zelf contact had opgenomen en informatie had verstrekt omtrent zijn uitbuitingssituatie niet meer bereikbaar tijdens de *lockdown*. Er werd meermaals een bezoek gebracht aan een onderneming (recyclage van tweedehandskledij), die inmiddels haar activiteiten had stopgezet.

Conclusie

Door de beperktere aanwezigheid van inspectiediensten op het terrein en door de vermindering van de proactieve controles binnen risicosectoren verminderde de capaciteit om potentiële uitbuitingssituaties tijdens de coronacrisis te detecteren aanzienlijk. Daarnaast kregen we nog nauwelijks meldingen rond mogelijke gevallen van economische uitbuiting.

Een en ander maakte het bijzonder moeilijk om zich van de realiteit op het terrein te vergewissen. Een helder totaalbeeld van de omvang, aard of eventuele toename van de economische uitbuiting in de COVID-19-periode ontbreekt daardoor. Sowieso leert deze toestand ons dat een continue, proactieve aanwezigheid van inspectiediensten in risicosectoren essentieel is.

Hoewel de precieze impact van de COVID-19-pandemie nog onduidelijk is, leiden wij uit meerdere vaststellingen die we tijdens inspecties in uiteenlopende sectoren deden toch af dat de pandemie wel degelijk een impact heeft op het fenomeen van economische uitbuiting, met name op het lot van de slachtoffers. Velen zaten vast in hun (uitbuitings)situatie en vonden geen uitweg. Hun penibele werk- en leefomstandigheden werden vaak nog onveiliger en ongezonder. Afstand houden in krappe woningen of onderweg naar de werkplaats werd minder eenvoudig.

Door de *lockdown* raakten zij nog meer geïsoleerd, werden ze nog afhankelijker van hun werkgever en nog minder zichtbaar voor inspectiediensten. Detectie — die al heel moeilijk blijkt in normale omstandigheden — is nog moeilijker geworden.

In de situaties van uitbuiting die wij vaststelden, hadden onze inspecteurs oog voor aanwijzingen dat arbeidskrachten hun werk dienden te verrichten in omstandigheden waarin de coronamaatregelen van de overheid met voeten werden getreden. Dergelijke vaststellingen, samen met de klassieke indicatoren, zullen de bewijskracht van het misdrijf mensenhandel volgens ons versterken. Het lijkt aannemelijk dat onze inspecteurs in de onderzoeken na de *lockdown* en na de COVID-19-pandemie in meerdere gevallen zullen vaststellen dat bepaalde werkgevers de situatie hebben aangewend om werknemers te laten werken in onaanvaardbare omstandigheden.

In de periode na corona zullen ondernemingen het economisch moeilijk hebben. De pandemie zal mogelijk tot een recessie leiden. Bij sommige werkgevers zal de verleiding om te besparen op lonen en socialezekerheidsbijdragen groter worden. De vraag naar goedkope en illegale arbeid met een risico op uitbuiting zal stijgen. Tegelijk zullen personen in een precare situatie door de nakende economische terugval nog kwetsbaarder worden. Zij zullen nog gemakkelijker ingaan op aanbiedingen van arbeid in mensonwaardige omstandigheden.

Inspectiediensten zullen met deze gewijzigde socio-economische situatie rekening dienen te houden en hun strategie moeten passen. Het is essentieel dat de ECOSOC-teams snel opnieuw in dezelfde mate proactief en voldoende frequent aanwezig zullen zijn binnen de risicosectoren. Kwestie dat de detectiecapaciteit opnieuw toeneemt en meer feiten van uitbuiting kunnen worden opgespoord, zodat daders worden vervolgd en slachtoffers worden beschermd.

Het lijkt ons tot slot van het grootste belang dat de strijd tegen mensenhandel en die tegen economische uitbuiting in het bijzonder nationale beleidsprioriteiten blijven, opdat personen die anderen uitbuiten niet straffeloos hun criminele activiteiten kunnen voortzetten en slachtoffers de bescherming krijgen die zij verdienen.

Beleidsverantwoordelijken moeten voldoende middelen ter beschikking stellen van de gespecialiseerde diensten, zodat die hun werk kunnen voortzetten in de bijzondere omstandigheden gecreëerd door de pandemie en de nasleep daarvan.

Externe bijdrage: Is de schending van de coronamaatregelen een bijkomende indicator van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting?

Charles-Eric Clesse

Arbeidsauditeur van Henegouwen
Docent aan de ULB

Het lijkt *a priori* vreemd om zich de vraag te stellen wat de gevolgen zijn voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting van een pandemie die miljoenen mensen tot thuisquarantaine heeft gedwongen. De economie in de meeste Europese landen — ook in België, het land waarover het hier gaat — heeft meer dan twee maanden lang grotendeels stilgelegen. Werknemers die niet van thuis uit konden werken waren wegens overmacht tijdelijk werkloos.

Het stilvallen van de economische activiteit heeft evenwel geen einde gemaakt aan de ondergrondse, zwarte economie en – in sommige gevallen – aan mensenhandel.

Eerst gaan we dieper in op de impact van de pandemie op mensenhandel wereldwijd en overlopen we nogmaals de indicatoren die België hanteert voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting. Daarna bekijken we in hoeverre de COVID-19-crisis gevolgen kon hebben voor de slachtoffers van mensenhandel. Tot slot lichten we toe waarom het ongetwijfeld moeilijk wordt om deze vaststelling ook hard te maken.

1. | Impact van de COVID-19-crisis op mensenhandel op wereldvlak

De *lockdown*, de reisbeperkingen, werkbeperkingen en verlaagde budgetten hebben negatieve en vaak gevaarlijke gevolgen voor de levens van deze mensen die zich al in een kwetsbare situatie bevinden.

Ghada Waly, directeur van het UNODC, verwoordt het als volgt:

"Nu door COVID-19 het aantal verplaatsingen daalt, de middelen voor ordehandhaving elders worden ingezet en zowel sociale diensten als overheidsdiensten minder beschikbaar zijn, hebben slachtoffers van mensenhandel het nog moeilijker om te ontsnappen en om hulp te vinden. Terwijl we samen de strijd aanbinden tegen deze wereldwijde pandemie, moeten de landen ook opvanghuizen en hulplijnen openhouden, de toegang tot justitie waarborgen en voorkomen dat kwetsbare mensen in de handen van de georganiseerde misdaad vallen. Het UNODC staat overheden en niet-gouvernementele organisaties (ngo's) waarmee het overall ter wereld samenwerkt bij, zodat de diensten ter bestrijding van mensenhandel hun essentiële opdracht veilig kunnen blijven uitvoeren en slachtoffers van mensenhandel de hulp kunnen krijgen die ze nodig hebben."

Partners die met het UNODC samenwerken hebben erop gewezen dat in sommige landen meer kinderen verplicht zijn de straat op te trekken op zoek naar voedsel en inkomsten, waardoor het risico op uitbuiting toeneemt.

Volgens Ilias Chatzis, hoofd van de afdeling Mensenhandel van het UNODC, "ontstaan er tegelijkertijd nieuwe kansen voor de georganiseerde misdaad om van de crisis te profiteren. Dit betekent dat mensenhandelaars actiever kunnen worden en hun vizier kunnen richten op mensen die nog kwetsbaarder zijn dan voorheen, omdat ze hun bron van inkomsten kwijt zijn als gevolg van de coronamaatregelen (...). We weten dat mensen in kwetsbare situaties meer kans hebben om met het virus besmet te raken en minder toegang hebben tot gezondheidszorg in geval van ziekte. Het is dan ook zorgwekkend om te horen dat op sommige plaatsen de slachtoffers van mensenhandel geen toegang meer hebben tot opvang, dat sommige opvangcentra zelfs gesloten zijn vanwege het virus en dat andere centra onvoldoende beschermingsmiddelen hebben, waardoor slachtoffers en personeel gevaar lopen".

De pandemie heeft duidelijk op wereldschaal een impact gehad op de economische uitbuiting van vrouwen, mannen en kinderen.

2. | Mensenhandel met het oog op economische uitbuiting in België: kan een schending van de gezondheidsmaatregelen een indicator zijn van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting?

Zoals genoegzaam bekend, is België afgeweken van de internationale normen door mensenhandel met het oog op uitbuiting van werk of diensten, in omstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid in heel ruime mate strafbaar te stellen.¹³⁸ De schending van de waardigheid, de hoeksteen van de definitie, moet met name worden gezocht in het niet-naleven van de sociale regelgeving. Daarbij denken wij aan lonen die niet in overeenstemming zijn met de Belgische loonschalen, de arbeidstijd die afwijkt van de geldende regels en het ontbreken van een verklaring van tewerkstelling waardoor de werknemer geen uitzicht heeft op sociale zekerheid.

Aantasting van de menselijke waardigheid kan evenwel ook tot uiting komen in een ernstige schending van bepaalde regels met betrekking tot de arbeidsomstandigheden. Zo is het volgens de rechtspraak in strijd met de menselijke waardigheid om te moeten werken in een loods waar het koud is en waar een storende schimmelgeur hangt of in een magazijn bedekt met een plasticzeil om te vermijden dat de regen op de tafels terecht komt waarop kledij wordt gesorteerd¹³⁹, om met blote handen en op handen en knieën het afval in een slagerij te moeten oprapen¹⁴⁰, en om zonder beschermende kleding asbest van een jacht te moeten verwijderen.¹⁴¹

Aantasting van de waardigheid van de werknemer heeft ook betrekking op diens gezondheid: gedwongen worden om ziek¹⁴² of met koorts¹⁴³ te werken, of als voedsel alleen vlees voorgeschoteld krijgen dat niet langer geschikt is voor verkoop in een slagerij.¹⁴⁴

Op basis van deze rechtspraak kunnen we dus stellen dat de schending van de menselijke waardigheid ook kan blijken uit de verplichting om arbeid te verrichten in omstandigheden waarin de naleving van de COVID-19-gezondheidsmaatregelen onmogelijk is, zoals bijvoorbeeld gedwongen worden om te werken op locaties waar het onmogelijk is de regels inzake

social distancing te respecteren, en bovendien zonder individuele (mondmasker) of collectieve (plexiglas) beschermingsmiddelen. Dat standpunt sluit aan bij enkele rechterlijke uitspraken waarbij de beoordeling van de schending van de waardigheid van de werknemer gebaseerd is op indicatoren zoals het ontbreken van arbeidsmiddelen of werkkledij¹⁴⁵, van een helm en veiligheidsschoeisel¹⁴⁶ of -handschoenen en van een beschermingsschort om braadroosters of friteuses schoon te maken.¹⁴⁷

Uiteraard is het feit dat een werknemer wordt blootgesteld aan het risico op COVID-19 op zich nog geen afdoend bewijs dat het om economische uitbuiting gaat. Dat element moet worden ondersteund door een reeks eensluidende indicaties waaruit blijkt dat er bij het geleverde werk sprake is van aantasting van de menselijke waardigheid.

3. | Impact van de COVID-19-crisis op mensenhandel met het oog op economische uitbuiting

Zoals we reeds zagen, belicht het UNODC de gevolgen van mensenhandel op wereldvlak. In zijn mededeling van 2 april 2020 vestigt de GRETA "de aandacht op de bijzondere moeilijkheden van slachtoffers van mensenhandel, die over het algemeen in een situatie van grote onzekerheid en kwetsbaarheid verkeren. Behalve het psychologische trauma en de ernstige lichamelijke letsels die ze hebben opgelopen, hebben veel van deze vrouwen, mannen en kinderen geen bestaansmiddelen en kunnen ze in situaties van illegale migratie of arbeid terechtkomen, zonder medische of sociale bescherming en zonder documenten of middelen om naar hun land van herkomst terug te kunnen keren. Tijdens de COVID-19-pandemie kan hun situatie er alleen maar op achteruitgaan en kunnen criminelen deze wereldwijde crisis actief gebruiken om hun kwetsbaarheid uit te buiten en de financiële winsten die mensenhandel genereert te vergroten".

Hoe zit dat in België en meer bepaald op het vlak van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting? Het staat vast dat vreemdelingen die illegaal of in een precare situatie op het Belgische grondgebied verblijven

138 Over dit begrip 'waardigheid', zie ons artikel "La notion de dignité humaine et son application pratique en matière de traite économique des êtres humains", *R.D.P.C.*, nr. 9-10, 2013, pp. 854-877.

139 Corr. Bergen, 26 juni 2012, www.myria.be.

140 Brussel, 12 januari 2011, www.myria.be.

141 Corr. Brugge, 25 april 2006, www.myria.be.

142 Brussel, 26 oktober 2011, *onuitgegeven*, nr. van de griffie: 2011/BC/470.

143 Luik, 31 oktober 2005, *onuitgegeven*, repertoriumnr. 2848/05.

144 Corr. Brussel, 28 april 2010, www.myria.be.

145 Corr. Antwerpen, afdeling Turnhout, 18 januari 2017, Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers*, p. 123; Corr. Aarlen, 8 mei 2014, www.myria.be.

146 Corr. Charleroi, 7 januari 2011, *onuitgegeven*, nr. van de griffie 62. In casu was deze kledij ter beschikking gesteld, wat volgens de rechtbank een extra bevestiging was dat het niet om mensenhandel ging.

147 Corr. Charleroi, 10 december 2010, www.myria.be. In casu had één van de werknemers brandwonden aan de onderarm opgelopen.

— wat op zich een kwetsbare situatie is — zwaar onder de pandemie hebben geleden. Ze hebben geen middelen en zijn vooral veel kwetsbaarder dan Belgische burgers, waardoor zij zich wel genoodzaakt zien om het even welke arbeid(svoorwaarden) te accepteren om te kunnen overleven.

Deze situatie geldt echter niet alleen voor deze categorie vreemdelingen. Ook Belgische werknemers zijn wegens overmacht werkloos geworden op een schaal die we nooit eerder hebben meegemaakt. Meer dan 500.000 werknemers werden in de eerste dagen van de pandemie werkloos en tussen het begin van de *lockdown* en 25 mei 2020 (begin van fase twee van de versoepeling) waren dat er 1.313.127. De werkloosheidsuitkeringen zijn evenwel afhankelijk van het inkomen van de werknemer, met een plafond van 1.790,62 euro bruto¹⁴⁸ per maand. Daarbij komt per dag 5,63 euro die de RVA moet betalen wanneer de werknemer wegens overmacht tijdelijk werkloos wordt (reden "coronavirus"). We stellen dus vast dat veel werknemers in een kwetsbare situatie zijn terechtgekomen. Ze moesten immers leningen afbetalen, hun kinderen te eten geven ..., waardoor ook zij mogelijk op zoek moesten naar een job in het zwart, waarin ze uitgebuit konden worden.

Het klopt dat de economische activiteit grotendeels stillag. Wel konden bouwwerken binnen in gebouwen doorgaan zonder de aandacht te trekken van de inspectie- en de politiediensten. Ook bakkerijen en slagerijen (sectoren waarin de afgelopen jaren verschillende gevallen van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting aan het licht zijn gekomen) konden werknemers in ateliers achterin illegaal blijven tewerkstellen. En zoals we in punt 4 zullen zien, was de kans op controle van de activiteiten in deze sectoren klein.

De gezondheids crisis had onvermijdelijk een impact op mensenhandel en heeft de uitbuiting van sommige werknemers vergroot of verergerd. Het is echter pas over enkele maanden, wanneer getuigen in het kader van gerechtelijke dossiers verklaringen zullen afleggen, dat we de reële omvang van het fenomeen zullen kunnen inschatten. Het zou wel verrassend zijn mocht België ervan gespaard blijven. Financieel staat er zoveel op het spel dat de uitbuiters er alle belang bij hadden om van de pandemie te profiteren, om hun winsten uit illegale activiteiten te 'optimaliseren'.

4. | Een moeilijk hard te maken stelling, maar een reëel risico

Onze stelling is moeilijk hard te maken in de praktijk, een interpretatie van de cijfers is dan ook moeilijk. In de loop van 2019 moesten de arbeidsauditoraten in België zich uitspreken over 164 feiten¹⁴⁹ wat mensenhandel met het oog op economische uitbuiting betreft. Die waren als volgt verdeeld: Gent (47), Antwerpen (34), Halle-Vilvoorde (3), Leuven (5), Brussel (14), Henegouwen (6), Waals-Brabant (9), Luik (46), Eupen (0).

Tussen 1 januari 2020 en 30 mei 2020 zijn twintig feiten van mensenhandel aan het licht gekomen. Die zijn als volgt verdeeld: Gent (5), Halle-Vilvoorde (2), Brussel (1), Waals-Brabant (1), Luik (10), Eupen (1).

Tijdens de *lockdown*, tussen de avond van 13 maart en 18 mei 2020, zijn er 5 feiten aan het licht gekomen: in Gent (1), Antwerpen (1), Luik (2), Eupen (1).

We stellen vast dat we van 1,36 feiten per week (15 feiten ontdekt van 1 januari tot 12 maart) naar 0,55 feiten per week (van 13 maart tot 18 mei) gaan. Het gemiddelde voor 2019 bedraagt 3,15 aan het licht gekomen feiten per week.

Deze cijfers vormen zeker geen getrouwe weergave van de realiteit "op het terrein", omdat de werking van de inspectie- en politiediensten door de pandemie was verstoord. Zo waren de arbeidsinspectiediensten aan het begin van de crisis ook in *lockdown*. Hun erg beperkte controleactiviteit op het terrein was bovendien vooral gericht op sociale dumping. De inspectiediensten van de RVA en het RSVZ werden ingezet om de vele vragen van werkgevers en zelfstandigen te beantwoorden, en om de interne diensten te ondersteunen. Toen de RVA op 4 mei zijn inspecties op het terrein hervatte, waren die vooral gericht op fraude met werkloosheid als gevolg van overmacht.

Daarbij komt nog dat alle controles die door de arrondissementscellen werden uitgevoerd zijn geannuleerd en ze dus tot begin mei stillagen. Alleen noodgevallen werden behandeld.

De politiediensten hadden hun handen vol met het toezicht op de naleving van de verschillende bijzondere-

¹⁴⁹ We hebben de feiten met code 55 in aanmerking genomen — economische mensenhandel in MACH. We hebben rekening gehouden met de datum waarop het feit van mensenhandel is ontdekt en niet met de datum waarop een gerechtelijk dossier is geopend. Deze cijfers vormen niet altijd een juiste weergave van de realiteit, aangezien een her kwalificatie van de feiten in de loop van het dossier altijd mogelijk is.

¹⁴⁸ De bedrijfsvoorheffing bedraagt 26,75%.

machtenbesluiten, die de *lockdown*, de *social distancing*, het telewerk, de sluiting van winkels,... regelden. De andere wetsovertredingen die als gevolg van de *lockdown* sterk waren afgenomen — met uitzondering van huiselijk geweld dat helaas toenam — werden bijkomstig.

Aangezien alle controlediensten bijna volledig waren stilgevallen, zijn tal van uitbuiters vermoedelijk door de (zeer grote) mazen van het net geglipt.

Conclusies

Welke lessen kunnen we uit deze twee maanden pandemie trekken? Uit de cijfers blijkt dat de economische dimensie van mensenhandel afneemt. We kunnen daar evenwel geen conclusies uit trekken, aangezien de statistieken door een gebrek aan controle uiteraard vertekend zijn.

Het blijft dus niet meer dan een aanvoelen dat slachtoffers die bij gebrek aan controle werden uitgebuit ongetwijfeld aan hun lot zijn overgelaten. Nu de versoepeling op het ogenblik van het schrijven van deze tekst¹⁵⁰ is ingezet, staat vast dat de inspectie- en politiediensten situaties zullen ontdekken van uitbuiting die tijdens de pandemie zijn begonnen.

Externe bijdrage: Controles op (privé)prostitutie en mensenhandel in coronatijden

Johan Debuf

Eerste hoofdinspecteur van politie
Politiezone Brussel-Noord

Ook de prostitutie is tijdens de *lockdown* deels stilgevallen. Privéprostitutie via online advertenties vormt daarop een uitzondering. Het lijkt daarom noodzakelijk die privéprostitutie te controleren. Net nu een dossier mensenhandel nog zelden geopend wordt, schuilt achter elke prostituee die actief blijft immers mogelijk (de uitbuiting van) een kwetsbare situatie.

1. | Begin van de maatregelen – Verbod op prostitutie

Sinds de coronamaatregelen ingegaan zijn, is prostitutie binnen onze politiezone verboden. Prostitutiesalons en *carrées* zijn gesloten. Aangezien het om bekende prostitutieplaatsen gaat, valt het vrij eenvoudig te controleren of dat verbod wordt nageleefd.

Wat privéprostitutie via advertenties op websites en via andere media betreft, valt de naleving van de maatregelen veel moeilijker te controleren en af te dwingen. Dat is ook te wijten aan de uiteenlopende vormen die deze activiteit aanneemt, meer bepaald:

- Massagesalons, met meerdere sekswerkers. Die zijn vaak goed gekend en over het algemeen gesloten.
- Escortdiensten, in hotels of bij de klanten thuis. Deze zijn niet aan een locatie gebonden en vallen derhalve bijzonder moeilijk te controleren.
- Ontvangst thuis. Daarbij ontvangt de sekswerker cliënten in een privéappartement. Deze praktijk kan worden gecontroleerd door middel van afspraken die gespecialiseerde politiediensten maken, gevolgd door een klassieke prostitutiecontrole en een controle op de naleving van de coronamaatregelen. Zo'n dubbele controle is goed mogelijk maar blijkt wel lastig door de grote aantallen advertenties in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dat zijn er dagelijks ongeveer 1.200 in normale tijden en *grosso modo* 700 sinds het

begin van de maatregelen, op basis van de cijfers die de sitemanager van website A¹⁵¹ heeft verstrekt.

2. | Controles uitgevoerd door de politiezone Brussel-Noord – Bevindingen en resultaten

Onze politiezone, sectie mensenhandel, heeft tijdens de maand april 2020 21 advertenties op site A gecontroleerd die een activiteit op ons grondgebied aankondigen. Tijdens deze controles bleef 30% van de verzoeken per sms voor een afspraak onbeantwoord. Op 70% van de verzoeken per sms, bij vijftien advertenties dus, om fysiek contact te hebben in het kader van prostitutie kwam er wel een reactie. Van de betrokkenen bij deze vijftien advertenties gaf 40% een afspraakadres buiten ons grondgebied. Nog eens 20% verbrak elk contact vlak voor de afspraak. Daarbij ging het om adressen in appartementsblokken met camerasystemen of waar onze aankomst zichtbaar was door de open ruimte. Zo bleven zes advertenties over waarbij het afspraakadres op ons grondgebied lag en een fysieke ontmoeting plaatsvond. In die gevallen werd dan ook effectief een controle uitgevoerd. Vijf van de zes advertenties werden na die controle gedeactiveerd. Eén advertentie werd mogelijk opnieuw online geplaatst in een lichtjes gewijzigde vorm (ander telefoonnummer, omkering van voor- en achternaam, taal van het bericht gewijzigd van het Engels in het Frans, inhoud van het bericht ietwat bijgestuurd).

Het valt op dat de meeste nog actieve prostituees van Latijns-Amerikaanse origine zijn. Zij claimen heel weinig informatie te hebben over de COVID-19-pandemie in het algemeen en nog minder over de specifieke maatregelen in België. Op enkele uitzonderingen na blijkt wel niet dat sekswerkers die normaal actief zijn in de tippel- of raamprostitutie zouden zijn overgeschakeld naar het private circuit.

Na de controle zijn twee weken lang vrijwel geen nieuwe advertenties gepubliceerd. Toch zijn er sinds 23 april enkele nieuwe opgemerkt, waarvan 22 in Schaarbeek, 11 in Sint-Joost-ten-Node en 23 in Evere. In het licht van die vaststellingen is het aangewezen de advertenties op de website A en op gelijkaardige websites te blijven 'scannen' en de nodige controles uit te voeren.

¹⁵¹ Uit respect voor de privacy van de betrokkenen zijn een reeks websites en één trefpunt in deze bijdrage geanonimiseerd. De websites gaan van A. tot E. De ontmoetingsplaats is gewijzigd in X.

3. | Controles binnen de andere Brusselse politiezones

We hebben contact opgenomen met onze collega-referentiepersonen in zaken van mensenhandel van de andere Brusselse politiezones om hun instructies, acties en desiderata te kennen rond de controle op privéprostitutie zolang de coronamaatregelen gelden. De zone Brussel-Hoofdstad/Elsene bijvoorbeeld is vragende partij om controles uit te voeren maar wenst instructies voor het hele gerechtelijk arrondissement Brussel inzake de procedures. Ook de zone Montgomery huldigt dat standpunt. Andere zones voeren geen controles uit en/of zijn geen vragende partij daarvoor.

4. | Advies parket van de procureur des konings in Brussel, referentiemagistraat

Na het advies van het parket van de procureur des konings in Brussel, referentiemagistraat mensenhandel, volgt de rechterlijke macht het principe dat voor een eerste overtreding een administratieve sanctie volgt of dat een klassiek proces-verbaal voor overtredingen tegen de coronamaatregelen kan worden opgesteld. **Een dossier mensenhandel wordt alleen geopend indien het om minderjarigen gaat of als er een gevaar is voor de fysieke integriteit** na vaststellingen of klachten. In geval van recidive wordt wel een einde gemaakt aan de inbreuken, in combinatie met een proces-verbaal met notitienummer 62, vaststelling voor onmiddellijke dagvaarding.

5. | Voorstel

Om de naleving van de maatregelen van de Nationale Veiligheidsraad, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de verschillende gemeenten te verzekeren, lijkt het nuttig en zelfs noodzakelijk om een vorm van controle op privéprostitutie te organiseren. Vooral omdat **het feit dat een prostituee ervoor zou kiezen of gedwongen zou worden tijdens deze gezondheidscrisis te blijven werken een mogelijke indicator is van uitbuiting van haar situatie**. Een controleproces met steekproeven kan al een voldoende ontradend effect hebben. Maar deze inspanning moet tegelijk worden volgehouden en algemeen worden toegepast.

6. | Illustratie

Om de huidige online prostitutieactiviteiten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te illustreren, wordt hieronder ingezoomd op enkele websites met advertenties voor seksuele diensten.

6.1. | Website A

Vertegenwoordigers van de overheid hebben de beheerder benaderd met het verzoek de site (tijdelijk) af te sluiten of op zijn minst een maximum aan maatregelen te nemen gezien de crisissituatie. Afsluiten kon niet, om verschillende – vooral economische – redenen, maar hij verzekert dat alle mogelijke maatregelen zijn getroffen, zowel ‘online’ (zie verderop) als ‘offline’ (e-mails gestuurd naar alle gebruikers). Gebruikers en bezoekers worden gewezen op de risico's van seksuele contacten tijdens deze pandemie. Op de homepage staat in de *header* een verwijzing naar het verbod op fysieke ontmoetingen. Bezoekers worden expliciet verzocht daar nooit om te vragen en op dergelijke verzoeken zeker niet in te gaan.

Daarnaast heeft de sitebeheerder onder elke advertentie op de homepage verduidelijkt dat de aangeboden diensten deel uitmaken van een aangepast, virtueel aanbod. De advertenties bevatten allemaal een tekst waaruit blijkt dat de dienst online verloopt, via Skype, WhatsApp of links. Wanneer de site een link aanbiedt om een afspraak direct via de webcam te activeren, blijft het telefoonnummer van de prostituee in de meeste gevallen wel zichtbaar. De klant kan dus bellen en een fysieke ontmoeting regelen. Sowieso bestaan weinig advertenties alleen uit weblinks. En voor die advertenties dreigt trouwens een ander gevaar: verschillende vormen van computerfraude.

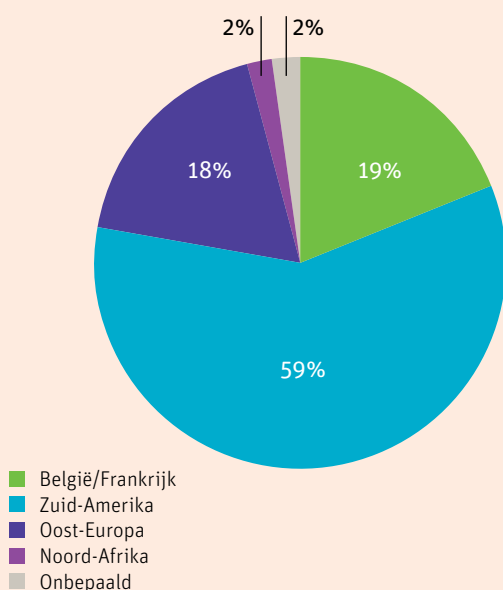
In elk geval is het voor iemand die wat vertrouwd is met de site een koud kunstje om de homepage – die nog getuigt van een zekere bereidheid om de maatregelen te respecteren – te omzeilen en snel de meer klassieke prostitutie-advertenties te vinden. In een meerderheid daarvan worden expliciet fysieke afspraken aangeboden. Websitebeheerders blokkeren die advertenties niet maar hebben — zo lijkt het — filters geactiveerd zodat ze niet opvallen. Bijzonder weinig prostituees communiceren over COVID-19. En als ze dat doen, is dat niet zonder een zekere naïviteit.

Om te evalueren welke trends zich op gebruikersniveau voordoen, is een representatief staal van 122 profielen gescand die een advertentie hebben gepubliceerd op 7 april 2020. Het is belangrijk om te verduidelijken dat van die 122 gescande advertenties er 82 de vermelding

'gold' hebben. Dat zijn advertenties waarvoor de klant op voorhand heeft betaald om een maand lang automatische, dagelijkse updates te krijgen. Het is evenwel aannemelijk dat de verhouding tussen 'geautomatiseerde' en 'vrijwillige' publicaties ongeveer fiftyfifty is. Bij een veertigtal advertenties in onze steekproef vermoeden we kortom dat er een duidelijke wil was om die te publiceren en dat het de bedoeling was om klanten te ontvangen. Deze gevallen zijn voor de strijd tegen mensenhandel en tegen uitbuiting in het kader van prostitutie ook het 'meest interessant'.

Als uitgangspunt is er de kwestie van economische onzekerheid of uitbuiting van de kwetsbare situatie. Wanneer we bijvoorbeeld vaststellen welke meisjes aan het werk waren tijdens een stormachtige nacht of op 31 december, zijn zij te beschouwen als diegenen die het meest worden uitgebuit. Iets gelijkaardigs geldt voor deze crisisperiode.

Vervolgens rijst de vraag naar de origine van de prostituees die momenteel actief zijn. Op site A staan er vooral advertenties van prostituees uit Latijns-Amerika of Oost-Europa (Moldavië, Oekraïne en meer nog Roemenië). Ook Chinese vrouwen zijn er al enkele maanden actief. Daarnaast zijn er prostituees van Belgische origine, occasioneel of regelmatig, naast jonge meisjes – soms minderjarigen – die weggelopen zijn of worden uitgebuit door stadsbendes. Deze laatste groep vormt een minderheid maar is een absolute prioriteit.

De figuur links toont dat veel prostituees die momenteel actief zijn op site A uit Latijns-Amerika afkomstig zijn. Het aantal advertenties voor meisjes uit Oost-Europa is duidelijk afgenomen. Verschillende groepen Moldavische, Roemeense en Oekraïense vrouwen hebben hun activiteiten mogelijk gestaakt of hebben het land zelfs verlaten, al blijven sommigen hier. Hetzelfde geldt — en zelfs in grotere mate — voor Chinese vrouwen.

Tijdens onze 'scan' van 7 april 2020 is in de 122 geanalyseerde profielen geen spoor gevonden van advertenties met vermoedelijk minderjarige slachtoffers. Bij amper vijftien advertenties worden virtuele diensten aangeboden in lijn met het verzoek van de sitebeheerder. Op één profiel gebruikte de prostituee het coronavirus verrassend genoeg als een 'verkoopargument', waarbij ze haar diensten aanpreef als een remedie tegen het virus.

Gelukkig lieten andere prostituees hun klanten weten dat ze hun activiteiten tijdelijk opschorsten.

Prostituees uit andere sectoren

Onder de prostituees die momenteel aanwezig zijn op de site (met uitzondering van de 122 gescande profielen), is maar van een enkeling geweten dat zij vóór de coronamaatregelen als prostituee actief was binnen een tippelzone of in een vitrine. Het betreft een prostituee uit Hongarije die in een Brusselse tippelbuurt werkte. De uitbuiting van de betrokkene maakt momenteel het voorwerp uit van een onderzoek door de politiezone Brussel-Hoofdstad. De informatie werd aan hun diensten doorgegeven.

6.2. | De andere websites

Website B

De activiteit op deze site analyseren is moeilijker aangezien in de gepubliceerde advertenties geen datum vermeld is. Het is evenwel duidelijk dat de activiteit aanzienlijk is afgenomen. Zo stonden er in het gedeelte 'privémassage' — dat doorgaans enkele tientallen advertenties bevat — op 7 april nauwelijks tien advertenties. Er is geen enkele aankondiging noch communicatie met betrekking tot de gezondheidscrisis op de site. Voor de volledigheid moet worden opgemerkt dat het 'binnen het wereldje' alom geweten is dat deze site in verval is.

Website C

Net als bij site B is de analyse allerminst eenvoudig, omdat de advertenties geen datum vermelden. Ook hier springt een duidelijke afname van de activiteiten in vergelijking met de maanden 'pre-corona' in het oog. Daarnaast valt op hoe verschillende prostituees die adverteren op site A dezelfde advertentie publiceren op site C. Terwijl verschillende 'bordelen' hier normaal adverteren, is momenteel maar één van deze advertenties up-to-date met het label 'VIP'. Het gaat om X. We kennen de locatie van dit 'huis' of 'agentschap' niet, net zoals het onduidelijk is of de advertenties 'automatisch' worden vernieuwd of bewust worden gepubliceerd omdat de activiteit wordt gehandhaafd. Positief punt tot slot, de beheerders van de site hebben wel een aantal waarschuwingsbanners geplaatst.

Forums van websites zoals D en E

Klanten van prostituees gebruiken dergelijke forums om 'tips', 'opmerkingen' en 'evaluaties' uit te wisselen. Die opmerkingen zijn soms nuttig om de activiteit van de resterende prostitutie in Brussel te beoordelen. Op dat punt is de belangrijkste observatie dat het enige nog actieve deel van dit forum "Brussels Gewest: zelfstandige escorts en masseuses" getiteld is. Dat wijst op privéprostitutie, vooral via het internet. Heel onlangs zijn hier opmerkingen geformuleerd over verschillende prostituees die in Brussel werken. Snel blijkt dat een bordeel gelegen in Sint-Lambrechts-Woluwe nog altijd actief is. Het is eveneens mogelijk om, op basis van opmerkingen die gebruikers publiceren, prostituees te 'detecteren' die ondanks de gezondheidscrisis onverminderd aan het werk zijn.

6.3. | Besluit scanoperatie

Sinds het begin van de coronamaatregelen is de prostitutieactiviteit via het internet niet toegenomen. Integendeel, het volume van de advertenties is aanzienlijk afgenomen en sommige websites hebben onmiskenbaar ingespeeld op de situatie. Van een grootschalige verschuiving van tippel- of vitrineprostitutie naar het internet lijkt geen sprake. Meisjes uit oosterse landen en zeker China lijken zich wederom meer bewust te zijn van de risico's dan meisjes uit Latijns-Amerika. Maar sowieso lijkt waakzaamheid geboden, aangezien niemand bereid is deze sites tijdelijk offline te halen. En net achter de overblijvende advertenties zitten soms mensen in kwetsbare situaties die worden uitgebuit.

Externe bijdrage: Uitbuiting en slavernij – Gevaren van de impact van de economische crisis

Christian Meulders,

*Directeur
Vzw Sürya*

Sinds maart 2020 hebben we af te rekenen met een nieuwe plaag die de hele planeet in zijn greep houdt: de verspreiding van COVID-19. Door deze pandemie hebben we het gevoel dat het dubbele fenomeen mensenhandel en mensensmokkel is verdwenen, alsof deze vorm van criminaliteit door het opduiken van het virus niet langer bestaat. Moeten we dan tevreden zijn dat er tijdens de *lockdown* geen verzoeken om hulp bij de gespecialiseerde Belgische opvangcentra zijn binnengelopen? Zouden diegenen die anderen uitbuiten de maatregelen inzake *social distancing* dan zo goed naleven dat de rechten van slachtoffers plots worden gerespecteerd?

Sürya is in Luik gevestigd en fungeert sinds 1995 in het kader van het humanitaire luik van de strijd tegen mensenhandel en -smokkel binnen het Waals Gewest als tweedelijnsdienst, net als onze collega's van Pag-Asa in Brussel en Payoke in Antwerpen. Wij hebben als taak vermoedelijke slachtoffers op te vangen, te begeleiden en hun een onderdak te bieden, en het publiek te sensibiliseren rond fenomenen van uitbuiting. Onze werking treedt op ter ondersteuning van de federale en lokale politie, inspectiediensten (Rijksdienst voor Sociale Zekerheid, Toezicht op de Sociale Wetten, Waals Gewest,...), sociale diensten van ziekenhuizen, het Fedasil-netwerk of het Rode Kruis.

Naar aanleiding van deze gezondheids crisis wil ik een algemene bedenking maken over de problematiek van uitbuiting en de economische belangen die daarmee samenhangen en een overzicht geven van het maatschappelijk werk dat we in deze veeleer turbulente periode hebben verricht.

Tijdens deze crisis is er een consensus gegroeid dat onze samenleving verandert of is veranderd en dat we steeds meer lokaal consumeren. Maar hoe zit het met de arbeidskrachten en met de te boeken winst? De *lockdown* en de restricties van de arbeidsmobiliteit hebben geleid tot een tekort aan arbeidskrachten in onder meer de

landbouwsector, terwijl heel wat mensen in België intussen tijdelijk werkloos zijn geworden. Dat gebrek aan 'goedkope' arbeidskrachten doet ons denken aan de tientallen Roemeense werknemers in de fruitsector die we hebben ontmoet. Deze mensen hadden een conflict met de tussenpersoon die hen in dienst had genomen voor een uurloon dat ver onder de geldende barema's lag en tegen voorwaarden die in strijd waren met de menselijke waardigheid.

Ook is er de kwestie van pooiers en klanten die profiteren van de seksuele uitbuiting van vrouwen of mannen in ons land. Deze uitermate lucratieve business speelt zich sinds de sluiting van alle salons, vitrines en *carrées* steeds vaker in het verborgene af.

Helaas hebben de opvangcentra voor slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel geen invloed op de productie- en consumptiepatronen van burgers noch op de arbeidsorganisatie binnen de samenleving. Tijdens deze crisis lijkt het ons daarom essentieel om alle beschikbare krachten te mobiliseren en te ondersteunen, om de strijd tegen deze plaag opnieuw centraal te stellen. Een plaag die ongestraft alsmaar groter wordt, daarvan zijn we overtuigd.

Al het werk van eerstelijns hulpverleners heeft door de *lockdown*-maatregelen van de Nationale Veiligheidsraad vertraging opgelopen. Het is dan ook goed denkbaar dat er de komende weken of zelfs maanden geen nieuwe initiatieven worden genomen.

Tijdens de *lockdown* hebben de werknemers in de opvangcentra het maatschappelijk werk moeten aanpassen of heruitvinden. Telewerk heeft werknemers verplicht het anders aan te pakken, zowel sociaal als educatief, in het belang van de personen die onderdak en/of begeleiding kregen. Ik denk bijvoorbeeld aan afstandslessen Frans via WhatsApp, ter compensatie van geannuleerde *face-to-face* lessen, die nuttig en noodzakelijk zijn voor de mensen die we begeleiden.

Het was ook belangrijk om deze mensen die voor het grootste deel alleen waren, thuis vast zaten en met hun situatie heel moeilijk of zelfs helemaal niet overweg konden te blijven begeleiden. Zo stonden hulpverleners telefonisch of via sociale netwerken permanent in contact met slachtoffers, enerzijds om de maatregelen van de Nationale Veiligheidsraad uit te leggen en anderzijds om de begeleiding voort te zetten of om hun zelfs levensmiddelen, medicijnen, mondmaskers of alcoholgels te brengen.

Toegang tot informatie in heldere taal was essentieel om er zeker van te zijn dat de betrokkenen de verschillende maatregelen zouden respecteren. Zo konden ze tijdens deze periode hun lot zelf in handen nemen en niet louter alles ondergaan.

De *lockdown* in het opvangcentrum, waardoor geen activiteiten georganiseerd konden worden zowel intern als extern, was voor de bewoners niet elke dag even gemakkelijk. Dat het personeel niet altijd aanwezig was verminderde eveneens hun welzijn.

Door de aanpassing van ons werk en door het toezicht op de naleving van de in België verplichte maatregelen, vielen er bij ons evenwel geen COVID-19-slachtoffers te betreuren.

Tijdens de verschillende fases van de versoepeling hebben maatschappelijk werkers afwisselend ter plaatse en van thuis uit gewerkt. Na de verschillende verlofperiodes wordt een terugkeer van het voltallige team overwogen.

Deze crisis heeft er dus toe geleid dat onze werkinstrumenten, onze manier van denken en onze kijk op de wereld zijn veranderd. We blijven ervan overtuigd dat de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel dringend opnieuw bovenaan de politieke en gerechtelijke agenda dient te staan, zodat deze vorm van criminaliteit in België niet bovenaan komt in de Belgische criminaliteitsstatistieken.

CONCLUSIE: Coronavirus en mensenhandel

In dit hoofdstuk zijn verschillende externe bijdrages aan bod gekomen over de impact van de coronacrisis op mensenhandel. Daarbij is zowel gefocust op de gevolgen voor de slachtoffers als op de bestrijding van het fenomeen. Uiteenlopende terreinactoren waaronder een arbeidsauditeur, de RSZ-inspectiedienst, een politiedienst en een gespecialiseerd opvangcentrum voor slachtoffers van mensenhandel hebben elk vanuit hun invalshoek hun visie geschetst.

Wat economische uitbuiting betreft, werden al enkele verontrustende signalen opgevangen. Myria vreest dat kwetsbare personen tijdens de coronacrisis een groter risico op economische uitbuiting lopen. Deze periode vormt 'een opportuniteit' voor malafide werkgevers die mensen in een preciaire situatie willen uitbuiten. Het aantal kwetsbare (werkloze) arbeidskrachten zal toenemen en de kans is groot dat sommigen onder hen in de grijze economie zullen belanden of bij werkgevers die de coronamaatregelen willen omzeilen. Sommige malafide werkgevers kunnen daar misbruik van maken door reguliere werknemers te vervangen door personen die zich in een preciaire situatie bevinden. De vorige maanden kon reeds worden vastgesteld dat goedkope arbeidskrachten, onder wie mensen zonder papieren die in clandestiene omstandigheden illegaal tewerkgesteld werden, niet de mogelijkheid kregen om in een veilige gezondheidssituatie met de nodige *social distancing* te werken. De kans is ook groot dat in volle coronacrisis verschillende malafide ondernemers hun economische activiteiten ondanks de opgelegde beschermingsmaatregelen hebben voortgezet en de betrokken arbeidskrachten zich daar niet tegen konden verzetten, net omwille van hun preciaire situatie.

Dat wordt ondertussen bevestigd in verschillende Europese landen waar nieuwe *lockdown*-maatregelen moesten worden afgekondigd nadat er nieuwe besmettingshaarden vastgesteld waren. Het verband tussen de coronacrisis en situaties van economische uitbuiting kon er duidelijk worden gelegd omdat die nieuwe besmettingen voorkwamen in economische sectoren waar buitenlandse arbeidskrachten in preciaire omstandigheden moesten werken en/of gehuisvest werden terwijl de coronagezondheidsregels niet toegepast werden. Dat was het geval voor de slachthuizen in Duitsland, de textielsector in Engeland (Leicester) en de fruitpluk in Spanje (Catalonië).

De niet-toepassing van coronamaatregelen door bedrijven kan ook als een bijkomende indicator van mensenhandel worden beschouwd. Indien malafide werkgevers in deze coronatijden kwetsbare arbeidskrachten zonder enige garantie inzake maatregelen rond *social distancing* laten werken, dan brengen zij de gezondheid van die arbeidskrachten (en hun omgeving) ernstig in gevaar en kan dat een element van werkomstandigheden beneden de menselijke waardigheid vormen, een constitutief element van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting.

In deze coronatijden konden de sociaal inspecteurs van de gespecialiseerde ECOSOC-teams mensenhandel binnen de RSZ hun controles niet uitvoeren zoals voorheen. Hun capaciteit werd in hoge mate beperkt, ook al omdat ze niet in dezelfde mate als vóór de coronacrisis konden rekenen op bijstand van politiediensten, die voor evidente andere opdrachten (coronacontroles) werden ingezet. Daarnaast werden de proactieve controles van de sociaal inspecteurs gereduceerd en maximaal herleid tot onderzoeken op afstand. Controles op de werkplaats werden zo veel mogelijk vermeden en verhoren werden beperkt tot het strikt noodzakelijke. Daardoor was de capaciteit van de sociaal inspecteurs voor de detectie van potentiële slachtoffers van mensenhandel sterk verminderd.

Verschillende eerstelijnsdiensten hebben sinds maart 2020 op de werkplaatsen coronacontroles uitgevoerd om de naleving van de noodzakelijke gezondheidsmaatregelen na te gaan.¹⁵² Terwijl dat vroeger de exclusieve bevoegdheid was van de dienst Toezicht Welzijn op het Werk (FOD WASO), zijn door de wijziging van de regelgeving tal van diensten hiervoor bevoegd gemaakt. De regering heeft in het kader van de versoepelingen na de *lockdown* beslist om sociaal inspecteurs van bepaalde sociale inspectiediensten naast hun prioritaire opdrachten ook bevoegd te maken om in de ondernemingen toe te zien op de naleving van de verplichtingen in het kader van de dringende maatregelen om de verspreiding van het coronavirus te beperken.

¹⁵² Wettelijke en reglementaire verwijzingen:

- Hoofdstuk 6 — Bijzondere-machtenbesluit nr. 37 tot uitvoering van artikel 2 en 5 van de wet van 27 maart 2020 die machtiging verleent aan de Koning om maatregelen te nemen in de strijd tegen de verspreiding van het coronavirus COVID-19 (II), tot ondersteuning van de werknemers, ondertekend door de Koning op 24 juni 2020.
- Artikel 54 Sociaal Strafwetboek "Mededeling van inlichtingen door de sociaal inspecteurs aan andere administraties". Ministerieel besluit van 30 juni 2020 houdende dringende maatregelen om de verspreiding van het coronavirus COVID-19 te beperken, BS, 30 juni 2020.
- Ministerieel besluit van 22 augustus 2020 houdende wijzigingen van het ministerieel besluit van 30 juni 2020 houdende dringende maatregelen om de verspreiding van het coronavirus COVID-19 te beperken, BS, 22 augustus 2020.

Concreet kregen de sociaal inspecteurs van het Toezicht op de Sociale Wetten (TSW), het Toezicht op het Welzijn op het Werk (TWW), de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA), de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ), het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (RSVZ), het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV) en het Federaal agentschap voor beroepsrisico's (Fedris) de bevoegdheid om controles uit te voeren op:

- de naleving van de regels rond *social distancing*;
- de toepassing van passende preventiemaatregelen;
- de beschikbaarheid van een register met de identificatiegegevens, de verblijfplaats, het telefoonnummer en in voorkomend geval de aanduiding van de personen met wie de werknemer of de zelfstandige samenwerkt, bij te houden door iedere werkgever of gebruiker die tijdelijk een beroep doet op een in het buitenland wonende of verblijvende werknemer of zelfstandige voor het uitvoeren van werkzaamheden in België in de sectoren bouw, schoonmaak, land- en tuinbouw of in de vleessector (art. 2, §1, al. 3e lid M.B. 22 augustus 2020);
- de naleving door de werkgever of gebruiker van de verplichting om erover te waken dat het *Public Health Passenger Locator Form* (PHPLF) uiterlijk is ingevuld op het moment waarop de in het buitenland wonende of verblijvende werknemer of zelfstandige de werkzaamheden in België aanvat in de sectoren bouw, schoonmaak, land- en tuinbouw of in de vleessector (art. 2, §2 M.B. 22 augustus 2020).

Verschillende van deze eerstelijnsdiensten zijn niet bevoegd voor mensenhandel en hebben daarin geen expertise. Myria roept ertoe op dat de inspectiediensten bij hun controles ook aandacht besteden aan de verschillende indicatoren van mensenhandel.

In risicosectoren voor mensenhandel zoals carwashes en nagelsalons maar ook in de bouwsector zal dat probleem zich des te meer stellen en wordt het belang van controles voor mensenhandel des te groter. **De RSZ-inspectiedienst en Toezicht op de Sociale Wetten (FOD WASO) die bevoegd zijn voor mensenhandel moeten hiervoor ook de nodige middelen, ondersteuning en beschermingsmiddelen krijgen.** Het is daarnaast essentieel dat de niet-naleving van deze beschermingsregels als een bijkomende indicator van werkomstandigheden beneden de menselijke waardigheid (mensenhandel met het oog op economische uitbuiting) wordt beschouwd.

Op het vlak van seksuele uitbuiting werd vastgesteld dat verschillende politiediensten geen systematische controles

op privéprostitutie konden uitvoeren. Magistraten in grote steden gaven de opdracht aan de politiediensten om alleen een onderzoek voor mensenhandel op te starten indien er een minderjarig slachtoffer betrokken was en/of als er sprake was van fysieke bedreigingen. Ondertussen hebben de gespecialiseerde centra mensenhandel bij verschillende instanties aan de alarmbel getrokken omdat ze in deze coronatijden verhoudingsgewijs te weinig meldingen hebben gekregen en vandaar vrezen dat veel slachtoffers van seksuele uitbuiting (maar ook van economische uitbuiting) onder de radar zijn gebleven. **Daarom is het belangrijk dat de politiediensten voldoende middelen krijgen om controles uit te voeren waarbij vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel gedetecteerd kunnen worden.** Zo beschouwt de politie het feit dat sekswerkers tijdens de coronaperiode blijven werken (in een situatie van privéprostitutie) als een teken van economische kwetsbaarheid en in een aantal gevallen ook als een ernstige uitbuiting van hun situatie (dus mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting).

Hoofdstuk 2

Dossieranalyse

In dit hoofdstuk analyseert Myria de gerechtelijke dossiers van mensenhandel en mensensmokkel waarin het als burgerlijke partij volledige inzage heeft gekregen. Het geeft een inkijk in de wijze waarop een onderzoek wordt opgestart en gevoerd op het terrein. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk per uitbuitingsvorm een beeld van de fenomenen mensenhandel en mensensmokkel geschetst.

De analyse is gebaseerd op de processen-verbaal van die dossiers en is vooral toegespitst op het criminele systeem en het slachtofferperspectief. We lichten in de eerste plaats de synthese-pv's, waarin de speurders het dossier samenvatten, grondig en kritisch door. Er gaat ook veel aandacht naar de aanvankelijke pv's die informeren op welke basis het dossier concreet opgestart werd en of er slachtoffers geïntercepteerd en gedetecteerd werden. Daarnaast bevat het dossier de pv's met de verhoren van slachtoffers, verdachten en getuigen; de informatie-pv's; de mappen van de afgeluisterde gesprekken op basis van de telefoontap; de observatierapporten en tot slot de rapporten van rogatoire commissies.

Het bestuderen van concrete dossiers is een hoeksteen om het beleid te evalueren. Dat leidt tot kennis over de implementatie van het opsporings- en vervolgingsbeleid op het terrein, en over de knelpunten die daarbij opduiken. Samen vormen die bevindingen ook een belangrijke informatiebron voor de focus van het jaarverslag en een onmisbare basis om aanbevelingen te formuleren.

1. Mensenhandel

1.1. | Seksuele uitbuiting

Nigeriaans dossier Mama Leather

Het netwerk onder leiding van Mama Leather (haar bijnaam in het milieu) buitte jarenlang Nigeriaanse meisjes uit in de Brusselse prostitutiebuurt. De beklagden richtten zich vooral op jonge meisjes 'op bestelling in Nigeria', onder wie minderjarigen. De incriminatieperiode van het dossier is gebaseerd op feiten van 2013 tot 2017, al was het netwerk vermoedelijk sinds de jaren 2000 actief.

De elf beklagden werden veroordeeld voor mensenhandel en verschillenden onder hen ook voor criminele organisatie.¹⁵³ Het ging om een familiaal netwerk waarvan de kernfiguren familieleden waren van Mama Leather en haar assistente. Ze opereerden internationaal en hadden contacten in Nigeria, Niger, Libië, Italië, Frankrijk, Nederland, Duitsland, Spanje, Denemarken en Zweden, die stuk voor stuk een faciliterende rol speelden bij hun operationele activiteiten.

¹⁵³ Corr. Brussel Nederlandstalig, 31 mei 2018, 60e k.; Hof van beroep van Brussel, 3 april 2019, 13e k. (beschikbaar op www.myria.be); Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers*, pp. 120-121.

1.1.1. | Netwerk

a) *Structuur netwerk*

Mama Leather organiseerde als leider van het internationale netwerk de bestellingen, de rekrutering en het vervoer van de meisjes vanuit Nigeria naar België. Ze beheerde 26 *carrées*¹⁵⁴ (peeskamers) in de Brusselse prostitutiebuurt aan het Noordstation en besteedde deze activiteiten uit aan andere Nigeriaanse madammen. Zo werkte ze samen met twee Nigeriaanse madammen die zussen waren. Madam B. opereerde in Brussel en in Spanje en werd nadien op basis van een Europees arrestatiebevel uitgeleverd aan Spanje. Haar zus madam L. opereerde in Brussel en in Duitsland en werd aan België uitgeleverd.

Haar bijnaam dankte Mama Leather aan haar zwarte lederen outfits waarin ze steevast gekleed was tijdens haar prostitutie-activiteiten en aan haar 'specialisatie' in seksuele diensten in de 'sodomasochistische sfeer'. De Brusselse federale politie had hierover in de periode van 2000 tot 2017 al meermaals geruchten opgevangen uit het milieu maar had onvoldoende concrete elementen voor een onderzoek. Wegens haar jarenlange aanwezigheid en haar ervaring in het Brusselse prostitutiekwartier wierp ze zich dikwijls op als leidende en controlerende figuur binnen het Nigeriaanse prostitutiemilieu. Dat gaf regelmatig aanleiding tot onderlinge discussies, ruzies en afrekeningen. Deze feiten werden bijna nooit aangegeven of naar buiten gebracht, gezien de geslotenheid van het Nigeriaanse milieu.

Mama Leather had verschillende handlangers. Haar directe assistente was A., die de meisjes vanuit Italië opving, hen begeleidde in hun prostitutieactiviteiten, hen verdeelde over de vitrines en hun prostitutiegelden ontving. Ze controleerde daarnaast de meisjes, fungeerde als de 'ogen en oren' en rapporteerde alles aan haar baas. In overleg met Mama Leather werkte ze ook samen met andere madammen en met een mannelijke pooier in Duitsland.

Een andere belangrijke handlanger was Lo, een cocaïnehandelaar en de vriend van Mama Leather die in zijn safehouse een onderdak verschafte aan de meisjes. Hij bracht hen naar de vitrines, regelde hun verblijfsdocumenten en controleerde mee hun werkzaamheden. Voor de aanlevering van verblijfsdocumenten werkte hij samen met een expert in Spanje.

Entourage voor smokkel en transport meisjes

Daarnaast organiseerde Mama Leather met verschillende handlangers de rekrutering en de smokkel van de slachtoffers vanuit Nigeria via de 'woestijnroute' over Libië naar Europa. Voor de smokkel vanuit Libië naar Italië betaalde Mama Leather 20.000 euro per meisje aan haar trawanten, het transport vanuit Italië kostte 2.000 euro per meisje.

In Nigeria rekruteerde J., de broer en lokale steunpilaar van Mama Leather, de jonge slachtoffers. Hij betaalde de voodoopriesters om de geselecteerde slachtoffers te onderwerpen aan rituelen. Daarnaast voerde hij in opdracht van Mama Leather represailleacties uit tegen familieleden en/of vluchtende meisjes die hun schulden niet afbetaalden. Dat kon bijzonder ernstige vormen aannemen — van afpersing, vernieling van eigendommen, slagen en verwondingen over ontvoeringen tot doodslag. Haar entourage in Nigeria kreeg daarbij meestal vrij spel door de verregaande corruptie of zelfs 'medewerkende politiediensten'¹⁵⁵. Volgens gesprekken uit de telefoontap was dat wel een dure aangelegenheid voor Mama Leather: "Geld dat ik moet verzamelen is geld dat gebruikt wordt om vechtpartijen te betalen".

De gevaarlijke reis van de slachtoffers vanuit Nigeria naar Libië en de oversteek met een bootje naar Italië werden geregeld door de broer van assistente A., in samenwerking met de broer van Mama Leather. Zij organiseerden de smokkel van de meisjes via de woestijnroute en maakten de afspraken met verschillende smokkelaars. Ze werkten niet alleen voor Mama Leather maar ook voor andere Nigeriaanse madammen.

Voor het transport van de meisjes binnen Europa beschikte Mama Leather over verschillende andere handlangers. De belangrijkste onder hen was 'Mister Lyca'. Hij had die bijnaam gekregen omdat hij altijd Lycaprepaidkaarten verkocht aan de meisjes. Hij vervoerde met een 'black taximan'-bedrijf¹⁵⁶ in opdracht van verschillende madammen de Nigeriaanse slachtoffers. Hij was een van de beklagden die de meisjes ophaalde uit de vluchtelingenkampen in Italië en hen eerst met zijn auto overbracht naar Rijsel (Frankrijk), waar hij een woning had. Nadien bracht hij hen naar België en naar Nederland. Uit telefoongesprekken bleek dat de man ook geregeld afspraken maakte in Zweden om daar Nigeriaanse meisjes op te pikken en eveneens meisjes naar Denemarken voerde.

154 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 61-63.

155 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 60-61.

156 Een niet-reglementair taxibedrijf dat zijn chauffeurs in het zwart laat werken.

Volgens de getuigenverklaring van zijn ex-vriendin had Mister Lyca minstens één keer met zijn auto drie meisjes naar Nederland gebracht om een prostitutieplaats te vinden. Zijn auto werd toen in oktober 2016 voor een verkeersovertreding op de autosnelweg A4 richting Vlissingen door de Nederlandse politie staande gehouden, waarbij drie jonge Nigeriaanse meisjes werden geïdentificeerd die in het Brusselse Noordkwartier werkten. Een andere keer had hij volgens dezelfde getuige twee meisjes met de trein naar Nederland begeleid. Een van de slachtoffers en zijn ex-vriendin verklaarden ook dat er een minderjarig Nigeriaans meisje bij hem in zijn woning in Rijsel verbleef dat zwanger was van hem. Deze zestienjarige was één van de zeven meisjes die hij had opgehaald in Italië voor madammen uit het Brusselse Noordkwartier maar die hij bij zich had gehouden.

b) *Corruptie ambassade*

Uit gesprekken van de telefoontap bleek dat Mama Leather geregeld smeergeld betaalde aan verschillende corrupte Nigeriaanse ambassadeleden in Brussel.¹⁵⁷ Een belangrijke tussenpersoon was de Nigeriaan V., wiens vriendin de Nigeriaanse madam B. was die zowel in Brussel als in Spanje opereerde. Hij was een Brusselse pooier die een *carrée* had en die samenwerkte met Mama Leather. Via zijn exportfirma in communicatiemiddelen had hij veel contacten met Nigeriaanse ambassadeleden. Hij onthulde zelf in zijn gesprekken de namen van die corrupte ambassadeleden. Zijn beste vriend was de persoonlijke bewaker van de ambassadeur. Daarnaast regelde hij zijn dubieuze zaken met de verbindingsofficier van de ambassade en de consul.

In een van de gesprekken beloofde Mama Leather een meisje te verkopen aan V., op voorwaarde dat hij haar repatriëring naar Nigeria kon blokkeren via een tussenkomst van de ambassade door de documenten voor terugkeer niet te laten afleveren. In een gesprek vroeg Mama Leather aan V.: “Er is een meisje dat opgepakt is en zij zal naar Nigeria worden teruggebracht. Kan jij ervoor zorgen dat zij niet wordt teruggestuurd?” Zijn antwoord was duidelijk. “Ja. Ik kan het blokkeren, weet jij voor hoeveel mensen ik de terugkeer al geblokkeerd heb?” Mama Leather stelde hem dan voor: “Ik zal haar aan jou verkopen. Dat kost niet veel. Ze is onderweg. Het is 5.000 (euro). Het is een jong meisje van 19 à 20 jaar. Ze zal vrijdag naar daar (ambassade) worden gebracht”. V. reageerde positief op haar voorstel: “Geef me de naam van het meisje en ik zal mijn consul vragen om de terugkeer te blokkeren. Het document voor de terugkeer zal niet worden afgeleverd en het meisje zal dan worden

vrijgelaten”. En zo moest het meisje voor haar nieuwe pooier V. in de prostitutie gaan werken.

Mama Leather moest veel smeergeld betalen aan de ambassadeleden en deed daarover haar beklag tijdens een discussie met haar vriend Lo. toen deze opgepakt was en dreigde gerepatriëerd te worden naar Nigeria. Mama Leather zei: “Die mensen (op de ambassade) vragen mij niks anders dan geld. Ik heb hun gezegd dat ik al genoeg geld gegeven heb”.

Lo. reageerde: “De baas (...) (binnen de ambassade) hoeft zich geen zorgen te maken. Ik zal hem nog wat extra (smeergeld) geven”. Waarop Mama Leather nog eens duidelijk stelde dat hij dit moest bijbetalen: “Ik heb gezegd dat ik geen geld meer zou geven ... Ik heb 5.000 (euro) in een maand gepend. Dat is genoeg”.

1.1.2. | Onderzoek

a) *Start onderzoek*

In januari 2017 werd de federale gerechtelijke politie (FGP) van Brussel door informanten getipt dat binnen het Afrikaanse prostitutiemilieu een heel gekende Nigeriaanse prostituee met de roepnaam Mama Leather een vijftiental jonge Nigeriaanse meisjes in de prostitutie zou uitbuiten, onder wie vermoedelijk ook minderjarigen. Deze informatie leidde tot de start van het onderzoek.

Twee maanden eerder had een van de minderjarige slachtoffers zich 's nachts al aangeboden bij de Brusselse lokale politie. Maar omwille van taalproblemen en een gebrekkige expertise werd zij niet doorverwezen naar een gespecialiseerd slachtoffercentrum voor mensenhandel, waarop ze naar Frankrijk vluchtte.¹⁵⁸ Pas vele maanden later kon de FGP haar grondig verhoren op de locatie waar ze opgevangen werd en waar ze volgens onze informatie van begin 2020 nog steeds verbleef.

Het onderzoek toonde op basis van een telefoontap en internationale rechtshulpverzoeken aan dat het netwerk van Mama Leather een criminele organisatie vormde. Zo bleek dat het netwerk veel internationale contacten en samenwerkingsverbanden had, wat resulteerde in een groot aantal slachtoffers. Er was voortdurend telefonisch overleg tussen de beklagden om de reisroutes van de meisjes te organiseren en de prostitutieactiviteiten te regelen. Ze wisselden vaak van telefoonnummers om het

¹⁵⁷ In dit dossier werd daaraan geen verder gevolg gegeven.

¹⁵⁸ Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 58-59.

afluisteren van hun telefoons te bemoeilijken, maakten gebruik van codetaal en maanden elkaar tijdens de verschillende gesprekken aan om delicate zaken stil te houden.

b) Financiële onderzoek

Uit de gesprekken van de telefoontap bleek dat de criminele gelden belegd werden in onroerende goederen in Nigeria. Een uitspraak van een handlangster van Mama Leather was daarover verhelderend: "De mensen die meisjes van Nigeria naar Europa brengen bouwen niet meer dan vier flatgebouwen". Ook Mama Leather was volop bezig met investeringen volgens haar gesprekken: "Ik zal alsnog geld sturen als je een perceel zou vinden, ik wil het geld in schijven versturen naar Nigeria".

De politie stelde in de telefoontap eveneens vast dat de beklaagden een beroep deden op de diensten van een geldkoerier die geld naar Nigeria transfereerde via Black Western Union¹⁵⁹. Dat financieringssysteem heeft niets te maken met het bedrijf Western Union. Het werkt met een financieel systeem om geld over te maken naar het thuisfront zonder sporen na te laten. Op heel regelmatige tijdstippen reisde de geldkoerier met het verzamelde cash geld (verborgen in zijn bagage; vermoedelijk sommen tussen 25.000 en 35.000 euro) naar Nigeria. In Nigeria runde de geldkoerier een winkelbureau waar de begunstigen zich aanboden en de overeengekomen som kregen uitbetaald. Op elk verzonden bedrag rekende deze een commissie aan van 10%.

Het gespecialiseerde plukteam¹⁶⁰ van de federale politie, dat het criminele netwerk met behulp van een uitgebreid financieel onderzoek zoveel mogelijk moest proberen kaal te plukken, berekende het wederrechtelijk vermogen van dit criminele netwerk. De criminele opbrengsten werden op minimaal 2.931.099,60 euro geschat. Het plukteam voerde daarnaast een patrimoniumonderzoek uit op basis van informatie van financiële instellingen, de Bijzondere Belastinginspectie en het kadaster. Hierdoor konden in België verschillende onroerende goederen van de beklaagden in beslag worden genomen, waarvan een groot deel door de rechtbank¹⁶¹ werd verbeurdverklaard.

159 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 81-82.

160 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers*, pp. 75-76.

161 Corr. Brussel Nederlandstalig, 31 mei 2018, 60e k.; Hof van beroep van Brussel, 3 april 2019, 13e k. (beschikbaar op www.myria.be); Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers*, pp. 120-121.

c) Sociale media

De beklaagden maakten gebruik van sociale media bij het organiseren van hun criminele activiteiten. Ook waren sociale media een (onderzoeks)instrument voor justitie en voor slachtoffers bij hun getuigenissen.

De beklaagden gebruikten sociale media voor de rekrutering van hun slachtoffers. Dat bleek uit de gesprekken van de telefoontap tussen Mama Leather en haar broer in Nigeria: "Ik heb geen oud vrouwtje nodig ... Stuur mij eerst hun foto's door via de WhatsApp van A. (haar assistente en medebeklaagde) ... Ik wil ze eerst op foto's zien".

Het criminele netwerk had ook als contrastrategie tegen de telefoontap een alternatieve communicatiemethode ontwikkeld via sociale media. De gesprekken uit de telefoontap waren daarover heel duidelijk: "Alles wat wij vertellen wordt afgeluisterd, daarom is WhatsApp de enige oplossing. Bel mij als je online op WhatsApp bent".

De politie slaagde erin een beklagde te identificeren via een zoekprogramma dat foto's van hun databank vergelijkt met foto's van Facebookprofielen. Het proces-verbaal bevat daarover een gedetailleerde omschrijving. "Wanneer wij Facebook controleren, treffen we inderdaad het profiel aan van X. De man met dit profiel is terug te vinden op meerdere foto's gelinkt aan dit profiel. Wanneer wij de man op de foto's van het Facebookprofiel vergelijken met de man op de foto van de Algemene Nationale Gegevensbank (ANG) stellen wij vast dat dit één en dezelfde persoon is. Wij kunnen dus met zekerheid stellen dat X. de genaamde (...) is."

Slachtoffers kunnen berichten van sociale media overmaken aan de politie zodat die als bewijsmateriaal kunnen worden gebruikt. Payoke, een van de drie gespecialiseerde slachtoffercentra mensenhandel, informeerde de politie dat een van de slachtoffers die het begeleidde via Facebook bedreigd werd. Dat slachtoffer was een familielid van Mama Leather en had vastgesteld dat haar eigen tante een foto van haar had geplaatst op Facebook. Er stond de volgende vermelding bij: "Dit meisje heeft ervoor gezorgd dat een groot deel van haar familie in de gevangenis zit". In deze foto werden er zo'n tweehonderd mensen getagd. Dezelfde dag van het Facebookbericht had het slachtoffer ook een dreigetelefoon gekregen vanuit Duitsland.

Hetzelfde slachtoffer had bij haar klachtneerlegging de Facebookprofielen doorgegeven van haar familieleden die betrokken waren bij haar uitbuiting. Deze informatie werd met succes door de politie nagetrokken en een van hen was een beklagde tijdens het proces.

1.1.3. | Slachtoffers

De politie slaagde erin om in totaal 57 Nigeriaanse slachtoffers te detecteren als vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel (*presumed victims*).¹⁶² Ze werden aangetroffen bij huiszoekingen en getraceerd op basis van de gesprekken uit de telefoontap en informatie van buitenlandse politiediensten. Uit de telefoontap bleek dat er nog verschillende meisjes onderweg waren. De politie kon bij 38 slachtoffers hun echte identiteit bepalen. Verschillende slachtoffers hadden Franse of Spaanse verblijfsdocumenten.

Meerdere slachtoffers weigerden verklaringen af te leggen of relevante informatie te geven uit angst voor represailles tegen hen of tegen hun familie in Nigeria. Volgens het dossier was er minstens een slachtoffer dat door Payoke opgevangen werd in het kader van het slachtofferstatuut. Sommige slachtoffers lieten zich ook begeleiden door de organisatie *Mouvement du Nid* in Frankrijk. Volledigheidshalve moet voor België daaraan worden toegevoegd dat er in het jaar 2017 in totaal 42 nieuwe Nigeriaanse slachtoffers van seksuele uitbuiting door de gespecialiseerde centra begeleid werden in het kader van het slachtofferstatuut, wat uitzonderlijk veel was (68% van de nieuwe slachtoffers van seksuele uitbuiting in 2017).¹⁶³ Vermoedelijk hield dat verband met de ontmanteling van een groot crimineel netwerk zoals Mama Leather dat ook slachtoffers van andere Nigeriaanse madammen beheerde.

a) Meisjes op bestelling en gesmokkeld via Libië-route

Het synthese-proces-verbaal van het dossier bevatte een gedetailleerde omschrijving van hoe de Nigeriaanse slachtoffers gerekruteerd en naar Europa gesmokkeld werden. “De meisjes werden op vraag van de madam in Europa als het ware ‘op bestelling’ gerekruteerd door handlangers, meestal in de regio Benin-City (Edo State). Ze kregen beloftes over een mooie toekomst in het voor hen ‘paradijselijke’ Europa. Voor hun vertrek moesten de meisjes een ceremonie ondergaan in een plaatselijke ‘voodoo-shrine’¹⁶⁴. Tijdens deze ceremonie dienden zij een omerta te zweren, op straffe van dodelijke vergelding indien zij hun madam niet zouden gehoorzamen. Zij moesten zich ertoe verbinden om een afgesproken

geldsom, die tussen 35.000 en 65.000 euro schommelde, terug te betalen aan hun madam alvorens ze hun eigen weg mochten gaan. Bij deze ceremonies werden de meisjes ontdaan van kleding en lichaamsstoffen (nagels, haar, menstruatiebloed, schaamhaar) met het oog op bezwering door de voodoopriester en bewaring in de *shrine*.”

“Na het afleggen van deze eed werden de meisjes (die bestemd waren voor verschillende madammen) meestal in groep door Nigeriaanse trafikanten (*‘connectionmen’*) via de woestijnroute Nigeria-Niger-Libië tot aan de Libische kust vervoerd. Deze tocht vol ontbering en acuut levensgevaar nam meerdere weken in beslag. Eens aangekomen aan de Libische kust (meestal Tripoli), werden de meisjes ondergebracht in getto's die wederom beheerd werden door Nigeriaanse mannen. Zij zorgden voor een onderkomen en voeding tot er een geschikt ‘vluchtelingenbootje’ werd gevonden om hen de oversteek te laten maken naar de Italiaanse kustwateren. Indien ze gered werden door de Italiaanse kustwacht en ondergebracht waren in een lokaal vluchtelingenkamp, moesten de meisjes contact opnemen met hun madam of een *‘connectionman’* om hun aankomst en verblijfplaats te bevestigen. Handlangers van de madam deden dan het nodige om de meisjes uit de diverse vluchtelingenkampen op te halen en ze door te sluisen tot bij de madam in hun definitieve land van bestemming. Daar werden zij quasi onmiddellijk wegwijs gemaakt in het plaatselijke prostitutiekwartier en moesten zij het oorspronkelijk afgesproken prostitutiebedrag integraal afdragen aan hun madam.”

De gesprekken van de telefoontap toonden aan dat de beklagden heel goed op de hoogte waren van de levensgevaarlijke, helse tocht en van het complete gebrek aan respect ten aanzien van de slachtoffers.

De beklagde Lo., haar vriend, vertelde tegen Mama Leather: “Er sterven meer mensen onderweg. Zo heeft E. (beklaagde) gezegd dat het geen weg (Libische route) is die iemand twee keer zou willen nemen. Zij (meisjes) weten wat ze ginder (Libische route) meegemaakt hebben. Al de mensen die in het water vallen worden door vissen opgegeten, eigenlijk door haaien”.

Het slachtoffer dat klacht had neergelegd en in het slachtofferstatuut zat bij Payoke deed haar relaas over haar vertrek en haar ervaringen langs de Libische route. “Op 6 mei 2016 in alle vroegte heeft D. mijn smartphone afgenomen en me een kleine Nokia-telefoon in de plaats gegeven. Ze heeft ook mijn simkaart vervangen. Ze zei me dat deze telefoon diende om haar of G. (beklaagde) later te kunnen bereiken vanuit het vluchtelingenkamp in Italië.”

¹⁶² Myria (vroeger Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding), *Jaarverslag Mensenhandel 2013, Bruggen slaan*, p. 29.

¹⁶³ Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, p. 151.

¹⁶⁴ Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 68-69.

“We vertrokken met enkele meisjes met een bus en met de auto naar Abuja en Kano waar we na een telefonisch contact door een Arabische smokkelaar over de grens naar Niger werden gebracht. In Niger hebben andere Arabische smokkelaars ons met een transportvoertuig (Hilux) langs de woestijnroute via Agadez (Niger) en Sebha (Libië), en verder met een auto naar Tripoli gebracht.”

Tijdens de dagenlange tocht door de woestijn hadden we geen water en geen eten. “Arabische mannen hebben meisjes verkracht, onder wie mijn vriendin B. Zelf werd ik niet verkracht omdat ik mijn maandstonden had. Ze raken een meisje dat haar maandstonden heeft niet aan. Wel hebben ze me geslagen met een mes. Ik heb het litteken ervan op mijn rechterarm.”

“Ik ben een maand in een getto in Tripoli gebleven, waar meer dan 400 personen leefden onder wie Nigerianen, Senegalezen, Gambianen. Geregeld werden we geslagen. Mijn vriendin B. heeft ‘een vriendje’ gevonden om ons eten te bezorgen. Ik wilde niet, want ik was maagd.”

“Eind augustus 2016 moesten we met zijn allen opblaasbare boten nemen voor de oversteek naar Europa. In mijn boot zaten we met 271 personen. Er waren vrouwen, mannen en kinderen uit verschillende landen. Wij zijn drie dagen op zee gebleven. De boot maakte water. Ik was ziek en ben bij B. gebleven. Een baby en twee zwangere vrouwen zijn overleden in de boot omdat we te dicht op elkaar geperst zaten. Een Italiaanse reddingsboot heeft ons na drie dagen opgemerkt. Maar voor die ons kon bereiken, is onze boot gezonken. We lagen allemaal in het water. Mijn vriendin B. en ik konden zwemmen, maar velen zijn verdronken. De redders doken in het water om ons eruit te halen. We waren met nauwelijks 70 overlevenden.”

b) Gedwongen abortussen bij smokkeltransporten

De meisjes die onderweg zwanger raakten, vaak wegens verkrachting of een eventueel (overlevings)avontuurtje (zie slachtofferverklaring), moesten in Libië eerst een gedwongen abortus ondergaan vóór ze met een bootje de Middellandse Zee naar Italië mochten oversteken. Mama Leather vertelde daarover in een gesprek tegen haar broer J., de spilfiguur in Nigeria, dat “het meisje M. dat bijna verdronk was en teruggebracht werd naar Libië zwanger was”. Haar broer antwoordde: "Als zij (M.) zwanger zou zijn, dan zal het beëindigd worden van zodra ze daar (in Libië) aankomt". Hij voegde daaraan toe: "Was de andere ook niet zwanger, werd die zwangerschap ook niet beëindigd?"

Een van de slachtoffers verklaarde dat een van de beklaagden die de meisjes uit de vluchtelingenkampen in Italië ophaalde extra geld kreeg om de smokkelaar in Tripoli te betalen voor het uitvoeren van gedwongen abortussen bij zwangere meisjes. “Van de madammen krijgt hij per meisje tussen 2.000 en 5.000 euro. De prijs hangt af van de fysieke toestand van het meisje, daarmee bedoel ik of ze al dan niet zwanger is. Indien ze zwanger is, moet de madam geld sturen naar F. (beklaagde) die het op zijn beurt naar smokkelaar K. in Libië stuurt. Met dat geld moet er daar een abortus worden uitgevoerd. Nadien pas kan dat meisje de oversteek maken.”

c) Asielprocedure slachtoffers in Frankrijk

De slachtoffers die vanuit Italië tot bij Mama Leather werden gebracht, werden meestal naar het asielcentrum in Rijsel geleid om een asielprocedure op te starten in Frankrijk. Kwestie van zich tijdelijk te beschermen tegen een uitwijzing naar hun thuisland. Dat was een doelbewuste strategie van het netwerk, wat bevestigd werd in de telefoontap na de controle en de administratieve aanhouding van enkele Nigeriaanse meisjes. In een gesprek trachtte Mama Leather haar assistente A. daarmee gerust te stellen: “De meisjes zullen snel terugkeren, aangezien zij in het bezit zijn van de ‘Franse documenten.’”

Het was de taak van Mister Lyca om de meisjes vanuit een Italiaans vluchtelingenkamp naar het asielcentrum in Rijsel te brengen en hun uitkering als asielzoekster af te nemen. Bij de aanvraag van hun asielprocedure kregen de meisjes van de Franse overheid immers een bankkaart voor een uitkering als asielzoeker waar maandelijks 320 euro op werd gestort. Volgens de slachtofferverklaringen hield Mister Lyca deze bankkaarten achter, inclusief de geheime pincodes. Tijdens zijn latere arrestatie in Frankrijk werd hij aangetroffen in het bezit van verschillende bankkaarten van deze asielzoeksters en de bijbehorende pincodes.

d) Geweldpleging en bedreigingen

Het slachtoffer dat klacht had neergelegd in het kader van het slachtofferstatuut verklaarde dat zij vaak geslagen werd voor ze uiteindelijk toegaf om zich te prostitueren nadat G. (beklaagde), die nog actief was als prostituee, haar een ‘introductie’ had gegeven. “Ik was nog maagd. Toen er een klant kwam, moest ik hen volgen en eiste ze dat ik bleef staan en toekeek. Zij gaf de man een fellatio en had daarna seksuele betrekkingen met hem. Ik heb de blik afgewend want ik voelde me niet goed en woedend. Toen de man vertrokken was, zei G. me dat ik dat moest doen. Ik zei haar dat ik zoiets niet kon. Ze heeft me dan opnieuw geslagen en is daarna teruggegaan naar haar vitrine. Toen een andere klant arriveerde, duwde G. mij de kamer in met

hem. Hij kleeftde zich uit en vroeg me hetzelfde te doen. Ik weigerde. Hij heeft gepraat en aangedrongen maar ik bleef bij mijn weigering. Uiteindelijk is hij vertrokken. G. sloeg me en wou kokend water op mij gieten. Maar ze heeft alleen mijn linkerhand kunnen raken. Ik hou er een litteken aan over. De volgende morgen keerden we terug naar G. Ze weigerde twee dagen lang om mij eten te geven."

Een getuige die de Nigeriaanse meisjes kende verklaarde welke enorme impact de bedreigingen van Mama Leather hadden. "De moeder van het jonge Nigeriaanse meisje B. smeekte mij aan de telefoon om haar dochter terug te brengen bij Mama Leather, want 'er zijn mensen die mij gaan doden als mijn dochter niet terugkomt'. Ik hoorde aan de telefoon hoe de vrouw door derden werd geslagen en dat er tegen haar werd geschreeuwd. Diezelfde dag en de dagen erna werd ik steeds opnieuw door hetzelfde Nigeriaanse nummer opgebeld. Maar ik nam niet meer op, aangezien ik niet in de zaken van Mama Leather verwickeld wilde raken."

Na de arrestatie van Mama Leather bleef zij slachtoffers bedreigen. Ze nam vanuit de gevangenis telefonisch contact op met Nigeriaanse slachtoffers in het Brusselse prostitutiemilieu en bedreigde hen met de ontvoering van hun familieleden in Nigeria indien zij iets over haar zouden vertellen. Tal van jonge Nigeriaanse meisjes zouden "verstijfd zijn van de schrik" ondanks haar opsluiting in de gevangenis. Tijdens die telefonische contacten sprak Mama Leather in haar taal, zodat de aanwezige cipiers niet konden begrijpen wat zij aan de telefoon vertelde.

1.1.4. | Niet-begeleide minderjarige slachtoffers van mensenhandel

Er waren verschillende getuigenissen over minderjarige slachtoffers. Zo vernam de politie van informanten dat Mister Lyca opnieuw drie heel jonge Nigeriaanse meisjes had overgebracht uit Italië en dat hij er dezelfde dag nog mee was opgemerkt in de onmiddellijke omgeving van de Brusselse prostitutiebuurt. Twee van de meisjes bleken gezien hun fysionomie duidelijk minderjarig.

Madam B, die ook in Spanje opereerde, werkte samen met Mama Leather en had minderjarige meisjes in haar Brusselse *carrées* geplaatst. Een zestienjarig meisje legde daarover klacht neer in een ander Nigeriaans dossier. De uittalingen van diezelfde madam B. over minderjarigen spraken boekdelen. In een telefoontje zei ze: "De kleine heksen (jonge meisjes) staan al achter de vitrine". Ze kreeg

daarop het antwoord: "De meisjes zijn niet ouder dan 14 jaar".

De andere madammen konden op basis van het Yemeshe-systeem¹⁶⁵ hun jonge meisjes, onder wie minderjarigen, 's nachts in de *carrées* plaatsen op het moment dat de vaste meisjes sliepen. Er waren veel kandidaten voor weinig plaatsen, wat hen nog kwetsbaarder maakte. In ruil voor deze 'gunst' namens de contractuele uitbaatsters, meestal volwassen Nigeriaanse slachtoffers, moesten de jonge meisjes 50% van hun verdiensten aan hen afstaan. Wat neerkwam op een win-winoperatie voor de beide partijen, zeker voor de madammen aan wie ze hun prostitutieverdiensten moesten afdragen voor hun afbetaling. Mama Leather kon zo extra verdienen aan de minderjarige meisjes van andere madammen. Ze was constant actief op zoek naar 'Yemeshe'-meisjes om deze 's nachts voor haar te laten werken zodat haar *carrées* maximaal renderden.

Veel van die minderjarige meisjes waren nog maagd en moesten zich van hun uitbuiters uitgeven als meerderjarigen. Dat komt geregeld terug in de slachtofferverklaringen. Een minderjarig slachtoffer dat ontsnapt was aan Mama Leather bevestigde dat in haar verklaringen. Al in Italië had ze de duidelijke instructie gekregen zich als meerderjarige uit te geven. De detectie van het slachtoffer was problematisch door de gebrekkige kennis van de lokale politie en de magistraat van wacht. Ze werd door de lokale politie overgebracht naar de Nigeriaanse ambassade waar sommige corrupte medewerkers betaald werden door Mama Leather. Het veertienjarige meisje vluchtte nadien naar Frankrijk waar ze werd opgevangen. Haar moeder werd in opdracht van Mama Leather zwaar mishandeld in een politiekantoor in Nigeria, haar broer werd vermoord. Haar verklaringen en de geweldplegingen kwamen uitgebreid aan bod in een eerder jaarverslag.¹⁶⁶

165 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 61-62.

166 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 58-61.

1.2. | Economische uitbuiting

Dossier tuinbouw

Dit dossier heeft betrekking op mensenhandel met het oog op economische uitbuiting door het bemiddelen bij de aanwerving van Roemeense seizoenarbeiders. De feiten speelden zich af tussen 1 januari 2008 en 11 mei 2011 in diverse tuinbouwbedrijven en leidden tot een veroordeling voor mensenhandel.¹⁶⁷

1.2.1. | Structuur

De beklagde was een Roemeense zaakvoerder van drie eenmanszaken die als arbeidsbemiddelaar actief was in de tewerkstelling van Roemeense seizoenarbeiders in vijftien tuinbouwbedrijven in de regio Lier, Mechelen en Sint-Katelijne-Waver. De beklagde stelde een groot aantal seizoenarbeiders tewerk. De organisatie gebeurde op grote schaal met 100 seizoenarbeiders in 2009, 206 seizoenarbeiders in 2010 en 225 seizoenarbeiders in 2011.

Daarnaast verstrekte de beklagde aan deze Roemeense arbeiders verschillende diensten waarvoor vergoedingen werden gevraagd. De volgende diensten werden door hem geleverd: de tewerkstelling in verschillende bedrijven in de tuinbouwsector, de huisvesting in kleine, onbewoonbare panden — waarbij men met velen in ‘slaaplokalen’ samenwoonde —, het aanbieden van vervoer van en naar de werkplaats of de winkel, administratieve hulp, hulp bij vertalingen en ‘reservatie’ voor verderzetting van tewerkstelling waarvoor smeergeld gevraagd werd. De arbeiders kwamen naar België met het idee werk te krijgen om hun familie in Roemenië te ondersteunen, maar eenmaal gearriveerd werden voor geleverde diensten disproportionele bedragen gevraagd. De vergoedingen werden zelden contractueel bepaald.

1.2.2. | Start dossier

Bij een gezamenlijke controle door de sociale inspectiediensten en de lokale politie op 10 mei 2011 werden negen arbeiders aangetroffen en als slachtoffers

van mensenhandel gedetecteerd. Daarbij verhoorde de politie ook de beklagde. De politie stelde tijdens deze controle vast dat de identiteitsdocumenten van de Roemeense arbeiders in het bezit waren van de beklagde. Zo had de beklagde controle over de slachtoffers, aangezien zij niet zomaar weg konden.

Uit de verhoren van de arbeiders bleek dat ze voor het vervoer van en naar de werkplaats 200 euro per maand moesten betalen, ook zij die met de fiets gingen. Daarnaast vroeg de beklagde geld voor vervoer naar de winkel (100 euro per maand), tolwerk en administratie (100 euro per maand). Indien de arbeiders het daaropvolgende jaar wilden terugkomen, moesten ze ‘smeergeld’ betalen (140 euro per maand). De slachtoffers verdienden 6,5/7 euro per uur. Dat werd rechtstreeks betaald door de werkgever, namelijk de eigenaar van één van de tuinbouwbedrijven. De arbeidskrachten hielden door de diverse betalingen maar de helft, zo’n 500 euro, over van hun maandloon. De beklagde heeft, onder het mom van administratieve hulp, landgenoten onder druk gezet en misbruik gemaakt van hun precaire sociale situatie.

1.2.3. | Gerechtelijk onderzoek

Op 3 oktober 2011 werd een gerechtelijk onderzoek opgestart dat vooral gebaseerd was op observaties en op verhoren van zowel de slachtoffers als de beklagde. Die laatste ontkende de meeste feiten. De observaties waren gericht op de beklagde en op een van de woningen waar de slachtoffers gehuisvest werden.

De boekhouding van de beklagde werd in beslag genomen en bleek compleet onbetrouwbaar te zijn. De cijfers van de boekhouding waren onverenigbaar met de verklaringen van de beklagde. In zijn boekhouding werd steeds 200 euro als prijs aangerekend voor de huur, hoewel dat bedrag van 100 tot 200 euro varieerde in zijn verklaringen. Er werd daarom een financiële analyse gemaakt om het minimale wederrechtelijke vermogen voor 2009, 2010 en 2011 te berekenen. Het resultaat van de berekeningen was respectievelijk 79.900 euro, 165.059 euro en 145.500 euro.

De woningen waarin de Roemeense arbeiders met velen verbleven werden onbewoonbaar verklaard door de Wooninspectie. Uit de verhoren bleek dat de werknemers geen huurovereenkomst hadden getekend met de beklagde maar dat zij maandelijks wel ongeveer 200 euro per persoon betaalden.

¹⁶⁷ Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2015, Schakels verbinden*, p. 117; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2016, Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, p. 146; Corr. Mechelen, 21 januari 2015, Hof van beroep Antwerpen, 4 februari 2016, 14e k.

1.2.4. | Slachtoffers

De Roemeense slachtoffers kwamen uit dezelfde streek als de beklaagde. Daardoor kon hij hen gemakkelijk onder druk zetten. De rekrutering gebeurde in de context van persoonlijke contacten, via familieleden en vrienden van de beklaagde die in Roemenië slachtoffers zochten. In België kwam de beklaagde tussen in alle levensdomeinen van de slachtoffers waardoor zij volledig van hem afhankelijk werden.

Meerdere slachtoffers verklaarden dat zij bang waren van de beklaagde. Zij zouden naar Roemenië worden teruggestuurd indien ze de waarheid over hem zouden vertellen en werden bedreigd met represailles tegen hun familie in Roemenië. Enkele slachtoffers verklaarden alleen de waarheid te willen vertellen indien ze de garantie kregen dat de beklaagde geen bedreiging meer zou vormen. De omstandigheden waarin de Roemeense arbeiders werkten waren in strijd met de menselijke waardigheid.

Een slachtoffer verklaarde aanvankelijk tijdens een verhoor dat hij overuren voor zwartwerk in cash betaald kreeg van zijn werkgever, de eigenaar van het tuinbouwbedrijf waar hij tewerkgesteld was (voor 5 euro per uur). De beklaagde had de eigenaar van het tuinbouwbedrijf ingelicht waarna die boos gereageerd had. Het slachtoffer vroeg daarop om opnieuw verhoord te worden om deze verklaring te veranderen en stelde plots dat alle betalingen officieel waren aangegeven. Als reden daarvoor gaf het slachtoffer aan dat hij zijn werk niet wilde verliezen en dat hij aan de beklaagde wilde tonen dat hij niets had gezegd over zwartwerk om zijn vertrouwen terug te winnen. Daarnaast gaven andere slachtoffers meermaals aan dat zij niet wilden dat er een kopie werd genomen van hun contracten en van facturen uit vrees dat de beklaagde hen niet meer zou helpen en dat ontslag zou volgen.

De politie lichtte de slachtoffers in over het slachtofferstatuut voor aanvang van elk verhoor maar zij toonden geen interesse om in contact te worden gebracht met een medewerker van een gespecialiseerd opvangcentrum. Geen enkel slachtoffer kwam in het slachtofferstatuut terecht.

2. Mensensmokkel

Dossier-Sechmet

In dit dossier smokkelde een Syrisch-Egyptisch smokkelnetwerk in 2016 slachtoffers afkomstig uit Syrië, Eritrea, Soedan, Ethiopië en Afghanistan naar het Verenigd Koninkrijk. De smokkelaars waren vooral actief op parkings langs de E40-autosnelweg. De beklaagden werden veroordeeld voor mensensmokkel en voor criminele organisatie.¹⁶⁸ Bepaalde beklaagden onder wie sommige smokkelleiders ontkenden aanvankelijk elke betrokkenheid en beweerden zelf smokkelslachtoffers te zijn. Anderen bekenden onmiddellijk dat ze actief waren als smokkelaars om veel geld te verdienen.

2.1. | Smokkelnetwerk

Het smokkelnetwerk opereerde vooral vanuit de kampen in Calais. Vervolgens werden de smokkelslachtoffers op de trein gezet naar het Brusselse Noord- of Zuidstation waar ze werden opgepikt door de smokkelaars. Die brachten hen vervolgens naar de E40-parkings in Wetteren, Drogenen, Heverlee of Groot-Bijgaarden, waar ze 's nachts clandestien aan boord werden gebracht van vrachtwagens of koelwagens richting het VK.

De politie stelde vast dat deze criminele organisatie vaak 's nachts simultaan smokkelde vanaf de verschillende E40-parkings. Dat liep soms op tot zes nachten per week op elke parking. Ook het aantal smokkelslachtoffers per parking per nacht was bijzonder groot. Deze bijzonder hoge smokkelfrequentie en de aanzienlijke smokkelaantallen — kenmerkend voor deze dadergroep — werden door de politie nooit eerder vastgesteld in België. Dat was meteen een belangrijke conclusie in het synthese-proces-verbaal en werd in het vonnis door de rechtbank overgenomen.

De smokkelaars werkten op basis van een resultaatsverbintenis, waardoor de smokkelslachtoffers na een mislukte poging opnieuw mochten aankloppen bij het netwerk om een nieuwe poging te wagen. Zodra

¹⁶⁸ Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Dendermonde, 3 november 2017, vakantiekamer; HVB Gent, 17 december 2018, 6e k. (allebei beschikbaar op www.myria.be); Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers*, pp. 141-142; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 130-131.

de smokkel gelukt was, werden de smokkelaars uitbetaald in het VK.

De richtprijzen voor de smokkel varieerden van 1.000 tot 3.000 pond, in functie van de nationaliteit en de samenstelling van het gezin. Een smokkelaar verklaarde bij zijn verhoor: “Het komt erop neer dat we probeerden de prijs zo hoog mogelijk te leggen. Soedanezen kunnen bijvoorbeeld minder betalen dan Syriërs. De richtprijzen waren als volgt: 1.200 Britse pond voor Egyptenaren, 2.000 tot 3.000 Britse pond voor Syriërs en 1.000 Britse pond voor Soedanezen. Heel uitzonderlijk deden we het ook voor een iets lagere prijs. Maar gratis deden we het nooit. (...) Voor gezinnen lag de prijs nog een stuk hoger. Voor hen lag die op 3.000 euro en meer per persoon. Dat komt omdat die gezinnen altijd samen wilden blijven”. Indien het geld in Brussel gewaarborgd werd, was dat in euro's, bij de geldwaarbörger in het VK gebeurde dat in Britse ponden (zie verder).

a) Structuur smokkelnetwerk

Het smokkelnetwerk was een professionele organisatie met een wisselende samenstelling en verschillende smokkelleiders. Elke beklagde vervulde een specifieke rol binnen het systeem, als ronselaar, geldwaarbörger, parkingchef, uitvoerder, begeleider of chauffeur met als gezamenlijk doel om met smokkelen zoveel mogelijk geld te verdienen. In het Brusselse Zuidstation waren ook niet-geregistreerde taxichauffeurs of ‘zwartrijders’ actief die klanten moesten afhalen en wegbrengen. Alle beklagden hadden van smokkelen een gewoonte gemaakt en beschouwden het als hun broodwinning. Sommige beklagden waren al meerdere jaren actief binnen het smokkelcircuit. Sommigen onder hen bleken al actief geweest te zijn in Frankrijk.

Er waren vier smokkelleiders: twee parkingbeheerders, een coördinator voor de internationale aanvoerroutes en een geldwaarbörger.

b) Smokkelleiders als parkingbeheerders

Twee smokkelleiders beheerden de autosnelwegparkings als hun criminele territorium en beschouwden deze als eigendommen die ze met geweld moesten verdedigen. Indien andere smokkelaars daarvan gebruik wensten te maken, moesten ze ‘huur’ betalen of werden ze met geweld verjaagd. Dat gold ook voor smokkelkandidaten die op eigen houtje trachtten in een vrachtwagen binnen te dringen.

Deze smokkelleiders hadden veel ervaring en hadden voorheen in Frankrijk geopereerd. Ze werden door

de andere smokkelaars als enkele van hun bazen aangeduid. Ze gebruikten de parking in Drongen ook als ‘opleidingsplaats’ voor beginnende smokkelaars.

Een smokkelaar legde bij zijn verhoor de instructies uit die ze kregen toen enkele Algerijnen zonder toelating een van de parkings wilden gebruiken voor hun smokkelactiviteiten. “Die Algerijnen waren met zes. Ze probeerden de parking in te palmen. Ik bedoel dat ze die wilden gebruiken als hun smokkelparking. Ze waren gewapend met messen en stokken. Ik wachtte op assistentie van onder anderen (...). Niet iedereen was toen al op de parking. Het was nog niet zo laat. Ook de aanwezige klanten moesten helpen bij het verjagen van die Algerijnen. We namen allemaal stokken en liepen in groep op hen af. Ze zijn toen weggevlucht en we hebben ze nooit meer teruggezien op de parking.”

Een van deze smokkelleiders (S.), die stikkende smokkelslachtoffers in een koelwagen bedreigd had (zie verder) deed zich tijdens zijn verhoor aanvankelijk voor als een zozegd slachtoffer: “Ik ben afkomstig uit Syrië en ben gevlucht voor de oorlog. Vanuit Syrië ben ik naar hier gekomen. Ik was eerst in Frankrijk en van daaruit heb ik verschillende keren geprobeerd naar Engeland te gaan. Ik had gehoord van vrienden dat ik via België meer kans had om in Engeland te geraken. Bijna vier maanden heb ik in Brussel op straat gewoond en gegeten. Ik probeer sindsdien bijna elke dag te vertrekken maar heb nog geen geluk gehad. (...) Met mensensmokkel heb ik niets te maken. Ik ben zelf een slachtoffer. Ik heb geprobeerd — zoals alle andere slachtoffers — om zelf naar Engeland te gaan. De anderen zijn evenzeer slachtoffers. Wel heb ik contact gehad met smokkelaars. Dat verliep telefonisch. De plaatsen waar afgesproken werd waren het Brusselse Noordstation of een nabijgelegen park” (zie ook verder bij de ronselaars). Tijdens een later verhoor bekende hij. “Ja. Ik heb besloten om een bekentenis af te leggen. Ik weet ondertussen wat er allemaal aan bewijslast is. Ik ben onder meer op de hoogte van (medebeklaagde X.) zijn verklaring. Ontkennen heeft geen zin meer.”

c) Smokkelleider voor aanvoerroutes

Een andere smokkelleider, die zich tijdens het verhoor ook eerst voordeed als een slachtoffer, zorgde voor de aanvoer van smokkelklanten vanuit Europa en Noord-Afrika naar de kampen in Calais. Daarvoor had hij internationale contacten met andere smokkelnetwerken en liet hij smokkelklanten ophalen in Spanje, Duitsland en Italië waar hij nog geregeld vertoefde en opereerde. Hij had ook een tijd lang in een kamp in Calais en in het Maximiliaanpark verbleven.

Tijdens zijn verhoor werd hij geconfronteerd met zijn gesprek over smokkel van Egypte naar Italië. “X. (zijn gesprekspartner) is mijn beste vriend die in Egypte verblijft. Hij heeft samen met mij nog in Griekenland gezeten. Ik verkies verder niets te zeggen. U zegt mij dat dit gesprek gaat over het regelen van smokkelactiviteiten tussen Egypte en Italië. Ik zeg te verkiezen hier niets op te zeggen.” Daarop liet de politie het gesprek van de telefoontap horen. “M. (de smokkelleider) zegt: ‘Bel die mensen, dan kunnen ze met jou komen spreken om alles in orde te brengen. Dan kunnen de mensen misschien deze week nog vertrekken.’ X. vraagt: ‘Naar waar? Italië of Griekenland?’ M. antwoordt: ‘Italië’. M. vraagt aan X. om ervoor te zorgen dat alles vlot verloopt en wil op de hoogte worden gehouden. X. zegt dat het in orde zal komen. M. zegt: ‘En het geld? Laat de mensen gewoon hun geld waarborgen. Jij moet weten waar het geld is, want jij zal daarvoor verantwoordelijk zijn.’ X. zegt: ‘Zij kennen niemand anders in Italië, behalve jij. Je zal hen meenemen en hen naar de verblijfplaats brengen. Niemand van hen vertrekt van daar voordat ze het geld betalen.’ M. zegt: ‘Je weet waar zij aankomen.’ X. zegt: ‘Ze komen aan in het zuiden.’ M. legt uit dat Italië niet zoals Griekenland is. M. zegt dat die mensen na hun aankomst waarschijnlijk worden meegenomen door het Rode Kruis. Zij worden dan in een kamp ondergebracht, waarna ze moeten bewijzen Syriërs te zijn. M. vindt het daarom belangrijk dat die mensen kennis opdoen over Syrië, zodat ze kunnen doen alsof ze Syriërs zijn.”

d) Smokkelleider als geldwaarborger

De smokkelprijzen werden bepaald door de Brusselse geldwaarborger die eigenaar was van een restaurant gelegen achter het Noordstation. Smokkelkandidaten die in het Maximiliaanpark geronseld waren werden doorverwezen naar dat restaurant. De geldwaarborger ontving en bewaarde als garantiehouders het geld van de smokkelkandidaten. Hij betaalde de smokkelaars hun deel als de overtocht gelukt was.

De politie stelde op basis van telefoontaps vast dat de Brusselse geldwaarborger een aanzienlijke en cruciale organisatorische rol speelde binnen de smokkelorganisatie. Zijn restaurant fungeerde daarbij als een ontmoetingsplaats tussen de uitvoerende smokkelaars onderling en tussen de smokkelaars en hun ‘klanten’. Hij regelde ook de advocaten in geval van juridische problemen. Volgens de verklaring van een beklagde rekruteerde hij de smokkelaars en regelde hij de Belgische en Egyptische vrachtwagenchauffeurs voor de garantietransporten met resultaatsverbintenis tegen een vraagprijs tussen 5.000 en 8.000 euro per smokkelklient.

De smokkelorganisatie werkte daarnaast met een geldwaarborger in Frankrijk en een in het VK. Zo was de schoonbroer van smokkelleider M. hun geldwaarborger in het VK. Het systeem bestond erin dat de geldwaarborger als tussenpersoon het geld van de smokkelklient bewaarde en de smokkelaar betaalde na een succesvolle overtocht naar het VK.

e) Ronselaars

De ronselaars waren actief binnen de kampen in Calais en aan het Noordstation of in het Maximiliaanpark in Brussel. Een smokkelaar verklaarde daarover tijdens zijn verhoor: “Het centrum van de operaties ligt in de ‘jungle’ van Calais: Als je geld hebt en naar Engeland wil gaan, dan moet je gewoon naar de ‘jungle’ gaan. Daar kom je sowieso bij ons terecht. Er waren vrouwen, kinderen en hele gezinnen met baby’s. (...) Ik bevestig dat ikzelf daar in het kamp mensen heb geronseld. (...) A. is een Syriër die in het tentenkamp verbleef. Hij stuurde geregeld klanten door voor hun smokkeltransport naar Engeland. Ik ken A. van in de ‘jungle.’”

Een chauffeur van het smokkelnetwerk bevestigde dat voor Brussel. “Ik weet dat de smokkelaars ook ronselaars hadden in de omgeving van het Brusselse Noordstation. Daar zochten zij klanten die naar Engeland gesmokkeld wilden worden. Ik ben daar nog getuige van geweest.”

Een van de smokkelaars die uitvoerende taken verrichtte, zoals klanten ronselen, verbleef volgens zijn verklaring verschillende maanden in het Maximiliaanpark. “Er is een park in de buurt van het Noordstation waar ik vaak slaap. Ik overnacht er niet alleen. Mensen brengen daar eten en drinken ter plaatse voor ons. Sinds vijf à zes maanden slaap ik er. Ik slaap wel niet altijd op dezelfde plaats.”

Hij ontkende tijdens zijn verhoor de feiten die hem ten laste werden gelegd. “Ik probeerde alleen maar zelf in Groot-Brittannië te raken en hielp mensen die naar Engeland wilden gaan. Ik bracht hen dan in contact met smokkelaars die hen konden helpen. Nooit had ik de bedoeling om met smokkelen geld te verdienen. Ik bevestig wel gesprekken te hebben gehad met smokkelaars G., Y., A., S. en H.”

Zijn advocaat had daarom tijdens het proces voor zijn cliënt een herkwalificatie van de smokkel feiten gevraagd naar artikel 77 van de vreemdelingenwet (hulp aan illegale migratie). Volgens de rechtbank bleek evenwel overduidelijk dat “de beklagde betrokken was bij het systeem van mensensmokkel en er geld mee verdiende. Uit het telefonieonderzoek en de telefoontap bleek dat hij gedurende maar liefst 47 nachten actief was en betrokken

was bij 771 smokkelfeiten, waarvan dertien keer op de parking te Wetteren en 34 maal op de parking in Groot-Bijgaarden. Daarnaast werd hij door verschillende andere beklagden mee aangeduid als smokkelaar". Op basis van de berekeningen van het financieel onderzoek had deze smokkelaar daarmee een persoonlijk vermogensvoordeel van ruim 200.000 euro verkregen.

Sommige andere beklagden met uitvoerende functies waren voormalige smokkelklanten. Een ronselaar in het Maximiliaanpark lichtte dat toe tijdens zijn verhoor. "Ik was eerst zelf een gesmokkelde en werd smokkelaar omdat ik geld nodig had. Ik besef dat de bewijzen er zijn. Ik wil dan ook bekennen dat ik stilaan tot een mensensmokkelaar uitgroeide. Mijn aanvankelijke bedoeling was om zelf naar Engeland te gaan. Ik ben daar evenwel niet in geslaagd en kwam zonder geld te zitten. Ik sliep toen in het Brusselse Noordstation. Als het niet regende, sliep ik ook in het park nabij het station. Zo leerden veel personen mij kennen, allemaal mensen die naar Engeland gesmokkeld wilden worden. Zo ben ik stilaan een smokkelaar geworden. Ik deed het voor het geld. Dat geld had ik nodig om te kunnen leven. Ik was gaandeweg gewoon geraakt aan het geld dat ermee te verdienen viel." Volgens de rechtbank was hij betrokken bij 63 smokkelfeiten en had hij op basis van de berekeningen van het financieel onderzoek een persoonlijk vermogensvoordeel verkregen van bijna 20.000 euro.

2.2. | Onderzoek

a) Start onderzoek

Op 21 juli 2016 stelde de federale wegpolicie Oost-Vlaanderen vast dat er op de E40-parking in Wetteren in de richting van Oostende smokkelactiviteiten plaatsvonden. Tijdens die nacht ontving de politie een oproep van een vrachtwagenchauffeur die op het betalende deel van de parking stond geparkeerd. De politie trof drie gesmokkelde personen aan in de trailer. Enkele dagen eerder had de politie vanop deze parking verschillende meldingen van vrachtwagenchauffeurs gekregen dat mensen in hun trailers probeerden binnen te dringen. De federale gerechtelijke politie (FGP) besloot op basis van deze elementen dat een dadergroep de parking gebruikte om mensen naar het VK te smokkelen. Op basis van die elementen analyseerde de politie het zendmastverkeer rond de parking, waarbij enkele verdachte oproepnummers in het oog sprongen. Dat resulteerde in een telefonieonderzoek, verschillende

observaties van de verdachten en een gerechtelijk onderzoek voor mensensmokkel.

b) Financieel onderzoek

Volgens de speurders vergaarden de smokkelaars een vermogensvoordeel van minimaal 594.000 euro maar vermoedelijk ging het om een veelvoud daarvan. De berekening was gebaseerd op verschillende parameters. Voor de parkings in Groot-Bijgaarden, Wetteren, Drogen en Heverlee/Leuven onderzocht de politie het minimale aantal nachten dat de smokkelaars er actief waren en het minimale aantal gesmokkelde personen per nacht voor elke parking. Het resultaat was een totaal van minstens 1.994 activiteiten inzake mensensmokkel door de dadergroep vermenigvuldigd met het laagste smokkelbedrag dat betaald werd.

c) Sociale media

De beklagden maakten gebruik van sociale media bij het organiseren van hun criminele activiteiten. Daarnaast waren sociale media ook een (onderzoeks)instrument van justitie en voor de slachtoffers bij hun getuigenissen.

Een van de smokkelleiders gebruikte WhatsApp om de smokkelactiviteiten te managen. Een smokkelleider had een expert gecontacteerd aan wie het fabriceren van valse of vervalste reispassen werd uitbesteed. Deze expert gebruikte lookalike-foto's voor de reispassen en stuurde die door via WhatsApp. Dat bleek uit een gesprek van de telefoontap. "110 (expert) zegt dat hij ook eens zal kijken naar de paspoortfoto's die bij hem liggen. Hij vraagt of hij foto's moet doorsturen van de documenten die bij hem liggen of niet. 143 (smokkelleider) zegt dat dat goed is: 'Stuur maar door'. Diezelfde dag worden nog enkele communicaties geregistreerd waaruit blijkt dat 110 (expert) via WhatsApp berichten heeft doorgestuurd naar 143 (smokkelleider)."

De smokkelaars beseften dat de politie hen kon af luisteren en ze gebruikten sociale media als contrastrategie tegen onderzoeken van politie en justitie om hun smokkelactiviteiten beter af te schermen. De smokkelleiders gaven duidelijke instructies om niet per telefoon maar via sociale media te communiceren. Daarbij hadden ze een voorkeur voor Viber of WhatsApp omdat deze moeilijk af luisterbaar zijn. Dat bleek uit een gesprek waarin X. zei dat hij geen Viber had op zijn nieuwe telefoon en Y. daarom WhatsApp moest gebruiken. De smokkelaars hielden eveneens rekening met de onderzoeken die justitie kon uitvoeren op smartphones. Zo kregen ze van een smokkelleider de opdracht: "De foto's die je op je telefoon hebt van G. en van A. moet je wissen. En als A.

foto's heeft op zijn telefoon, dan moet hij die wissen". Y. antwoordde "ok" en zei tegen iemand naast hem: "Laat A. de foto's verwijderen die op zijn telefoon staan".

Politie en justitie onderzochten de berichten op sociale media van de smokkelaars om bewijsmateriaal te verzamelen. In berichten via Viber en WhatsApp vroeg een beklagde 6.000 euro om twee personen te smokkelen.

Een slachtoffer verklaarde dat hij met een smokkelaar afgesproken had via Facebook en hem nooit eerder had gezien. De smokkelaar had hem nog opgedragen dat gesprek te wissen zodat de politie nooit iets zou kunnen vinden in zijn smartphone maar dat had hij niet gedaan. De politie vroeg daarop het slachtoffer zijn schriftelijke toestemming voor een netwerkzoeking¹⁶⁹ in de cloud om het gesprek te kunnen lezen, waarmee hij instemde. De verdachte had het Facebookprofiel met de naam (...). De tolk bevestigde het verhaal van het slachtoffer dat de gebruiker van het Facebookprofiel 3.000 euro vroeg om hem te smokkelen naar het VK. De politie stelde vast dat de foto van de gebruiker van de Facebookaccount sterke gelijkenissen vertoonde met de gearresteerde smokkelaar (...).

2.3. | Slachtoffers

De politie kon van 495 smokkelslachtoffers de echte identiteit bepalen. Onder hen waren er veel minderjarigen en vrouwen met kinderen. Daarnaast was er een grote groep jonge mannen afkomstig uit Syrië, Soedan, Eritrea of Egypte. Met de slachtoffers die dankzij een telefoontap in Frankrijk getraceerd werden, werd daarbij geen rekening gehouden. De meeste geïdentificeerde slachtoffers werden drie keer aangetroffen bij voorgaande smokkelintercepties. Bij 92 slachtoffers was dat vier keer of meer het geval.

Smokkelkandidaten die afspraken gemaakt hadden met een smokkelaar behoorden toe aan deze persoon en mochten geen contact hebben met een andere smokkelaar. Een smokkelleider was daarover duidelijk bij zijn verhoor. "Ik geef toe tijdens het gesprek gezegd te hebben dat de klanten niet met een andere smokkelaar mochten spreken, want ik zou dat te weten komen en zou dan tegen die smokkelaar zeggen dat ze niet mochten instappen."

a) *Geweldpleging tegen smokkelslachtoffers*

Uit het onderzoek bleek dat de bedreiging van slachtoffers en hun familie in het herkomstland een standaardpraktijk was: zowel wat hun doen en laten op de parking betrof als wanneer ze niet of te weinig betaalden. Het bleef niet bij bedreigingen; er werd ook effectief geweld gebruikt.

Een van de smokkelleiders gaf tijdens zijn verhoor toe dat hij een slachtoffer met een moersleutel op het hoofd had geslagen. Daarover verklaarde hij tijdens een gesprek in de telefoontap. "Om het even wie, of het nu een Egyptenaar of een Soedanees is, om het even wie een fout maakt op de parking moet daarvoor boeten. Er wordt met zo iemand gesproken of er wordt een straf opgelegd." En nog: "Als ik hem daar nog eens zie, dan zal ik hem onthoofden". Hij gaf tijdens zijn verhoor toe dat hij daarop nog het volgende zei: "Ik had hem geslagen omdat ik gefrustreerd raakte".

Smokkelklanten mogen niet uit eigen beweging naar een parking gaan om zich in een vrachtwagen te verstoppen. Dezelfde smokkelleider gaf aan de politie toe dat hij deze mensen bedreigd had. "Ik ben hier in gesprek met een klant van smokkelleider S. die al op de smokkelparking aanwezig is. Hij licht mij in dat er al twee klanten op de parking rondlopen. Ik geef toe dat ik zei tegen de klant dat S. zou komen en het met hen zou 'afhandelen'. Binnen de gesprekscontext dient 'afhandelen' te worden begrepen als het gebruiken van geweld. Bij aankomst van S. zijn die personen gewoon gevlucht, wellicht omdat ze begrepen dat ze zouden worden geslagen. Ik was daarvan getuige."

b) *Bedreigingen bij levensgevaar in koelwagens*

De smokkelaars gebruikten levensgevaarlijke koeltransporten. Er werden gesprekken afgeluisterd waaruit bleek dat de gesmokkelde slachtoffers in levensgevaar verkeerden. Tijdens zijn verhoor gaf de betrokken smokkelleider toe dat ze hem verwittigden dat ze aan het sterven waren maar dat hij hen bedreigd had. "Ik geef toe dat ik hen toen heb gedwongen om in die vrachtwagen te blijven zitten. Het klopt dat ik hen bedreigde. Nu heb ik daar spijt van. Het gebeurde vaak dat we smokkelden via koelwagens. Die waren interessant omdat ze veel minder worden gecontroleerd. Ze gaan niet door de scanner en voor de speurhonden is het eveneens veel moeilijker. Ik erken dat er nadien wel soms problemen waren door zuurstoftekort in die vrachtwagens."

Een andere smokkelaar verklaarde over dit incident dat hij nadien vernomen had dat "het smokkeltransport bijna slecht was afgelopen: ze waren bijna gestorven. Ze werden gevonden in de zeehaven van Brugge".

169 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2017*, Online, p. 56.

De gesprekken over dat smokkelincident konden worden teruggevonden dankzij de telefoontap en spreken voor zich. Een smokkelleider (S.) telefoneerde naar een smokkelslachtoffer in de koelwagen die zich in de omgeving van Sint-Joost-ten-Node (Brussel) bevond. Om het totale gebrek aan respect van de smokkelaars voor een mensenleven te tonen, wordt dit gesprek *in extenso* weergegeven.

“Op de achtergrond hoort men een man. Hij spreekt in het Engels via een andere telefoon. De man zegt onder meer: ‘*We are in the trucks. We are in one truck.*’ Men hoort ook gedurende het hele gesprek luide bonken in de koelwagen. S. vraagt: ‘Wie heeft er naar de politie gebeld?’ 492 (slachtoffer in de koelwagen) zegt: ‘Die blonde Syriër.’ S. vraagt aan 492 om de telefoon door te geven aan de man die naar de autoriteiten aan het bellen is. S. wordt heel boos en roept: ‘Geef mij die hoerenzoen!’ Een andere man komt aan de lijn. S. zegt: ‘Ben jij diegene die met de politie aan het spreken is, jongen?’ Het smokkelslachtoffer antwoordt: ‘Ze zeiden allemaal dat ik moest bellen.’ S. roept en scheldt: ‘Welke hoerenzoen had tegen jou gezegd dat je de politie moest bellen? Wie? Hoerenzonen!’ Hierop zegt het slachtoffer: ‘Ze hadden het koud gekregen en waren aan het wenen.’ S. roept: ‘Wie had het koud gekregen? Hoerenzoon! Hoerenzoon! Spendeer ik 1.000 euro per dag zodat jullie de wagen kunnen doen stoppen?’ Het smokkelslachtoffer spreekt met de mensen naast hem in de koelwagen en zegt: ‘Jullie moeten mij de schuld niet geven.’ Hij komt opnieuw aan de lijn en zegt: ‘Iedereen vroeg mij om naar de politie te bellen. Iedereen!’ S. vraagt: ‘Wie is iedereen? Wie?’ Waarop het slachtoffer herhaalt: ‘Iedereen’ en smeekt: ‘Kom de deur openmaken, we zijn aan het sterven! Maak de deur van de vrachtwagen open.’ Hierop spreekt het smokkelslachtoffer met de mensen naast hem en zegt hun: ‘Spreek met hem. Die man is gek. Spreek met hem, we zijn aan het sterven.’ S. reageert: ‘Zorg ervoor dat de mensen geen geluid maken. Mensen, contacteer de politie niet en blijf in de koelwagen. Diegene die ervoor zorgt dat de koelwagen stopt, die zal ik neuken. Ik zweer het, ik zal hem neuken! Ik zweer het, ik zal hem vastbinden en zal hem blijven slaan tot hij sterft.’ Het smokkelslachtoffer zegt: ‘Ok.’ Op de achtergrond zegt iemand: ‘De mensen zijn aan het sterven.’ S. herhaalt: ‘Laat het hun weten wat ik zeg. Als de koelwagen stopt, dan zal het een bijzonder nare dag voor jullie worden. Ik zweer het, ik zal al jullie geld afnemen. Ik zal jullie vastbinden tot ik mijn geld van jullie neem.’ De koeling staat aan en jullie zullen niet sterven. Mensen, jullie zullen niet sterven. Het zal gewoon koud zijn, dat is alles.’ Ondertussen is luid geklop te horen op de achtergrond in de koelwagen. S. roept: ‘Waarom maakt hij geluid?! Grijp hem en sla hem! Sla hem!’ S. vraagt aan 492 (smokkelslachtoffer) om de telefoon door te geven aan diegene die geluid aan

het maken is. S. vraagt: ‘Waarom maak je geluid?’ Het slachtoffer antwoordt: ‘Doe de koelwagen open. We zijn aan het sterven.’ S. roept: ‘Wat, aan het sterven?! Jij bent gevluht van de bommen in Syrië, jongen.’ Het slachtoffer begint te smeken, maar wordt onderbroken door de smokkelleider. S. zegt: ‘Je laat de koelwagen niet stoppen en je maakt geen geluid. Hou vol, tot je er geraakt.’ Hierop zegt het slachtoffer: ‘Wat?! Neen, ik wil niet. Ik wil niet meer. Neem wat ik je gegeven heb en laat me uitstappen. Wat je maar wilt, ik ben bereid om alles te doen. Alsjeblieft, laat mij uitstappen. We zijn aan het sterven. De mensen zijn allemaal aan het sterven.’ Een andere man komt aan de lijn en zegt tegen S.: ‘Wat is er mis met jou? Ben jij gek of zo?! Doe de koelwagen open, doe hem open!’ Mensen spreken op de achtergrond in de koelwagen. Een van hen zegt: ‘Hij wil de mensen vermoorden.’ Nog een andere man smeekt om de deur open te maken. S. hoort dat de man vroeg om de deur open te maken en zegt: ‘Sla die man, die hoerenzoen! Bind hem vast! Bind hem vast en laat hem geen geluid maken. Echt waar, jullie zullen er geraken.’ S. zegt vervolgens: ‘Ik had hem nog vooraf gevraagd of hij bang was en hij had neen gezegd. Ik vroeg of hij bang was om in te stappen en hij zei neen.’ S. zegt: ‘Zeg tegen die man: Als je geluid maakt, dan zal ik 10.000 pond van je nemen.’ S. scheldt die man nog een tijdje uit. Einde gesprek.”

c) *Slachtofferverklaring en aanbod slachtofferstatuut*

Het 25-jarige Syrische smokkelslachtoffer dat na een andere smokkelinterceptie verklaringen had afgelegd en toestemming had gegeven voor een onderzoek van zijn Facebookaccount kreeg een aanbod rond het slachtofferstatuut maar was niet geïnteresseerd om in contact te komen met een gespecialiseerd slachtoffercentrum. Hij wenste zo snel mogelijk in het VK te raken waar zijn familie verbleef.

De verklaringen van het slachtoffer werden met een videoverhoor afgenomen en audiovisueel opgenomen. Tijdens zijn videoverhoor verklaarde het slachtoffer dat hij via Facebook met smokkelaar B. afgesproken had in het station van Brussel-Noord, waar hij hem via Messenger gecontacteerd had. Na twee uur wachten had de smokkelaar hem opgepikt en moest hij buiten bij een groep mannen gaan staan. Het waren vooral Syriërs uit dorpen in de regio waar ook hij vandaan kwam. Na een tijd nam de groep samen met de smokkelaar in het station de trein richting Gent. Ze waren in het verkeerde station afgestapt en moesten ongeveer een uur stappen naar de parking waar ze werden opgepakt. Onderweg had een tweede smokkelaar zich bij de groep aangesloten. Op basis van fotoherkenning duidde het slachtoffer de twee

smokkelaars aan en via een doorkijkspiegel bevestigde hij de rol van een andere gearresteerde smokkelaar.

Tijdens zijn videoverhoor legde het slachtoffer de betalingswijze uit. “Mijn broer woont in Engeland en daar is hij in contact gekomen met een tussenpersoon van B. (smokkelaar). Deze persoon krijgt volgens mij 50 euro voor zijn werk. Mijn broer moet 3.000 euro betalen als ik in Engeland aankom. Dat geld moet mijn broer dan betalen aan de tussenpersoon van B. die het bedrag op zijn beurt overmaakt aan smokkelaar B., na het afhouden van een commissie van 50 euro. Mijn broer heeft de tussenpersoon van B. leren kennen omdat ik zijn nummer heb doorgestuurd. Het was B. die mij het nummer heeft gegeven van zijn contact in Engeland via Facebook. De tussenpersoon van B. in Engeland heet (...).”

d) Minderjarigen

Een smokkelaar verklaarde dat ze vrouwen, kinderen en complete gezinnen met baby's smokkelden. De politie slaagde erin van 93 minderjarige slachtoffers de identiteit te bepalen. Op basis van het dossier kon niet exact worden bepaald om hoeveel niet-begeleide minderjarige vreemdelingen het ging. Het jongste slachtoffer van gezinssmokkel was een baby uit Eritrea van negentien maanden die met zijn moeder reisde. De gezinnen werden meestal meermaals geïntercepteerd. De meeste smokkelslachtoffers waren wel niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. Op basis van Myria's dossieranalyse ging het naar schatting om een vijftigtal Syriërs, ongeveer vijftien Soedanezen, een tiental Eritreeërs en een tiental Afghanen. De meesten hadden de leeftijd van zeventien jaar maar er waren ook enkele veertienjarige en vijftienjarige Syriërs die zelfs meerdere keren geïntercepteerd werden door de politie. Zo werd een zestienjarige Syriër maar liefst veertien keer geïntercepteerd.

Hoofdstuk 3

Overzicht van de rechtspraak 2019 – begin 2020

1. Tendensen

Wat waren in 2019 en begin 2020 de grote tendensen in dossiers mensenhandel en mensensmokkel? In deze editie is het overzicht gebaseerd op dossiers waarin Myria zich burgerlijke partij heeft gesteld, op beslissingen die het heeft ontvangen van de opvangcentra voor slachtoffers en op beslissingen die zijn meegedeeld door magistraten. Myria belicht ook twee recente beslissingen van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, waaronder één van de Grote Kamer.

Myria heeft kennisgenomen van 58 beslissingen van gerechtelijke autoriteiten. Hieronder overloopt het de meest interessante, meer bepaald 42 beslissingen met betrekking tot 41 dossiers¹⁷⁰ in de verschillende rechtsgebieden van het land¹⁷¹:

- Bij dertien beslissingen (waarvan vier in beroep) in twaalf zaken ging het om **feiten van seksuele uitbuiting**. Het betrof uitspraken in het rechtsgebied van de hoven van beroep van Antwerpen (afdeling Antwerpen en hof van beroep), Brussel (Franstalig en Nederlandstalig) en Gent (Oost-Vlaanderen (Oudenaarde) en hof van beroep). Op één beslissing van de Franstalige correctionele rechtbank in Brussel na vielen de twaalf andere beslissingen in het Nederlandstalige landsgedeelte of voor Nederlandstalige rechtbanken in Brussel.

Bij seksuele uitbuiting merken we — zoals in de afgelopen jaren — heel wat beslissingen die verband hielden met Nigeriaanse netwerken. De meeste van die dossiers zijn in Antwerpen behandeld. Daarnaast zijn er

verschillende beslissingen rond jonge vrouwen uit Oost-Europa die via de ‘loverboy’-techniek zijn gerekruteerd. Eén zaak betrof een gedwongen huwelijk van een minderjarig Somalisch meisje, waarbij de rechters haar echtgenoot met name voor mensenhandel veroordeelden. En een geval van een gewoonterechtelijk huwelijk tot slot leidde tot de uitbuiting van een Albanees slachtoffer in de prostitutie.

- Bij negentien beslissingen (waarvan negen in beroep) ging het om **dossiers van economische uitbuiting** in verschillende sectoren. Ze worden per sector voorgesteld (bouw, horeca, kleinhandel, carwash, pluimveehouderij, bakkerij, sorteren van tweedehandskledij, huishoudelijk werk, voetbal). Beslissingen vielen ook in atypische sectoren zoals de houthakkerij en de krantenbedeling. Eén beslissing had betrekking op feiten in een religieuze congregatie. Het ging hier om beslissingen binnen het rechtsgebied van de volgende hoven van beroep: Antwerpen (hof van beroep), Brussel (Brussel Franstalig en Nederlandstalig, Waals-Brabant en hof van beroep), Gent (Oost-Vlaanderen (Gent) en hof van beroep), Luik (Namen (afdeling Namen) en hof van beroep) en Bergen (hof van beroep).

Op het vlak van **economische uitbuiting** blijkt dat om tot het besluit te komen dat er sprake is van arbeidsvoorwaarden in strijd met de menselijke waardigheid — die een bestanddeel vormen van mensenhandel — de rechters rekening hebben gehouden met verschillende elementen zoals: de arbeidsvoorwaarden en -omgeving (buitensporige werkuren, overdreven lage lonen, geen rustdagen), huisvesting in slechte omstandigheden, onder diverse voorwendselen loon inhouden, afhankelijkheid van de werkgever. Opvallend is dat de rechtbanken in tal van dossiers heel wat geloof hechten aan de verklaringen van de werknemers, als die tenminste nauwkeurig en eensluidend zijn en onderbouwd worden door andere objectieve elementen. Helaas is de redelijke termijn voor

¹⁷⁰ In verschillende dossiers is er al een uitspraak in eerste aanleg gedaan, waarop in vorige verslagen werd ingegaan.

¹⁷¹ Deze beslissingen worden ook gepubliceerd op de website van Myria: www.myria.be.

berechting meermaals overschreden. Eén hof van beroep moest zelfs vaststellen dat de feiten verjaard waren.

- Eén beslissing had te maken met **uitbuiting van bedelarij**. Bij dit verstekvonnis in Brussel ging het om een jonge vrouw die haar minderjarige neef had uitgebuit.
- Eén beslissing in Antwerpen had betrekking op **gedwongen criminaliteit**, waarbij een gezin een Belgisch slachtoffer had uitgebuit.
- Bij acht beslissingen ging het om **zaken van mensensmokkel**. Die werden uitgesproken in het rechtsgebied van de hoven van beroep van Brussel (Brussel Nederlandstalig), Gent (Oost-Vlaanderen (Gent, Dendermonde) en hof van beroep) en Antwerpen (afdeling Antwerpen)

Wat **mensensmokkel** betreft, gaat het vaak om goed gestructureerde of zelfs criminele organisaties. In sommige dossiers nemen gesmokkelde migranten actief deel aan de smokkel om hun overtocht naar het Verenigd Koninkrijk te kunnen betalen, wat door de rechtbanken wordt beschouwd als een indirect vermogensvoordeel, één van de bestanddelen van mensensmokkel.

2. Mensenhandel

2.1. | Arresten van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens

2.1.1. | Europees Hof voor de Rechten van de Mens, arrest van de Grote Kamer, zaak S.M. t. Kroatië, 25 juni 2020

In deze zaak heeft de Grote Kamer van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens geoordeeld dat er sprake was van een schending van artikel 4 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens dat slavernij en dwangarbeid verbiedt.¹⁷²

De verzoekster is mevrouw S.M., een in 1990 geboren Kroatische die in Kroatië verblijft. In september 2012 diende zij een strafklacht in. Daarin stelde ze dat een man, een voormalige politieagent, haar medio 2011 maandenlang had gedwongen om zich te prostitueren. Hij had aanvankelijk via Facebook contact met haar opgenomen en zich voorgedaan als een vriend van haar ouders. Hij beloofde haar te helpen om een job te vinden. Hij zou haar naar klanten hebben gebracht en haar hebben gedwongen om hem de helft van haar inkomsten — verkregen door seksuele diensten te verlenen — af te staan. Hij zou ermee gedreigd hebben haar te straffen als ze niet op zijn eisen zou ingaan.

Eind 2012 werd de man aangeklaagd en werd de verzoekster officieel erkend als slachtoffer van mensenhandel. In 2013 werd de man na een onderzoek berecht omdat hij de verzoekster had gedwongen zich te prostitueren maar hij werd vrijgesproken. De rechtbanken oordeelden dat de getuigenis van de jonge vrouw onsamenhangend en onbetrouwbaar was. Zij kwamen tot het besluit dat er onvoldoende bewijs was voor een veroordeling en dat de verzoekster vrijwillig seksuele diensten had verleend.

Het parket ging tegen die beslissing in beroep maar dat werd in januari 2014 verworpen. In datzelfde jaar stelde de verzoekster een grondwettelijk beroep in, dat onontvankelijk werd verklaard.

Onder verwijzing naar met name artikel 4 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens voerde de verzoekster aan dat de autoriteiten geen procedureel adequaat antwoord hadden gegeven op haar beweringen.

In zijn kamerarrest van 19 juli 2018 oordeelde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens dat er wel degelijk sprake was van een schending van artikel 4 van het Verdrag. Op 3 december 2018 heeft het college van de Grote Kamer het verzoek van de Kroatische regering aanvaard om de zaak naar de Grote Kamer door te verwijzen.

Het Hof maakte van de gelegenheid gebruik om zijn rechtspraak rond mensenhandel met het oog op uitbuiting van prostitutie te verduidelijken. Het herinnert eraan dat mensenhandel onder de toepassing van artikel 4 van het Verdrag valt. Volgens artikel 4 van het Verdrag kan een gedraging of situatie evenwel alleen als mensenhandel worden gekwalificeerd als de drie bestanddelen van de internationale definitie (een handeling, de middelen en de uitbuitingsfinaliteit) aanwezig zijn. Daarom moet worden uitgegaan van de definitie van het internationaal recht om te beslissen of artikel 4 van het Verdrag kan worden toegepast op de bijzondere omstandigheden van een zaak.

¹⁷² EHRM, arrest van de Grote Kamer, *S.M. t. Kroatië*, 25 juni 2020, verzoek nr. 60561/14. Het arrest van de Grote Kamer sluit deze zaak definitief af. Het arrest is beschikbaar via: <https://hudoc.echr.coe.int>. De kamer had een eerste arrest uitgesproken op 19 juli 2018: zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers*, pp. 114-115.

Het Hof wees er bovendien op dat "dwangarbeid of verplichte arbeid" in de zin van artikel 4 van het Verdrag bedoeld is om bescherming te bieden tegen gevallen van ernstige uitbuiting, zoals gedwongen prostitutie, ongeacht of deze zich in de specifieke omstandigheden van de zaak in de specifieke context van mensenhandel hebben voorgedaan.

De Kroatische regering voerde aan dat het hier niet om mensenhandel ging omdat de betrokkene onder meer niet was blootgesteld aan bedreigingen, gebruik van geweld of andere vormen van dwang, die onder het begrip "middelen" vallen zoals bedoeld in de internationale definitie.

Het Hof deelde dit standpunt niet en verwierp het argument van de regering over de toepasselijkheid van artikel 4 van het Verdrag. De man had immers contact opgenomen met de verzoekster via Facebook, een kanaal dat mensenhandelaars vaak gebruiken om hun slachtoffers te rekruteren. Hij zou hebben beloofd om voor haar een job te regelen. Hij regelde ook huisvesting zodat ze seksuele diensten tegen betaling kon verlenen, één van de "handelingen" die een bestanddeel van mensenhandel vormen. Bovendien deed de persoonlijke situatie van de verzoekster (een kind dat vanaf de leeftijd van tien jaar was geplaatst) vermoeden dat zij tot een kwetsbare categorie behoorde, terwijl de positie van de vermeende dader (een voormalig politieagent) er leek op te wijzen dat hij tegenover de betrokkene een machtspositie kon hebben en misbruik kon maken van haar kwetsbaarheid.

Het Hof meende dan ook dat de verzoekster een verdedigbare grief had met betrekking tot de behandeling in strijd met artikel 4. Daarnaast was er ook een begin van bewijs waaruit kon blijken dat zij aan een dergelijke behandeling was onderworpen, namelijk mensenhandel en/of dwangarbeid.

Het Hof was van oordeel dat deze situatie de nationale autoriteiten op grond van het Verdrag verplichtte om de beweringen van de verzoekster te onderzoeken. Dat impliceert het instellen en het voeren van een onderzoek om de feiten vast te stellen, de verantwoordelijken te identificeren en — in voorkomend geval — hen te bestraffen. De vervolgende instanties (de politie en het bevoegde parket) hebben evenwel bepaalde voor de hand liggende pistes in hun onderzoek verwaarloosd. Zo hebben ze de uitwisselingen tussen de verzoekster en de man op Facebook niet verder onderzocht en hebben ze evenmin alle mogelijke getuigen verhoord. Ze baseerden zich daarentegen voor een groot stuk op de verklaringen van de verzoekster. De gerechtelijke procedure is dus uitgedraaid op een confrontatie tussen het woord van de verzoekster en dat van de vermeende dader.

Concluderend stelde het Hof dat deze tekortkomingen in de manier waarop het onderzoek gevoerd is het vermogen van de binnenlandse autoriteiten om de ware aard van de relatie tussen de verzoekster en de vermeende dader vast te stellen en om na te gaan of deze laatste de verzoekster werkelijk had uitgebuit fundamenteel hebben ondermijnd. Er was dus sprake van een schending van de procedurele verplichting van de staat uit hoofde van artikel 4 van het Verdrag.

Het Hof kende de verzoekster een bedrag van 5.000 euro toe voor de morele schade.

2.1.2. | Europees Hof voor de Rechten van de Mens, arrest T.I. en andere t. Griekenland, 18 juli 2019

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft ook een schending van artikel 4 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens vastgesteld in een andere zaak van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting waarbij drie Russische onderdanen waren betrokken.¹⁷³

De drie verzoeksters waren in 2003 in Griekenland aangekomen na het verkrijgen van een visum via het Griekse consulaat-generaal in Moskou. Volgens hen zouden medewerkers van het consulaat door Russische mensenhandelaars zijn omgekocht en zouden ze visa hebben opgesteld om hen naar Griekenland te laten overkomen met het oog op seksuele uitbuiting. Alle drie werden ze erkend als slachtoffers van mensenhandel en de autoriteiten hebben twee strafprocedures ingeleid tegen de verdachten die hen zouden hebben uitgebuit. Er zijn ook procedures met betrekking tot het uitreiken van de visa opgestart. Sommigen onder de vermeende daders zijn veroordeeld, anderen zijn vrijgesproken. Zo werd een strafprocedure ingeleid tegen verschillende personen, onder wie drie medewerkers van het consulaat, wegens mensenhandel.

De verzoeksters riepen met name artikel 4 (verbod op slavernij en dwangarbeid) in en stelden dat de Griekse Staat zijn verplichtingen inzake de strafbaarstelling en vervolging van daden van mensenhandel niet was nagekomen. Zij klaagden ook over de ontoereikendheid en de tekortkomingen van het onderzoek en over de gerechtelijke procedures die bijzonder lang duurden.

¹⁷³ EHRM, T.I. e.a. t. Griekenland, 18 juli 2019, verzoek nr. 40311/10. Het arrest is definitief en beschikbaar via: <https://hudoc.echr.coe.int/>.

Het Hof heeft een schending van artikel 4 van het Verdrag vastgesteld, aangezien het rechtskader van de procedure ontoereikend en ontoereikend is gebleken om de mensenhandelaars te bestraffen en een doeltreffende preventie van mensenhandel te waarborgen. Concreet stelde het Hof dat de bevoegde autoriteiten de zaak niet met de nodige zorgvuldigheid hadden behandeld en dat de verzoeksters niet bij het onderzoek werden betrokken in de mate waarin het procedurele luik van artikel 4 zoiets vereist. Voor één van de verzoeksters heeft de strafrechtelijke procedure immers meer dan zeven jaar geduurd. Twee andere verzoeksters kregen te maken met een negen jaar durende strafrechtelijke procedure tegen twee aangeklaagde personen. Bovendien blijft de procedure vijftien jaar na de aanklacht tegen een derde persoon nog steeds opgeschort. Het Hof oordeelde derhalve dat deze twee verzoeksters nooit konden rekenen op een effectief onderzoek en dat er sprake was van een schending van het procedurele luik van artikel 4.

Ook wat de effectiviteit van de procedures voor de afgifte van visa betreft, meende het Hof dat een effectief onderzoek had moeten worden verricht om na te gaan of de bevoegde autoriteiten de dossiers van de verzoeksters grondig hadden gecontroleerd alvorens de visa af te geven. Door bepaalde tekortkomingen was dat niet het geval.

Het Hof veroordeelde Griekenland tot de betaling van een som van 15.000 euro aan elk van de verzoeksters voor de morele schade.

2.2. | Seksuele uitbuiting

2.2.1. | Nigeriaanse netwerken

Net als in de vorige overzichten van de rechtspraak hadden verschillende beslissingen betrekking op Nigeriaanse netwerken, die ook minderjarigen uitbuiten.

Minderjarige slachtoffers

Het hof van beroep van Antwerpen heeft een dossier van een Nigeriaans netwerk dat in het verslag van 2019 aan bod is gekomen opnieuw onderzocht.¹⁷⁴ De **correctionele rechtbank van Antwerpen** had zich in een **vonnis van 14 november 2018** over de zaak gebogen waarin sprake

was van een tak van een Nigeriaans prostitutienetwerk dat opereerde in Antwerpen.¹⁷⁵ Zes personen werden vervolgd voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting en voor mensensmokkel maar verschillende betrokkenen lieten verstek gaan. Sommigen van hen verbleven in Italië.

Een van de slachtoffers was minderjarig. Het slachtoffer dat vanuit Nigeria naar België gehaald was toen ze zestien jaar was legde verschillende verklaringen af. Ze was aangezocht door een van de beklaagden om naar Europa te komen waar ze school zou kunnen lopen. Ze reisde vanuit Benin City via Niger naar Libië en van daar per boot naar Europa. Op de Middellandse Zee werden zij en andere inzittenden gered door een Italiaans schip. Vier andere meisjes uit dezelfde boot verdronken in de zee. In Italië werd ze opgewacht door een van de beklaagden en werd haar megedeeld dat ze een schuld van 35.000 euro moest afbetalen voor haar reis naar Europa. Daarvoor moest ze een voodoo-ritueel ondergaan. Vanuit Italië werd ze door een andere beklaagde naar België, Antwerpen gebracht. Daar werd ze ondergebracht in het appartement van een van de beklaagden dat ze deelde met een ander meisje dat zich in een identieke situatie bevond. Het geld dat ze verdiende in de prostitutie moest ze overhandigen aan haar verhuurster, een van de beklaagden, om haar schuld af te betalen. Daarenboven werd haar 25 euro per maand aangerekend voor eten en drinken. Tijdens haar verklaringen bij de politie verwees ze naar een ander slachtoffer, het meisje met wie ze het appartement deelde. Dat meisje werd door de politie opgespoord en zij legde identieke verklaringen af.

Beide meisjes werden meermaals bedreigd omdat ze niet genoeg verdienden en later omdat ze hun geld niet meer afstonden. Ook hun familie in Nigeria werd bedreigd.

De beklaagden werden veroordeeld — sommigen onder hen bij verstek — tot gevangenisstraffen tussen twee jaar en zes jaar en tot geldboetes tussen 6.000 euro en 15.000 euro. Ze werden voor vijf jaar ontzet uit hun rechten en er werden bedragen verbeurdverklaard. De onmiddellijke aanhouding werd bevolen op de zitting.

Een slachtoffer stelde zich burgerlijke partij. Zij kreeg een schadevergoeding van meer dan 13.000 euro (morele en materiële schadevergoeding). Het verbeurdverklaarde bedrag werd haar toegewezen.

Twee beklaagden en het parket gingen in beroep. In zijn **arrest van 3 oktober 2019** heeft het **hof van beroep van**

¹⁷⁴ Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers*, pp. 117-118.

¹⁷⁵ Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 14 november 2018, k. AC10 (beschikbaar op: www.myria.be (rechtspraak)).

Antwerpen een van de beklaagden vrijgesproken.¹⁷⁶ Hij was de persoon die een kamer onderverhuurde aan de twee slachtoffers nadat hij gecontacteerd was door een vriendin. Volgens het hof is het aannemelijk dat hij bij aanvang van de huurovereenkomst niet op de hoogte was van de activiteiten van de meisjes en van het feit dat zij slachtoffers waren. Hij werd vrijgesproken omdat er twijfel bestond dat hij wetens en willens handelde. Bovendien heeft hij geen abnormaal profijt beoogd.

Ten aanzien van de andere beklagde bleven de tenlasteleggingen bewezen. Uit het dossier bleek namelijk dat hij betalingen ontving van de slachtoffers, aanwezig was toen bedreigingen geuit werden aan de slachtoffers en ook zelf bedreigingen uitte. Het was voor het hof duidelijk dat hij samen met zijn partner en zijn familieleden die in Italië verbleven deel uitmaakte van een vereniging van mensensmokkelaars. Zijn gevangenisstraf van zes jaar werd bevestigd, net als de geldboete van 15.000 euro. Ook de 13.280 euro schadevergoeding voor het slachtoffer werd bevestigd.

Een andere zaak van mensensmokkel en mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting heeft geleid tot een beslissing van de **correctionele rechtbank van Antwerpen** op **20 november 2019**¹⁷⁷. In de zaak stonden zes beklagden terecht. Twee slachtoffers hadden zich burgerlijke partij gesteld.

Het onderzoek startte naar aanleiding van een bericht aan de politie van een Franse ngo die een slachtoffer begeleidde.

De twee slachtoffers werden in Nigeria geronseld door de moeder van de hoofdbeklaagde. Ze zouden voor respectievelijk 25.000 en 20.000 euro naar Europa kunnen reizen. Voordien werden ze onderworpen aan een voodoo-ritueel. Het eerste slachtoffer was nauwelijks zeventien jaar toen ze aan de reis begon. Midden 2016 reisden ze van Nigeria naar Niger en Libië, waar ze de boot namen om de Middellandse Zee over te steken. Het ene slachtoffer werd in Italië opgepikt door een man — de tweede beklagde — en er onmiddellijk tewerkgesteld in de prostitutie zodat ze haar schuld kon afbetalen. Na enkele maanden besliste hij haar naar België te sturen. Eenmaal in België werd ze ondergebracht in een woning in de regio Antwerpen. Daar zag ze het tweede slachtoffer terug. Ze werkte in het appartement in Antwerpen en ook op verschillende andere plaatsen in België. In Brussel werkte ze in een vitrine, waarvoor ze huur moest betalen.

Haar inkomsten moest ze afgeven aan de eerste en de tweede beklagde, zus en broer.

Op een gegeven moment werd ze naar Frankrijk gestuurd om er asiel aan te vragen en een maandelijkse uitkering op te strijken van 350 euro, die ze integraal moest afgeven. Toen ze uit het appartement werd gezet door de eerste beklagde, werd ze ondergebracht bij kennissen van de beklagden in Frankrijk. Daar kwam ze in contact met de ngo. Nadien werd de familie van het slachtoffer in Nigeria nog meermaals bedreigd door de tweede beklagde. Hij eiste van hen een afbetaling van 1.000 euro per maand. Het verhaal van het tweede slachtoffer was vrij gelijklopend. De slachtoffers werden tijdens het onderzoek benaderd door een van de beklagden om valse verklaringen af te leggen.

Een van de beklagden is een prostituee die haar vitrine verhuurde aan het eerste slachtoffer. Een andere beklagde stelde zijn woning ter beschikking.

Het onderzoek werd gevoerd aan de hand van een analyse van een datingwebsite, een telefonieonderzoek, zendmastbepalingen, een huiszoeking, een bankonderzoek, formele herkenning door de slachtoffers en de (ongeloofwaardige) verklaringen van de beklagden.

De rechtbank achtte de feiten bewezen. De beklagden maakten deel uit van een netwerk dat Nigeriaanse vrouwen naar België bracht en dwong om in de prostitutie te werken. Iedere beklagde leverde — in grotere of kleinere mate — een onmisbare hulp bij de mensenhandel. De rechtbank achtte ook de gevaarlijke smokkel van de meisjes vanuit Nigeria bewezen.

De hoofdbeklaagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van vijf jaar en vier jaar en tot geldboetes van 16.000 euro. De andere beklagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van twintig tot veertig maanden en tot geldboetes van 16.000 euro.

Verschillende bedragen werden verbeurdverklaard. De burgerlijke partijen kregen respectievelijk 21.679 euro en 8.500 euro (materiële en morele) schadevergoeding.

Samenwerking met Griekenland

De **correctionele rechtbank van Antwerpen** sprak zich in een **vonnis van 30 maart 2020**¹⁷⁸ uit over een zaak waarin een beklagde werd vervolgd voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting. De feiten dateerden

176 Antwerpen, 3 oktober 2019, k. C6.

177 Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 20 november 2019, k. AC10 (beroep).

178 Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 30 maart 2020, k. AC10, nr. 2020/1876 (beroep).

van medio 2015 tot begin 2016. Het slachtoffer kwam in 2013 in Nigeria in contact met smokkelaars die haar naar Europa konden brengen. Ze zou hiervoor 52.000 euro moeten terugbetalen over een periode van zes maanden. Ze moest een voodoo-bezwinging ondergaan voor haar vertrek. Ze vloog met haar eigen paspoort naar Turkije. Van daar werd ze per boot naar Griekenland gesmokkeld. Begin februari 2015 werd ze door de Griekse kustwacht van de boot gehaald en kwam ze in een opvangkamp terecht. Daar werd ze opgehaald door de beklagde en haar vriend. Ze verbleef in hun appartement in Athene. Ze moest op straat tippelen tegen 10 euro per klant om haar schuld terug te betalen. Omdat de afbetaling te lang zou duren, werd haar aangeraden naar België te gaan waar ze meer kon verdienen. Er werd vaak gedreigd met voodoo.

In België woonde ze in de buurt van Antwerpen bij een kennis van de beklagde. Het geld dat zij verdiende moest ze overschrijven op een Griekse bankrekening op naam van de vriend van haar madam. Dit gebeurde onder het dreigement dat haar kinderen in Nigeria zouden worden ontvoerd.

Tijdens het onderzoek werd een rechtshulpverzoek naar Griekenland verstuurd om meer informatie te krijgen over de beklagde en de personen met wie zij samenleefde. Uit een bankonderzoek konden ook de overschrijvingen op de Griekse bankrekening worden vastgesteld. Een Belgische vriend van het slachtoffer werd eveneens bevestigd. Hij kon aantonen dat hij verschillende betalingen had verricht voor zijn vriendin, het slachtoffer, naar haar familie in Nigeria en naar haar madam in Griekenland.

Tijdens het onderzoek werd de zus van het slachtoffer in Nigeria, bij wie ook de twee kinderen van het slachtoffer verbleven, bedreigd opdat ze de openstaande schuld zou betalen. Zo niet, zou de kinderen iets worden aangedaan. Er gebeurde een retroactief telefonieonderzoek en ook bij de uitlezing van het gsm-toestel van de beklagde kon informatie worden bekomen, evenals uit de chats op Facebook en Badoo.

De rechtbank meende dat de verklaringen van het slachtoffer consistent, gedetailleerd en geloofwaardig waren en dat ze geobjectiveerd konden worden aan de hand van een aantal elementen uit het strafdossier. Bovendien had de beklagde geen plausibele verklaring over hoe het slachtoffer bij haar terechtgekomen was en waarom zij opvang en onderdak zou hebben geboden terwijl er geen vriendschaps- of familiebanden waren. De beklagde werd door verschillende personen bijgestaan, maar die konden niet worden geïdentificeerd tijdens het onderzoek. De beklagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van drie jaar, met vijf jaar uitstel en tot

een geldboete van 6.000 euro. De rechtbank hield rekening met het blanco strafregister en met het tijdsverloop sinds de feiten.

Wijzigende verklaringen van het slachtoffer

De **correctionele rechtbank van Antwerpen** sprak zich in een **vonnis van 26 juni 2019**¹⁷⁹ uit over een zaak van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting en mensensmokkel waarin twee beklagden werden vervolgd. De feiten dateerden van juni 2017 tot februari 2018.

Het slachtoffer werd tijdens een politiecontrole aangehouden nadat de politiediensten hadden gereageerd op een advertentie op een datingsite. Het slachtoffer verklaarde dat zij gedwongen werd om zich te prostitueren.

Ze was in Nigeria benaderd door een vrouw die haar aan werk in Europa kon helpen bij haar zus die daar woonde. Het slachtoffer maakte voor deze reis een schuld van 25.000 euro die zij achteraf moest afbetalen. Ze moest tijdens een voodoo-ritueel beloven dat ze het geld zou terugbetalen en niets aan de politie zou zeggen. Ze maakte de reis van Nigeria naar Libië waar ze een tijd in een kamp verbleef. Van daar maakte ze de oversteek met een bootje naar Italië. Het bootje werd onderschept en ze kwam in een kamp in Italië terecht. Van daar reisde zij naar Frankrijk waar ze verbleef bij een vriend van de eerste beklagde. Na enkele weken werd ze naar België gebracht. Ze verbleef in de regio Antwerpen en moest zich daar prostitueren om haar schuld af te betalen. De eerste beklagde maakte foto's van haar en maakte een advertentie voor haar aan op een datingsite. Het slachtoffer kreeg een gsm waarop klanten haar konden contacteren. Ze moest zich ook prostitueren op een privéadres, in een bar in Duitsland en in de straatprostitutie in Straatsburg. Ze woonde in een kamertje bij de beklagden waarvoor ze 450 euro huur moest betalen, naast 50 euro voor boodschappen. De tweede beklagde, de vriend van de eerste beklagde, was aanvankelijk niet op de hoogte van de activiteiten van het slachtoffer en van haar afhankelijkheid van zijn vriendin. Later moest het slachtoffer ook geld aan hem overhandigen.

Het onderzoek werd gevoerd aan de hand van verhoren van het slachtoffer, de beklagden, de eigenaar van de bar in Duitsland en de vriend in Frankrijk. Het slachtoffer wijzigde haar verklaringen een aantal keer. Dat omdat — zo bleek achteraf — zij en haar familie in Nigeria bedreigd werden door de eerste beklagde. Er werd een

¹⁷⁹ Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 26 juni 2019, k. AC10, nr. 2019/3379 (definitief).

telefonieonderzoek gevoerd en chatberichten werden geanalyseerd. Ook de datingsite werd bevestigd. Tijdens een huiszoeking werd een soort van boekhouding aangetroffen.

De rechtbank achtte de eerste beklagde schuldig op basis van de elementen in het strafdossier. Voor de tweede beklagde vond de rechtbank onvoldoende elementen in het strafdossier om hem schuldig te achten aan mensensmokkel. Voor de tenlastelegging mensenhandel was hij wel schuldig volgens de rechtbank. Hoewel hij initieel niet op de hoogte was van de activiteiten, waren er voldoende elementen die erop wezen dat hij na enige tijd wel op de hoogte was.

De eerste beklagde werd veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf en tot een geldboete van 8.000 euro. De tweede beklagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van twee jaar en tot een geldboete van 8.000 euro.

Een slachtoffer en Payoke stelden zich burgerlijke partij. Het slachtoffer kreeg een euro schadevergoeding. Payoke kreeg een morele en materiële schadevergoeding van 2.500 euro.

Slachtoffer vooraf vastgehouden in een gesloten centrum

De **Nederlandstalige correctionele rechtbank van Brussel**¹⁸⁰ sprak zich in een **vonnis van 14 juni 2019** uit over een dossier van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting. Een beklagde werd vervolgd voor feiten van mensenhandel in de periode 2015-2016 ten aanzien van minstens vier slachtoffers voor exploitatie van ontucht en prostitutie, voor het deel uitmaken van een criminele organisatie en voor illegaal verblijf. Een slachtoffer was tijdens een politiecontrole opgepakt omwille van haar prostitutie-activiteiten en opgesloten in een gesloten centrum. Zij werd nadien als slachtoffer van mensenhandel erkend en bij Payoke ondergebracht waar ze verklaringen aflegde.

De beklagde liet verschillende meisjes vanuit Nigeria via Libië naar Europa overkomen opdat ze zich zouden prostitueren in Italië en in België. Zij zorgde voor de opvang en huisvesting van de vrouwen, had controle over hen, onder meer door hen een voodoo-eed te laten zweren en hen te laten beloven een schuld af te betalen van tussen 30.000 euro en 40.000 euro. Ook bedreigde ze de slachtoffers en de families van de slachtoffers in Nigeria. Volgens de rechtbank maakte de beklagde deel uit van een criminele organisatie. Het onderzoek werd

gevoerd op basis van verklaringen van de slachtoffers, telefonieonderzoek en inzage in andere strafdossiers waaruit bleek dat zij in verband kon worden gebracht met andere bendes die zich inlieten met het overbrengen van meisjes uit Nigeria. Ze kon ook in verband worden gebracht met de bende van 'Mama Leather'¹⁸¹.

De beklagde werd bij verstek veroordeeld tot een gevangenisstraf van vier jaar en tot een geldboete van 60.000 euro.

2.2.2. | Chinese privé-prostitutie

Het **hof van beroep van Gent** herbekeek een zaak van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting van Chinese vrouwen in een **arrest van 10 april 2019**¹⁸². Deze zaak werd eerder behandeld door de **correctionele rechtbank van Brugge** op **17 mei 2017** en kwam aan bod in een vorig verslag.¹⁸³ In deze zaak stonden een Chinese beklagde en een Belgische beklagde terecht voor onder meer mensenhandel met het oog op uitbuiting van prostitutie. Ook waren er tenlasteleggingen van poging tot verkrachting, aanranding van de eerbaarheid, gevangenhouding en sociaalrechtelijke inbreuken. De slachtoffers hadden allemaal de Chinese nationaliteit. Eén van de slachtoffers stelde zich burgerlijke partij.

De Chinese beklagde ging in beroep tegen de beslissing.

De feiten deden zich voor in verschillende appartementen aan de kust waar Chinese meisjes zich prostitueerden. De klanten werden aangebracht via online advertenties voor privé-escorts. Bij een eerste verhoor ontkenden de vier slachtoffers de prostitutieactiviteiten. Tijdens een latere huiszoeking bij de beklagden werden de Chinese paspoorten van de slachtoffers teruggevonden. Een maand na de eerste verhoren nam Pag-Asa telefonisch contact op met de lokale politie in naam van een van de slachtoffers om aangifte te doen wegens poging tot verkrachting, wederrechtelijke vrijheidsberoving en aanranding van de eerbaarheid. Bij een tweede verhoor verklaarde het slachtoffer dat zij in China in contact gekomen was met een persoon die haar naar Europa kon brengen om te werken in massagesalons. Daarvoor diende ze 10.000 euro te betalen. Deze persoon dreigde haar te vermoorden indien ze dat niet zou betalen. Eenmaal in België werd ze gedwongen om zich te prostitueren. Toen zij dat weigerde,

¹⁸¹ Zie hierover dit verslag, deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.1.

¹⁸² Gent, 10 april 2019, 8e k.

¹⁸³ Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 17 mei 2017, 17e k. Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, p. 110.

werd ze aangerand door de beklagden. Haar paspoort werd afgenomen. Uit het onderzoek bleek dat de eerste beklagde ook dames aanbod in Dubai.

De rechtbank oordeelde dat beide beklagden zich wel degelijk schuldig maakten aan het misdrijf mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting van de Chinese meisjes. Wat de tenlastelegging poging tot verkrachting, aanranding van de eerbaarheid en gevangenhouding betrof, sprak de rechtbank de twee beklagden vrij. Dat aangezien de verklaringen van het slachtoffer niet ondersteund werden door objectieve elementen. De eerste beklagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van drie jaar en tot een geldboete van vier maal 6.000 euro, die laatste met uitstel. De tweede beklagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van achttien maanden en tot een geldboete van vier maal 6.000 euro, allebei met uitstel. De rechtbank verklaarde verschillende overtuigingsstukken verbeurd en sprak eveneens een verbeurdverklaring uit ten belope van 6.487,5 euro.

Aan het slachtoffer dat zich burgerlijke partij stelde werd een gemengde materiële en morele schadevergoeding van 10.000 euro toegekend.

In beroep bevestigde het hof de schuld voor de tenlasteleggingen van mensenhandel met het oog op uitbuiting van prostitutie, het houden van een huis van ontucht en de sociaalrechtelijke inbreuken. De vrijspraak voor de poging tot verkrachting, aanranding van de eerbaarheid en gevangenhouding bleef behouden. De gevangenisstraf werd evenwel herleid tot twee jaar, met uitstel. De geldboete van vier maal 6.000 euro werd bevestigd, wel voor een deel met uitstel. Ook werd er een verbeurdverklaring van 7.000 opgelegd.

Het hof herberekende de schadevergoeding voor de burgerlijke partij op 2.500 euro materiële schadevergoeding en 500 euro morele schadevergoeding. Een deel van de verbeurdverklarde bedragen wees het hof toe aan de burgerlijke partij ter compensatie van de materiële schade.

2.2.3. | Thais prostitutienetwerk

De Nederlandstalige correctionele rechtbank van Brussel sprak zich in een **vonnis van 8 november 2019** uit over een zaak van mensenhandel van Thaise vrouwen.¹⁸⁴

Twee beklagden — een koppel — werden vervolgd voor mensenhandel met het oog op uitbuiting van prostitutie, voor exploitatie van ontucht of prostitutie, lid (de tweede, de man) of leidinggevend persoon (de eerste, de vrouw) te zijn van een criminele organisatie en voor witwaspraktijken. De feiten speelden zich af tussen 2007 en 2016 ten aanzien van verschillende slachtoffers. De beklagden werden vervolgd voor zowel de feiten in België als die in Thailand (art. 10ter en 12 V.T. Sv.).

Het dossier werd opgestart toen de federale gerechtelijke politie in Brussel werd geïnformeerd over een Thais meisje dat in de buurt van het Brusselse Noordstation in een bar te werk zou zijn gesteld door een Thaise man die meestal in Thailand verbleef. De politie kon het meisje terugvinden en startte een onderzoek waarbij ze onder anderen prostituees in de buurt ondervroeg. Verschillende Thaise meisjes werden op die manier geïdentificeerd, alsook de eerste beklagde. Zij zou diegene zijn die contact had met de meisjes en zorgde dat voor hen een vitrine beschikbaar was door te onderhandelen met de andere prostituees in de buurt. Aan haar moesten de meisjes ook geld afgeven (100 euro per dag).

Het onderzoek werd gevoerd door middel van een bevraging van de diensten van financiën over het belastbare inkomen van de beklagde. De (beroeps)inkomsten van de beklagde bleken verwaarloosbaar. Uit een bevraging van Western Union en de banken bleek evenwel dat zij grote sommen geld had overgeschreven naar het buitenland. Daarnaast vonden er ook observaties plaats, gebeurde er een onderzoek naar Facebookprofielen, werd een telefonieonderzoek gevoerd, werden andere prostituees uit de buurt bevraged en werden de verschillende Thaise meisjes bevraged. Zo kwam ook de tweede beklagde in beeld. Er gebeurde een telefoontap op de nummers van de beklagden. Bij een huiszoeking in de woning van de beklagden werden vijf Thaise meisjes aangetroffen. Er werden ook gsm-toestellen en een computer in beslag genomen.

De meisjes verklaarden dat ze vanuit Thailand naar België reisden met de hulp van een tussenpersoon of via de eerste beklagde. Op de luchthaven in België werden ze opgehaald door de beklagden. Zij wisten op voorhand dat ze in de prostitutie zouden werken. Volgens een van de slachtoffers is het in de streek waar zij vandaan kwam algemeen geweten dat de eerste beklagde dergelijke activiteiten regelt. Ze moesten een schuld afbetalen aan de beklagden die varieerde tussen 12.500 euro en 30.000 euro. Daarmee betaalden ze hun reiskosten en de kosten voor hun visum en verblijf af. De kosten voor het 'verblijf' bedroegen 7.000 euro per 6 maanden. De meisjes dachten dat ze daarmee een verblijfstitel hadden maar eigenlijk

¹⁸⁴ Corr. Brussel Nederlandstalig, 8 november 2019, 23e k.

ging het gewoon om een brief van de advocaat dat er een aanvraag tot regularisatie was ingediend. Elke zes maanden werd deze brief vervangen door een nieuwe. De meisjes kregen de opdracht deze brief voor te leggen in het geval van een controle. Daarnaast moesten ze aan de beklaagde 600 euro betalen voor kost en inwoning en moesten ze enkele honderden euro's per dag betalen om de vitrines aan het Noordstation te mogen gebruiken. Meerdere meisjes verklaarden ook dat ze om hun reis te bekostigen een lening aangingen met een persoon in Thailand tegen een interest van 3% of 5% per maand, vaak met een eigendomsakte van de familie als onderpand. Ze gewaagden van meerdere andere tussenpersonen in Thailand, mogelijk uit de entourage van de eerste beklaagde. Sommige meisjes waren tijdens de verhoren radeloos, omdat ze niet wisten hoe ze de schulden nu moesten aflossen en daardoor in de problemen zouden komen. Uit de uitlezing van de gsm van de eerste beklaagde kon worden afgeleid dat zij in Thailand contact had met meerdere personen over de aankomst, vliegtickets en documenten van de Thaise meisjes, over de afbetaling van de schulden van de meisjes, over de overschrijving van grote sommen geld naar Thailand, over de opdrachten die ze gaf aan de Thaise meisjes in België en over de contacten met andere prostituees over de beschikbare vitrines aan het Noordstation. Uit het bankonderzoek bleek dat de eerste beklaagde voor de meisjes grote sommen geld overschreef naar Thailand.

Er vond ook een huiszoeking plaats bij een derde persoon met wie de beklaagde vaak telefonisch contact had over de meisjes. Die persoon werd verhoord. Hij bleek een tolk Thais-Frans te zijn en een tussenpersoon tussen de beklaagden en de advocate die de verblijfsdocumenten regelde voor de Thaise meisjes.

Er gebeurde ook een huiszoeking bij de advocate die eveneens werd verhoord. De beklaagden bleken gokverslaafden te zijn en gingen vaak naar het casino. Ook de leiding en de medewerkers van het casino werden bevraagd.

Er werden inlichtingen gevraagd uit Thailand over verschillende personen die meermaals aan bod kwamen in het onderzoek en naar wie de meisjes verwezen. Deze personen konden worden geïdentificeerd. Een van de personen was een man die een belangrijke rol speelde binnen dit Thaise netwerk en tegen wie er in het verleden al een bevel tot aanhouding was uitgevaardigd voor het illegaal tewerkstellen van personen in het buitenland. De Thaise autoriteiten wilden evenwel niet ingaan op de vraag om deze personen te verhoren.

Verschillende meisjes werden begeleid door Payoke en kregen het statuut van slachtoffer van mensenhandel.

De rechtbank oordeelde dat er sprake was van een criminele organisatie. Uit het strafdossier bleek dat het ging om een internationaal georganiseerde vereniging die gedurende een lange periode Thaise meisjes naar België overbracht om hen uit te buiten in de prostitutie. Hun reis was goed voorbereid en georganiseerd en zij werden bij hun aankomst opgevangen en begeleid. De top van de organisatie deed een beroep op tussenpersonen. De internationale context, de frequentie van de activiteiten, het grote aantal slachtoffers, de samenwerking tussen verschillende personen die betrokken waren bij het netwerk, het onderlinge overleg en de duidelijke rolverdeling binnen het netwerk zijn allemaal elementen die het bestaan aantonen van een goed georganiseerde criminele organisatie. De rechtbank meende uit het strafdossier ook af te kunnen leiden dat de eerste beklaagde duidelijk een leidinggevende rol speelde binnen deze organisatie.

De eerste beklaagde was volgens de rechtbank eveneens schuldig aan de tenlastelegging van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting. Zij liet de meisjes uit Thailand overkomen, gaf hun een onderkomen en zorgde voor de tewerkstelling in de prostitutie. Ook de verzwarende omstandigheden werden bewezen geacht.

Voor wat de tenlastelegging exploitatie van ontucht en prostitutie betrof, meende de rechtbank dat er in het strafdossier onvoldoende elementen terug te vinden waren om te stellen dat de eerste beklaagde voordeel haalde uit de tewerkstelling in de prostitutie van de meisjes. De meisjes moesten wel hun schulden in verband met hun visum afbetalen aan de eerste beklaagde, namelijk de advocaatkosten. Maar in het strafdossier wordt maar één keer vermeld dat de meisjes 100 euro per maand dienden af te betalen aan de eerste beklaagde. Er is geen verder onderzoek gevoerd daarover en er werden daarover geen andere personen ondervraagd. De rechtbank kon dan ook niet beoordelen of er sprake was van uitbuiting van de slachtoffers door de beklaagden. De beklaagde werd ook schuldig bevonden aan het witwassen van gelden.

De rechtbank meende dat er voor de tweede beklaagde onvoldoende objectieve elementen waren in het strafdossier om te besluiten dat hij op de hoogte was van de specifieke activiteiten van de meisjes en zijn vriendin, de eerste beklaagde. Door de taalbarrière begreep hij vaak niet wat er gebeurde. Het valt te betwijfelen dat hij niet op de hoogte zou zijn geweest van het feit dat de meisjes in de prostitutie werkten maar hij wist niet dat zij schulden dienden af te betalen. Volgens de rechtbank ging het

hier om een naïeve man die zich liet meeslepen door verliefdheid. Hij kreeg het voordeel van de twijfel.

Er werd rekening gehouden met de overschrijding van de redelijke termijn bij de straftoemeting.

De eerste beklagde werd veroordeeld tot 36 maanden gevangenisstraf en tot een geldboete van 80.000 euro, allebei voor een deel met uitstel. Een som van ongeveer 160.000 euro werd verbeurdverklaard. De tweede beklagde werd vrijgesproken voor alle feiten.

2.2.4. | 'Loveboy'-techniek

Verscheidende dossiers van mensenhandel met jonge vrouwen uit Oost-Europa die via de 'loveboy'-methode waren gerekruteerd zijn in Brussel en in Antwerpen behandeld.

Bij een eerste zaak die de **correctionele rechtbank van Brussel op 28 juni 2019** heeft behandeld, ging het om mensenhandel met jonge Albanese vrouwen.¹⁸⁵

Zeven Albanese beklagden werden vervolgd voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting met verzwarende omstandigheden ten aanzien van zeven jonge Albanese vrouwen, voor valsheid in geschrifte en het gebruik van valse paspoorten en voor bendevorming. Eén beklagde gaf verstek. De eerste zes werden ook vervolgd voor rekrutering voor en uitbuiting van de prostitutie van deze jonge vrouwen.

De jonge vrouwen, die zich in vitrines prostitueerden, waren allemaal afkomstig uit dezelfde Albanese stad of uit de omliggende dorpen. De hoofdbeklagden behoorden tot dezelfde familie en kwamen uit dezelfde stad, waar een wijk naar de familie is vernoemd en waar ze heel invloedrijk zou zijn.

Het geld van de prostitutie werd in cash naar Albanië overgebracht, om geen sporen na te laten van overschrijvingen via agentschappen of banken.

De rechtbank veroordeelde de beklagden voor alle tenlasteleggingen en achtte de mensenhandel bewezen: de beklagden hadden hun slachtoffers gerekruteerd via de 'loveboy'-techniek, deelgenomen aan het vervoer van de slachtoffers van Albanië naar België, hen bij hun aankomst op het grondgebied opgevangen en hun huisvesting verleend. De slachtoffers werden voortdurend

onder controle gehouden en hun inkomsten dienden voor het levensonderhoud van de beklagden en/of om hun (reële of vermeende) schulden af te lossen.

De rechtbank hield rekening met de verzwarende omstandigheden: misbruik van de kwetsbare situatie van de slachtoffers als gevolg van hun preciaire financiële, sociale en familiale situatie, de activiteit maakte een gewoonte uit en deelname aan een vereniging. Het onderzoek kon naast de banden tussen de beklagden ook de organisatie die was opgezet om de slachtoffers te vervoeren evenals hun samenwerking om toezicht op de slachtoffers te houden en hun onderdak te verschaffen aantonen.

Bovendien hadden de beklagden een systeem opgezet voor het verkrijgen van valse documenten, waardoor de slachtoffers via een gemeenschappelijke vervalsers in België konden verblijven.

De zes hoofdbeklagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van vijf jaar en tot een boete van 84.000 euro. De versteklatende beklagde werd veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf en tot een boete van 42.000 euro.

Tegenover twee beklagden werd een verbeurdverklaring van geldbedragen — vermogensvoordelen die ze rechtstreeks uit de misdrijven hadden gehaald — uitgesproken.

Myria had zich burgerlijke partij gesteld en kreeg definitief de som van 2.500 euro toegewezen.

Twee andere zaken zijn in Antwerpen behandeld.

Het hof van beroep van Antwerpen heeft een zaak van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting van jonge Roemeense vrouwen, die de **correctionele rechtbank van Antwerpen op 7 november 2018**¹⁸⁶ had behandeld, opnieuw berecht.

In dit dossier werden vijf beklagden vervolgd voor mensenhandel met verzwarende omstandigheden, namelijk leidend persoon te zijn van en deelname aan een criminele organisatie.

De hoofdbeklagde bracht verschillende meisjes — vaak uit economisch zwakke milieus in Roemenië — over naar België met de belofte dat ze hier veel geld zouden verdienen. Eenmaal in België moesten de meisjes in de prostitutie werken via een datingwebsite. Ze werkten als

¹⁸⁵ Corr. Brussel Franstalig, 28 juni 2019, 47e k. (beroep).

¹⁸⁶ Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 7 november 2018, k. AC10 (onuitgegeven).

escorte of in vitrines. De meisjes moesten dat vaak zonder condoom doen. Een groot deel van hun inkomen streek hij op. Hij maakte daarbij gebruik van de 'loverboy'-techniek. De slachtoffers waren afhankelijk van de beklagde door een combinatie van verliefdheid en angst. Hij kon bijzonder agressief en dominant uit de hoek komen. De meisjes spraken alleen Roemeens en waren ook in die zin afhankelijk van de beklagden. Twee van de meisjes werden zwanger van de hoofdbeklaagde.

Het geld dat hij verdiende aan de meisjes maakte hij over naar Roemenië, waar hij een huis liet bouwen. Een deel ervan vergokte hij.

Hij liet zich bijstaan door vrienden en kennissen. Ook zijn vaste vriendin, die aanvankelijk zelf als slachtoffer naar België was gehaald, hielp mee de meisjes te controleren en de gelden te innen. Andere kennissen uit Roemenië kwamen naar België met hun echtgenoten en werden ook verplicht in de prostitutie te werken, terwijl de mannen hulp boden aan de hoofdbeklaagde als chauffeur en controleur van de meisjes. De vrienden en hun echtgenotes moesten een soort beschermingsgeld betalen aan de hoofdbeklaagde, naast huur.

De beklagde verbleef afwisselend in België, Roemenië en het VK, waar hij ook banden met het prostitutiemilieu had. Toen hij in het buitenland verbleef, namen vrienden zijn taken over.

Het onderzoek werd gevoerd aan de hand van vaststellingen, gegevens verstrekt door de advertentiewebsite, een telefonieonderzoek, tapgesprekken, een financieel onderzoek, verhoren van zowel de slachtoffers als de beklagden en huiszoekingen.

De rechtbank achtte de vijf beklagden schuldig. De hoofdbeklaagde werd gezien als de leider van een criminele organisatie.

De hoofdbeklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van zeven jaar en tot een geldboete van 144.000 euro. Zijn vriendin werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van vier jaar en tot een geldboete van 40.000 euro. De andere beklagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van vier jaar en twee jaar en tot geldboetes van 32.000 euro.

Het huis in Roemenië werd verbeurdverklaard, net als verschillende voorwerpen. Voor de rechtbank was het duidelijk dat de woning gebouwd werd met de inkomsten uit de misdrijven.

Verschillende beklagden en het parket tekenden beroep aan tegen het vonnis.

De hoofdbeklaagde en zijn vriendin riepen in dat hun recht op privacy en hun recht op een gezinsleven geschonden waren. Ze stelden dat ze een polygame relatie hadden en in een soort commune leefden met de andere meisjes die elkaar kenden en hielpen in het dagelijkse leven. Het hof hechtte geen geloof aan dat verhaal. In het dossier waren er voldoende elementen die aantoonde dat hij de meisjes uitbuitte en controle over hen had. Hij had een internationaal netwerk van personen uitgebouwd om de gelden afkomstig uit de prostitutieactiviteiten ongemerkt van België naar Roemenië door te sluisen om daar een riante villa op te laten trekken. Ook zijn vriendin, de tweede beklagde, nam bewust deel aan de activiteiten van de criminele organisatie.

In zijn **arrest van 25 april 2019** bevestigde het **hof van beroep van Antwerpen** de schuld van de beklagden.¹⁸⁷ Alleen voor de uitbuiting van de schoonzus van de hoofdbeklaagde werden de beklagden vrijgesproken wegens onvoldoende aanwijzingen.

De gevangenisstraf van de hoofdbeklaagde werd verhoogd van zeven jaar naar acht jaar. De geldboete werd herleid naar 120.000 euro. De gevangenisstraffen van de twee andere beklagden, namelijk zijn vriendin en zijn halfbroer, werden bevestigd maar ze kregen uitstel voor de helft van de straf.

Ook de verbeurdverklaring van de woning in Roemenië werd bevestigd door het hof.

Bij een tweede zaak, die **op 10 maart 2020** door de **correctionele rechtbank van Antwerpen** werd behandeld, ging het om Bulgaarse jonge vrouwen.¹⁸⁸

In deze zaak werden twee beklagden, die samen een koppel vormden, vervolgd voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting.

Het onderzoek werd opgestart nadat een slachtoffer, een prostituee die werkte in het Antwerpse Schipperskwartier, klacht had neergelegd tegen haar pooier en tegen de vrouw die haar had geronseld.

Zij verklaarde dat de tweede beklagde haar twee jaar eerder had overtuigd om vanuit Bulgarije naar België te komen om in de prostitutie te werken. Eenmaal in België moest ze eerst haar reiskosten afbetalen, nadien

¹⁸⁷ Antwerpen, 25 april 2019, k. C6.

¹⁸⁸ Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 10 maart 2020, k. AC10 (beroep).

de helft van haar inkomsten afstaan en uiteindelijk alle verdiensten afgeven.

Uit de WhatsApp- en Facebook-berichten konden de speurders afleiden dat er aanvankelijk een soort liefdesrelatie was tussen het slachtoffer en de eerste beklaagde. Hij paste de 'loverboy'-techniek toe. Later werden de gesprekken bedreigend. Ze moest zich prostitueren in Antwerpen, Amsterdam en Brussel. Er werd ook een vitrine geregeld voor haar door de beklaagden. Tweemaandelijks kwam de beklaagde van Bulgarije naar België om het geld te innen.

Verschillende getuigen, onder wie ook enkele andere meisjes uit het prostitutiemilieu, konden de verklaringen van het slachtoffer bevestigen. Er was sprake van nog een ander meisje dat voor de beklaagde zou hebben gewerkt. Zij werd bedreigd en mishandeld en vluchtte uiteindelijk naar Spanje.

Uit de politionele informatie uit Bulgarije bleek dat de beklaagde daar niet echt gekend was. Hij had er geen inkomsten. Wel kon worden vastgesteld dat hij tijdens grenscontroles in het verleden werd aangetroffen in het gezelschap van prostituees. Dit wees er volgens de speurders op dat hij al langere tijd Bulgaarse meisjes tewerkstelde. Uit een vermogensonderzoek in Bulgarije bleek dat hij er een huis had dat ook gedeeltelijk op naam van het slachtoffer stond. Bovendien bleek dat elke keer hij werd aangehouden in het kader van het dossier hij ervoor zorgde dat alle activa op naam van de tweede beklaagde en andere familieleden werden gezet.

Het slachtoffer maakte gewag van doodsbedreigingen tegen haarzelf en tegen haar moeder in Bulgarije. Dat konden de politiediensten ook vaststellen in de loop van het onderzoek. Zij werd ermee bedreigd dat ze met zuur zou worden overgoten als ze haar verklaringen niet zou intrekken.

De rechtbank achtte de feiten bewezen, ook ten aanzien van de tweede beklaagde. Zij had namelijk eveneens een actieve rol gespeeld bij het ronselen én het uitbuiten van het slachtoffer.

De rechtbank veroordeelde de eerste beklaagde tot een gevangenisstraf van vier jaar en tot een geldboete van 8.000 euro. Zijn vriendin, de tweede beklaagde, werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van dertig maanden en tot een geldboete van 8.000 euro. Hun eigendommen werden verbeurdverklaard.

2.2.5. | Gedwongen en gewoonterechtelijk huwelijk

In twee dossiers van mensenhandel ging het om een gedwongen huwelijk van een minderjarige en om een gewoonterechtelijk huwelijk.

De correctionele rechtbank van Oudenaarde en het hof van beroep van Gent hebben de tenlastelegging mensenhandel aangenomen in een zaak van een vroegtijdig en gedwongen huwelijk van een minderjarige.

In deze zaak werd een Somalische beklaagde vervolgd voor verkrachting van een minderjarige ouder dan veertien en zestien jaar met verzwarende omstandigheden; mensenhandel met het oog op uitbuiting van prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting met verzwarende omstandigheden; vrijwillige slagen en verwondingen met verzwarende omstandigheden; onmenselijke behandeling met verzwarende omstandigheden; valsheid in geschrifte en gebruik van valse stukken; willekeurige opsluiting.

Hij werd ervan beschuldigd zijn minderjarige echtgenote tot seksuele betrekkingen te hebben gedwongen. De geboortedatum van het jonge meisje zou zijn vervalst op haar identiteitsdocumenten en op de Somalische huwelijksakte.

Het meisje stelde zich via haar voogd burgerlijke partij.

Het onderzoek werd opgestart toen het meisje in juli 2018 de politie belde. Die trof haar aan op het balkon van het appartement waar ze met haar partner, de beklaagde, woonde. Zij verklaarde dat ze in 2016 gedwongen was om op vijftienjarige leeftijd, via de telefoon, te huwen. Ze kwam in 2017 vanuit Somalië in België aan. Haar moeder zou ervoor gezorgd hebben dat zij een paspoort kreeg met een valse geboortedatum. Haar man zou haar tot seksuele betrekkingen hebben gedwongen. Het appartement mocht ze niet verlaten.

Een leeftijdstest wees uit dat het meisje veertien jaar en zes maanden oud was, met een marge van twee jaar. In 2016 was een visum aangevraagd voor gezinshereniging met haar echtgenoot (op grond van een religieus huwelijk dat in 2011 zou hebben plaatsgevonden).

Ze werd verschillende keren gehoord, met name via een audiovisueel verhoor. Op zevenjarige leeftijd werd ze in Somalië besneden (besnijdenis type drie, met een vernauwing van de vaginale opening), wat het seksuele contact met haar man bijzonder pijnlijk maakte. De man zou hebben geweigerd haar naar de dokter te brengen om

haar vaginale opening te vergroten. Sinds de aanhouding van haar man werden zij en haar familie bedreigd. Haar man zou haar komst naar België hebben georganiseerd, via Oeganda en door de tussenkomst van een smokkelaar. De papieren zouden in Oeganda zijn geregeld. Ze gaat halftijds naar school.

Ook de beklaagde is verhoord. Hij verklaarde dat hij in 2011 met het meisje in Somalië was getrouwd maar de huwelijksakte zou pas in 2016 zijn opgesteld, omdat hij haar naar België wou laten overkomen. Hij betaalde zijn schoonmoeder 1.500 euro voor het huwelijk en alle reiskosten. Zijn echtgenote was volgens hem ruim meerderjarig. Hij ontkende haar tot seksuele betrekkingen te hebben gedwongen.

In een **vonnis van 30 augustus 2019** heeft de **correctionele rechtbank van Oudenaarde** verschillende tenlasteleggingen als bewezen beschouwd.¹⁸⁹ Wat de valse documenten betrof, oordeelde de rechtbank dat de Somalische documenten in 2016 waren opgesteld, toen de beklaagde dus al in België was. Ze waren nodig om het meisje naar België over te laten komen, waarbij ze als zijn volwassen verloofde werd voorgesteld. Er is vastgesteld dat de geboortedatum en de naam op de Somalische identiteitskaart, de Somalische geboorteakte, de huwelijksdatum en de naam op de huwelijksakte net als de naam op de Belgische verblijfsvergunning vervalst waren.

Ook de verkrachting is bewezen: het huwelijk vond niet plaats in 2011 maar in 2016 toen de beklaagde al in België was. De eerste seksuele betrekkingen gebeurden in 2017, na de aankomst van het meisje in België. Het jonge meisje stemde er niet mee in. Ze had haar echtgenoot nog nooit ontmoet. De rechtbank baseerde zich daarvoor op de herhaalde verklaringen van het slachtoffer en die van de burens die regelmatig geschreeuw hoorden, en op de verklaringen van de beklaagde die vindt dat seksuele betrekkingen een echtelijke plicht zijn.

Wat de mensenhandel betrof, droeg de beklaagde actief bij aan de komst van het jonge meisje naar België, vermoedelijk voor een (gedwongen) huwelijk, door de daaraan verbonden kosten te betalen. Hij ving haar op en buitte haar zelf seksueel uit. De rechtbank wees er in dit verband op dat de wet geen bijzondere vorm van uitbuiting vereist. Door haar minderjarigheid, isolement en afhankelijkheid bevond ze zich in een kwetsbare sociale situatie.

De beklaagde werd ook veroordeeld voor de tenlastelegging onmenselijke behandeling maar werd vrijgesproken voor de tenlasteleggingen opzettelijke slagen en verwondingen en willekeurige opsluiting.

De rechtbank veroordeelde de beklaagde tot een gevangenisstraf van acht jaar en tot een ontzetting uit de rechten. Hij veroordeelde hem ook tot betaling aan de burgerlijke partij van een morele schadevergoeding van 5.000 euro.

In een **arrest van 28 februari 2020** heeft het **hof van beroep van Gent**¹⁹⁰ de in eerste aanleg uitgesproken veroordelingen en vrijspraken bevestigd. Op één punt heeft het hof het vonnis evenwel bijgestuurd: de eerste rechters waren niet bevoegd en veroordeelden de beklaagde dus ten onrechte voor de tenlastelegging verkrachting van een minderjarige ouder dan zestien jaar (aangezien het slachtoffer als jonger dan zestien jaar werd beschouwd) waarvoor de raadkamer had beslist dat er geen reden was tot vervolging.

Het hof verzwaarde de straf tot twaalf jaar gevangenis.

In een andere zaak sprak de **correctionele rechtbank van Antwerpen** zich in een **vonnis van 12 november 2019**¹⁹¹ bij verstek uit over een dossier waarin een beklaagde vervolgd werd voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting ten aanzien van één slachtoffer. De zaak kwam pas aan het licht in 2017. De feiten dateerden evenwel van de periode 2015-2016. Het slachtoffer, een gescheiden vrouw met een dochter, ging een niet-officieel huwelijk naar Albanese gewoonte aan onder druk van haar ouders. Haar partner, de beklaagde, die haar was aangeraden door vrienden zou een welgestelde man zijn die in Duitsland woonde. Zodra het huwelijk gesloten was, nam hij haar mee naar Italië. Daar dwong hij haar aan straatprostitutie te doen. Hij dreigde dat hij haar jongere zus iets zou aandoen indien ze niet meewerkte. Ze werkte er voor 20 à 30 euro per klant en moest al haar verdiensten afgeven aan de beklaagde. Hij en een vriend controleerden haar. Als ze niet genoeg verdiende, werd ze geslagen. De beklaagde gebruikte drugs, was onvoorspelbaar en kon plots heel agressief uit de hoek komen. Nadien is het koppel naar Duitsland vertrokken. Daar moest het slachtoffer in een groot bordeel werken. Ze moest er een kamer huren voor 140 euro, waar ze ook overnachtte. Ze verdiende er 20 à 30 euro per 20 minuten. Het geld moest ze integraal afstaan. In deze periode werd ze zwanger. Het koppel kwam naar België omdat abortus

190 Gent, 28 februari 2020, 10e k.

191 Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 12 november 2019, K. AC10 (bij verstek).

189 Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Oudenaarde, 30 augustus 2019, vak. k.

hier goedkoper was. Een week na de abortus moest het slachtoffer opnieuw aan het werk ondanks de pijn, ditmaal in een club in België. Ze woonde er in een appartement waar ook nog een andere vrouw aanwezig was die voor de beklagde werkte. Nadat ze gedwongen was voort te werken ondanks het aanhoudende bloedverlies, slaagde ze erin op een dag naar haar ouders in Albanië te vluchten. Haar ouders durfde ze niet te vertellen dat ze in de prostitutie had moeten werken. Nadat de beklagde gehoord had dat het slachtoffer opnieuw in Albanië was, vluchtte zij verder naar een vriendin in Nederland en later naar Zweden, waar ze asiel aanvraag. Haar asielaanvraag werd afgewezen. Via Denemarken kwam ze uiteindelijk opnieuw in België terecht.

De rechtbank achtte de beklagde schuldig. Er waren voldoende objectieve elementen in het dossier die de geloofwaardige verklaringen van het slachtoffer bevestigden. De beklagde werd bij verstek veroordeeld tot een gevangenisstraf van vier jaar en tot een geldboete van 6.000 euro. Een bedrag van 13.300 euro werd verbeurdverklaard. Dat bedrag was gebaseerd op de tewerkstelling van een sekswerker die gedurende een bepaalde periode zes dagen per week werkt aan ongeveer 140 euro per dag.

2.3. | Economische uitbuiting

2.3.1. | Bouw

De hoven van beroep van Brussel, Luik en Gent hebben een aantal dossiers van mensenhandel in deze sector, die in vorige verslagen aan bod zijn gekomen, opnieuw berecht.

Zo had de **Franstalige correctionele rechtbank van Brussel** in een **vonnis van 24 november 2016**¹⁹² een Franse beklagde van Malinese origine die in zijn onderneming voor de renovatie van gebouwen Tunesische werknemers uitbuitte veroordeeld voor mensenhandel en voor verschillende tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht. Deze werknemers hadden tegen abnormaal lage lonen (800 euro voor vier maanden werk) op verschillende werven gewerkt, waarbij ze gehuisvest waren in mensonwaardige omstandigheden.

In beroep betwistte de beklagde alle tenlasteleggingen tegen hem. In zijn **arrest van 6 mei 2019**¹⁹³ achtte het **hof van beroep van Brussel** de ontkenningen van de beklagde weinig geloofwaardig. Net als de eerste rechter bevestigde het hof dat de verklaringen van de werknemers inzake de beschrijving van de beklagde overeenstemden, dat de beklagde hen gerekruteerd had en — voor drie van hen — dat ze in mensonwaardige omstandigheden waren gehuisvest in een gebouw dat zijn eigendom was.

Het hof bevestigde de in eerste aanleg uitgesproken straffen en was dan ook van mening dat op grond van de eensluidende en gedetailleerde verklaringen van de werknemers, die werden bevestigd door verschillende materiële elementen uit het dossier, met zekerheid kon worden geconcludeerd dat de beklagde misbruik had gemaakt van de precaire verblijfssituatie van drie van deze werknemers om hen in omstandigheden aan het werk te zetten die in strijd waren met de menselijke waardigheid.

Het hof bevestigde de in eerste aanleg uitgesproken straffen maar liet de gevangenisstraf gepaard gaan met een gedeeltelijk en geen volledig uitstel en bevestigde in grote lijnen ook de burgerrechtelijke veroordelingen.

Een andere zaak, die door de correctionele rechtbank van Luik werd behandeld, betrof twee Belgische beklagden van Roemeense afkomst, broer en zus, die werden vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting en voor diverse tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht. Hun werd ten laste gelegd dat ze twee Roemeense werknemers (een koppel) die zich burgerlijke partij hadden gesteld aan het werk hadden gezet in omstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid (abnormaal lage lonen, onhygiënische huisvesting, abnormaal lange arbeidstijden, werknemers afhankelijk van hulp van buitenaf voor voeding, geen medische zorg bij arbeidsongevallen). Zij moesten renovatiewerken uitvoeren, voornamelijk in een gebouw in Hoei dat eigendom was van de vrouwelijke beklagde.

In een **beslissing van 2 oktober 2017** had de **correctionele rechtbank van Luik**¹⁹⁴ de mannelijke beklagde vrijgesproken voor alle tenlasteleggingen tegen hem. De vrouwelijke beklagde daarentegen werd voor alle tenlasteleggingen veroordeeld.

Het dossier werd geopend na een telefoontje van bureaus die meldden dat een Roemeens echtpaar aan het werk was in een gebouw in Hoei en er in erbarmelijke

¹⁹² Corr. Brussel Franstalig, 24 november 2016, 59e k. zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2017*, Online, pp. 115-116 en www.myria.be (rechtspraak).

¹⁹³ Brussel, 6 mei 2019, 11e k.

¹⁹⁴ Corr. Luik, afdeling Luik, 2 oktober 2017, 18e k. (beschikbaar op www.myria.be); Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018*, *Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 114-115.

omstandigheden was gehuisvest. De lokale politie begaf zich ter plaatse en trof er de werkneemster aan. De twee Roemeense werknemers werden gehoord en beschreven hun arbeidsomstandigheden.

In een **arrest van 23 januari 2020** bevestigde het **hof van beroep van Luik** de veroordeling van de vrouwelijke beklagde voor alle tenlasteleggingen, met name voor mensenhandel.¹⁹⁵ In een gedetailleerde motivering oordeelde het hof dat de bestanddelen van de inbreuk waren bewezen, met name op basis van de volgende elementen: renovatiewerkzaamheden voor een belachelijk laag loon (ongeveer 111 euro/maand, zeven dagen per week, met werktijden van soms meer dan twaalf uur per dag, meer dan preciaire huisvestingsomstandigheden ter plaatse, afhankelijkheid van de beklagde voor voedsel).

Het hof hield ook rekening met de verzwarende omstandigheden misbruik van een kwetsbare situatie, dwang (de vrouwelijke beklagde hield de identiteitsdocumenten van de slachtoffers bij, die ook van haar afhankelijk waren voor bestaansmiddelen zoals voedsel) en dat de activiteit een gewoonte uitmaakte.

Het hof bevestigde de vrijspraak van de andere beklagde voor de tenlastelegging mensenhandel. Net als de rechtbank meende het hof dat het strafdossier aangaande de beklagde lacunes vertoonde wat de situatie van de burgerlijke partijen betrof. Het hof hield wel rekening met de tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht voor één van de burgerlijke partijen: de mannelijke beklagde was de werknemer in Roemenië gaan ophalen om werken uit te voeren, die ook effectief zijn gebeurd in de woonst van de beklagde.

Het hof bevestigde de twaalf maanden gevangenisstraf met uitstel voor de vrouwelijke beklagde maar voegde er een boete van 3.000 euro met uitstel aan toe. Het bevestigde ook de verbeurdverklaring van het gebouw en de verbeurdverklaring per equivalent van de som van bijna 24.000 euro, die aan de burgerlijke partijen is toegewezen.

De mannelijke beklagde werd veroordeeld tot een boete van 6.000 euro met uitstel en tot een verbeurdverklaring per equivalent van de som van 6.030,32 euro.

Het hof bevestigde de morele schadevergoeding van 1.250 euro die aan de burgerlijke partijen werd toegekend en veroordeelde de vrouwelijke beklagde ook definitief tot betaling van een economische schadevergoeding van 15.000 euro aan elk van hen.

Het **hof van beroep van Gent** boog zich in een **arrest van 24 april 2019**¹⁹⁶ over een zaak van economische uitbuiting waarin de **correctionele rechtbank van Brugge een vonnis** had gevelde op **21 maart 2018**.¹⁹⁷ Daarin stond een beklagde met de Belgische nationaliteit terecht voor de economische uitbuiting van een Ghanees slachtoffer en voor een sociaalrechtelijke inbreuk ten opzichte van drie slachtoffers.

De politie was opgeroepen voor een man die helemaal overstuur was en om hulp vroeg. De man praatte heel gebrekkig Engels en vertelde dat iemand hem wilde doden. Al snel kwamen de rechercheurs uit bij het immokantoor van de beklagde. Het slachtoffer bevestigde dat hij bij deze beklagde in de bouwsector werkte. Hij kreeg er onderdak en eten in ruil voor zijn prestaties (opruimen, schilderen, ...). Hij had zijn papieren aan de beklagde moeten afgeven en beschikte niet over verblijfsdocumenten. Deze beklagde was gelinkt aan een immobedrijf waartegen er al langere tijd een onderzoek liep. Omdat er vermoedens van mensenhandel waren, werd het parket ingelicht en werd het slachtoffer overgebracht naar Pag-Asa.

Het onderzoek gebeurde aan de hand van de uitlezing van de gsm van het slachtoffer, verhoren van verschillende getuigen en huiszoekingen.

De rechtbank achtte de beklagde schuldig en veroordeelde hem tot een gevangenisstraf van dertig maanden en tot een geldboete van 6.000 euro. Het slachtoffer kreeg een morele schadevergoeding van 7.500 euro. De beklagde tekende beroep aan tegen dit vonnis.

Het hof oordeelde dat het vonnis voor wat de tenlastelegging mensenhandel betrof volledig moest worden vernietigd omdat noch het openbaar ministerie noch de rechter het misdrijf had gecorrectionaliseerd. Het hof moest bijgevolg deze tenlasteleggingen opnieuw beoordelen.

Het hof oordeelde dat het slachtoffer moest werken in omstandigheden die in strijd waren met de menselijke waardigheid. Omwille van zijn preciaire verblijfssituatie en zijn sociale situatie had hij geen andere keuze dan zich neer te leggen bij de door de beklagde opgedrongen situatie. Hij kreeg geen loon voor zijn werk, alleen kost en inwoning. Ook de papieren van het slachtoffer werden gedurende een bepaalde periode achtergehouden door

¹⁹⁶ Gent, 24 april 2019, 3e k.

¹⁹⁷ Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 21 maart 2018, 17e k. Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, p. 115 en www.myria.be (rechtspraak).

¹⁹⁵ Luik, 23 januari 2020, 6e k.

de beklaagde. Die laatste beloofde hulp, ondersteuning en papieren in ruil voor werkopdrachten.

Het hof achtte de beklaagde schuldig aan de tenlasteleggingen. Hij werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van één jaar en tot een geldboete van 6.000 euro, beide met gedeeltelijk uitstel. Het slachtoffer kreeg een morele schadevergoeding van 2.500 euro.

Tot slot sprak de **Nederlandstalige correctioneel rechtbank van Brussel** zich in een **vonnis van 7 maart 2019**¹⁹⁸ uit over een zaak waarin twee Iraanse beklagden terechtstonden voor onder meer mensenhandel met het oog op economische uitbuiting in de bouw. Ze werden daarnaast ook vervolgd voor illegale tewerkstelling van buitenlandse werknemers, nalaten om Dimona-aangiftes te doen en niet-uitbetalen van lonen.

Meerdere personen werden tewerkgesteld op bouwerven in verschillende Brusselse gemeenten. De feiten deden zich voor tussen 2012 en 2015. De slachtoffers, die de Iraanse nationaliteit hadden, moesten gedurende meerdere weken op een werf werken en waren er ook gehuisvest. Ze kregen bijzonder lage lonen, van soms maar 500 euro per maand voor lange dagen van tien tot veertien uur, zes dagen per week. Een slachtoffer verklaarde tijdens een periode van ziekte niet te zijn betaald. De beklagden waren hem nog loon verschuldigd. Een ander slachtoffer verklaarde op drie erven te hebben gewerkt. Hij werkte lange dagen van meer dan tien uur voor een bijzonder laag loon. Hij sliep op de erven op de grond op een deken in menonwaardige omstandigheden, zonder sanitaire voorzieningen. Wanneer de slachtoffers bij de ene beklaagde aanklopten voor loon werden ze doorverwezen naar de andere en omgekeerd.

De tweede beklaagde was de oprichter en de eerste beklaagde was medevennoot van een bouwonderneming. De eerste beklaagde werkte als werfleider op de erven. De tweede beklaagde beweerde dat de eerste beklaagde werknemers in een illegale verblijfssituatie tewerkstelde en dat hijzelf niet op de hoogte was daarvan. De eerste beklaagde verklaarde dat de tweede beklaagde wel op de hoogte was en de lonen uitbetaalde. De slachtoffers kenden de beklagden uit de Iraanse gemeenschap. Ze hadden geen wettig verblijf in België en bevonden zich daardoor in een kwetsbare situatie. Er werd hun telkens opnieuw werk en loon beloofd waardoor ze afhankelijk bleven van de beklagden.

De rechtbank achtte de feiten bewezen. De verklaringen van de slachtoffers liepen gelijk. Bovendien had de

onderneming geen andere werknemers in dienst dus het werk op de erven moest wel zijn uitgevoerd door de slachtoffers. Tijdens een controle in 2015 werd bovendien opnieuw de illegale tewerkstelling van een buitenlandse werknemer vastgesteld.

Als gevolg van de bewezen feiten van mensenhandel met verzwarende omstandigheden zijn ook de andere tenlastelegging bewezen.

De rechtbank stelde wel vast dat de redelijke termijn overschreden was. In de loop van het onderzoek was er een periode van drie jaar waarin zonder enige verantwoording geen enkele opsporingsdaad werd gesteld. Een effectieve gevangenisstraf zou dan ook disproportioneel zijn.

De beklagden werden veroordeeld tot een gevangenisstraf van een jaar, met uitstel en tot een geldboete van 60.000 euro.

Een slachtoffer werd begeleid door Pag-Asa en stelde zich burgerlijke partij. Hij kreeg een materiële schadevergoeding van 8.681,73 euro en een morele schadevergoeding van 1.000 euro.

2.3.2. | Horeca

Twee dossiers uit de horecasector die in vorige verslagen aan bod zijn gekomen moesten respectievelijk in Luik en in Gent opnieuw worden behandeld.

In de zaak in Luik werd een Belgische beklaagde van Indische origine vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting tegenover drie Indische onderdanen die hij in zijn restaurant zou hebben uitgebuit. Die laatsten hadden zich burgerlijke partij gesteld. Een van hen, de zoon van één van de werknemers, was op het ogenblik van een deel van de feiten minderjarig (zestien jaar). De beklaagde werd eveneens vervolgd voor mensensmokkel en voor diverse tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht (met name niet-betaling van het loon, het niet-aangeven van de prestaties bij de RSZ, geen verzekering hebben tegen arbeidsongevallen). Samen met de andere beklaagde werd hij ook vervolgd voor hulpverlening bij illegaal verblijf; hij had namelijk acht Indiërs gehuisvest.

Het restaurant werd drie keer na elkaar door de sociale inspectie gecontroleerd (een keer in 2012, twee keer in 2015). Tijdens de eerste controle zetten twee personen het op een lopen, duidelijk op bevel van de beklaagde. Het ging om twee van de drie werknemers die zich burgerlijke

¹⁹⁸ Corr. Brussel Nederlandstalig, 7 maart 2019, 25e k. (beroep).

partij stelden en die tijdens de volgende controles ook in de keuken aanwezig waren. Ze zijn allebei oom van de hoofdbeklaagde. De derde werknemer (minderjarig op het ogenblik van de eerste controle) bediende de klanten. De families van beide werknemers (onder wie de minderjarige) woonden in de kelder van het restaurant.

In eerste aanleg had de **correctionele rechtbank van Namen** in een **vonnis van 22 november 2017** geoordeeld dat alle tenlasteleggingen bewezen waren.¹⁹⁹

De hoofdbeklaagde en het openbaar ministerie tekenden beroep aan.

In een **arrest van 13 februari 2020** heeft het **hof van beroep van Luik** het vonnis in eerste aanleg in grote lijnen bevestigd.²⁰⁰ Het hof oordeelde dat de bestanddelen van mensenhandel allemaal aanwezig waren en dat de beklaagde wel degelijk zijn ooms en hun gezin had gerekruteerd, gehuisvest en opgevangen om ze in zijn restaurant uit te buiten. De uitbuiting bleek uit de gedetailleerde en eensluidende verklaringen van de burgerlijke partijen en hun familieleden, alsmede uit de vaststellingen van de speurders. De schending van de menselijke waardigheid werd vastgesteld op grond van het loon (500 euro per werknemer per maand), de arbeidstijd die kon oplopen tot 67 uur per week, het zwartwerk verricht door personen die hier illegaal en zonder arbeidskaart verbleven, de uiterst moeilijke levensomstandigheden (huisvesting in de kelder van het restaurant, totaal ongeschikt voor het verblijf van een gezin), de volledige afhankelijkheid van de beklaagde (de paspoorten van de slachtoffers zaten verstopt in de schoorsteen).

Het hof achtte het irrelevant dat de beklaagde ook in de kelder had geslapen, dat hij voor een school had gezorgd of (vruchteloze) stappen bij advocaten had ondernomen en wees erop dat de Belgische normen prevaleren boven de Indiase normen.

De verklaringen van de burgerlijke partijen werden in de loop van de tijd weliswaar gewijzigd maar dat had volgens het hof te maken met de evolutie van hun levenscontext: vlucht tijdens de eerste controle; ter plaatse moesten ze het contact met de beklaagde die hen uitbuitte wel onderhouden, aangezien ze van hem afhankelijk waren door hun illegale verblijfssituatie tijdens de tweede controle; opvang door een gespecialiseerd opvangcentrum

na de derde controle, waar ze uitleg kregen over hun rechten die ze tot dan toe niet kenden.

Het hof hield rekening met de verzwarende omstandigheid gezag en misbruik van een kwetsbare situatie en voegde daar nog de minderjarigheid van één van de slachtoffers aan toe, waartegen de beklaagde zich moest verdedigen.

Volgens het hof is de tenlastelegging mensenhandel eveneens bewezen gebleven: de beklaagde had het verblijf van de burgerlijke partijen en hun gezinnen — die geen EU-onderdanen waren — in België mogelijk gemaakt. De beklaagde haalde daar een vermogensvoordeel uit, door hen aan het werk te zetten tegen een loon dat ver onder het minimumloon lag en door tegelijkertijd de verschillende sociale bijdragen te ontduiken.

Het hof bevestigde de burgerrechtelijke veroordelingen en de in eerste aanleg uitgesproken straffen (maar kende een volledig uitstel toe voor de volledige geldboete).

In Gent boog het **hof van beroep van Gent** zich in zijn **arrest van 11 september 2019**²⁰¹ over een beslissing van de **correctionele rechtbank van Kortrijk van 25 juni 2018**²⁰² in een dossier van mensenhandel en mensensmokkel in een Chinees restaurant. De twee beklaagden werden ook vervolgd voor valsheid in geschrifte en voor verschillende inbreuken op het Sociaal Strafwetboek.

De rechtbank had het voor bewezen verklaard dat de beklaagden zich schuldig hadden gemaakt aan mensenhandel en dat er duidelijk sprake was van economische uitbuiting. De slachtoffers legden geloofwaardige, gedetailleerde en gelijklopende verklaringen af. De Chinese slachtoffers waren schromelijk onderbetaald, ze waren volledig overgeleverd aan de grillen van de beklaagden, werkten zo goed als zeven dagen op zeven, en dat vele uren lang. Zij sliepen in weinig benijdenswaardige omstandigheden. Ze waren totaal afhankelijk van de beklaagden door hun preciaire verblijfssituatie en door het feit dat ze hun verblijfsdocumenten aan hen hadden moeten afgeven.

Wat het aspect mensensmokkel betrof, stond de schuld vast volgens de eerste rechter, al stonden de beklaagden zelf niet in voor de reis van de slachtoffers vanuit China. Ook het faciliteren van het illegale verblijf in België door onderdak en tewerkstelling was strafbaar.

199 Corr. Namen, afdeling Namen, 22 november 2017, 12e k. Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 114-115 en www.myria.be (rechtspraak).

200 Luik, donderdag 13 februari 2020, 6e k.

201 Gent, 11 september 2019, 3e k.

202 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Kortrijk, 25 juni 2018, 11e k. Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers*, pp. 129-130.

De rechtbank oordeelde wel dat de redelijke termijn overschreden was en daar werd rekening mee gehouden tijdens de straftoemeting. De beklaagden werden veroordeeld tot een gevangenisstraf van twaalf maanden en tot een geldboete van 6.000 euro, allebei met uitstel.

Eén slachtoffer stelde zich burgerlijke partij en kreeg een morele schadevergoeding van 5.000 euro en een materiële schadevergoeding van 5.900 euro.

De twee beklaagden stelden beroep in.

De beklaagden betwistten alleen de tenlasteleggingen ten aanzien van het slachtoffer dat zich burgerlijke partij had gesteld in het dossier. Volgens de beklaagden waren haar verklaringen ongeloofwaardig en was zij nooit aanwezig geweest in het restaurant. Haar verklaringen zouden alleen maar dienen om haar verblijf in België te regulariseren. Het hof aanvaardde dat. Hoewel de verklaringen van het slachtoffer gedetailleerd waren, kon er geen enkel objectief bewijs gevonden worden in het dossier. Ze werd nooit aangetroffen tijdens de controles van inspectiediensten en niemand van de andere werknemers herkende haar op foto's. De beklaagden werden vrijgesproken voor de tenlasteleggingen die op dit slachtoffer betrekking hadden. Voor alle andere tenlasteleggingen was de schuld wel bewezen volgens het hof.

Het hof oordeelde wel dat de redelijke termijn overschreden was en dat het dus een straf kon uitspreken die lager was dan de wettelijke minimumstraf. Voor beide beklaagden herleidde het hof de straf in die zin dat er geen hoofdgevangenisstraf meer werd opgelegd. Ze werden wel veroordeeld tot geldboetes van respectievelijk 3.000 euro en 4.500 euro maar voor een deel met uitstel. De schadevergoeding voor het slachtoffer dat zich burgerlijke partij had gesteld werd ongegrond verklaard aangezien de beklaagden waren vrijgesproken voor de tenlasteleggingen die op haar betrekking hadden.

2.3.3. | Kleinhandel

Het hof van beroep heeft een beslissing in een dossier rond een winkel herzien.

In deze zaak werd een Belgische beklaagde van Pakistaanse origine vervolgd voor mensenhandel met verzwarende omstandigheden en voor diverse tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht. Er werden hem ook feiten van pesterijen op het werk en van willekeurige opsluiting tegenover een werknemer die hij illegaal in zijn winkel tewerkstelde ten laste gelegd. Twee andere beklaagden (de broer en

de neef van de hoofdbeklaagde) werden vervolgd voor opzettelijke slagen en verwondingen tegenover diezelfde werknemer en een andere werknemer. Het bedrijf van de eerste beklaagde werd als burgerlijk aansprakelijke gedagvaard.

In een **vonnis van 4 december 2017** had de **correctionele rechtbank van Charleroi** de hoofdbeklaagde in eerste aanleg vrijgesproken van de tenlastelegging mensenhandel en voor de feiten van pesterijen op het werk en willekeurige opsluiting.²⁰³ Alleen de tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht werden hard gemaakt.

De rechtbank had ook de twee andere beklaagden vrijgesproken voor de tenlastelegging slagen en verwondingen.

Het openbaar ministerie tekende beroep aan tegen de vrijspraak van de beklaagde voor feiten van mensenhandel, pesterijen op het werk en willekeurige opsluiting.

In tegenstelling tot de rechtbank zou het **hof van beroep van Bergen** in een **arrest van 11 maart 2020**²⁰⁴ de feiten van mensenhandel als bewezen beschouwen.

In een gedetailleerde motivering waarin het de bestanddelen van de inbreuk opsomde, oordeelde het hof dat die op basis van verschillende elementen aanwezig waren:

- de uitvoerige verklaringen van de werknemer die stelde dat hij bij aankomst in het station van Charleroi door de beklaagde werd opgevangen, achterin de winkel onderdak kreeg, elke dag vele uren per dag (van 5 uur 's ochtends tot 's avonds laat) voor hem had gewerkt, de winkel niet mocht verlaten tenzij voor het werk en met name om te gaan werken in de andere winkel van de beklaagde, de beklaagde hem elke nacht opsloot in zijn kamer, hij geen arbeidsovereenkomst had en nooit werd betaald, behalve af en toe een klein bedrag in cash, en dat hij zodra hij klaagde geslagen werd;
- de verklaringen van de getuigen (met name het feit dat de werknemer in een met een hangslot afgesloten ruimte sliep);
- de vaststellingen van de politiediensten (meer bepaald over de inrichting van de werkplek en van het verblijf van het slachtoffer) en van de inspecteurs van het Toezicht op de Sociale Wetten;
- de videobewakingsbeelden van de winkel waaruit bleek dat de werknemer dagelijks vele uren aan het

²⁰³ Corr. Henegouwen, afdeling Charleroi, 4 december 2017, 8e k. (onuitgegeven).

²⁰⁴ Bergen, 11 maart 2020, 4e k.

werk was en dat de beklaagde hem tot aan zijn woning begeleidde, waarbij de beklaagde hem volgde om het hek te sluiten;

- de verklaringen van de beklaagde en van zijn familieleden, en ook het onwaarschijnlijke en tegenstrijdige karakter van de (wisselende) verklaringen van de beklaagde.

Bijgevolg oordeelde de rechtbank dat de beklaagde de werknemer wel degelijk had gerekruteerd, gehuisvest en gecontroleerd met het oog op tewerkstelling in omstandigheden die in strijd waren met de menselijke waardigheid — volgens de Belgische normen en niet volgens de Pakistaanse cultuur (vele werkuren, diverse inbreuken op het Sociaal Strafwetboek, leef- en woonomstandigheden van het slachtoffer). In tegenstelling tot het vonnis van de rechtbank, wees het hof er ook op dat het feit dat het slachtoffer overdag enige bewegingsvrijheid kreeg en over een telefoon beschikte niets afdeed aan het feit dat de inbreuk was gepleegd.

Het hof hield ook rekening met de verzwarende omstandigheden misbruik van de kwetsbare situatie, dwang (door de verplichting om op de werkplek te verblijven zonder die te kunnen verlaten) en gezag over het slachtoffer.

Het hof herzag daarnaast het vonnis met betrekking tot de tenlasteleggingen pesterijen op het werk en willekeurige opsluiting.

Het hof veroordeelde de beklaagde tot een gevangenisstraf van twee jaar (met uitstel) en tot een boete van 6.000 euro, en sprak een verbod uit op het uitoefenen van bepaalde burgerlijke en politieke rechten.

2.3.4. | Carwash

In twee carwash-dossiers werden veroordelingen voor mensenhandel uitgesproken, één in Brussel, één in Namen.

De Nederlandstalige correctionele rechtbank van Brussel sprak zich in een **vonnis van 18 december 2019**²⁰⁵ uit over een zaak van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting in een carwash. De feiten deden zich voor tussen 2010 en 2018. Het ging om twee afzonderlijke dossier die werden samengevoegd. In het eerste dossier stonden vijf beklaagden — met de Belgische, Indische en Pakistaanse nationaliteit — terecht.

Zij waren allemaal zaakvoerders van de oorspronkelijke vennootschap. In de tweede zaak werden de eerste twee beklaagden vervolgd alsook een vennootschap als burgerrechtelijk aansprakelijke partij. De beklaagden werden onder meer vervolgd voor mensenhandel met verzwarende omstandigheden, huisjesmelkerij, illegale tewerkstelling van buitenlandse werknemers, nalaten om een Dimona-aangifte te doen, niet-aangifte van verschuldigde bedragen aan de RSZ, niet-betaling van wettelijke lonen,...

Gedurende een langere periode vonden er verschillende controles plaats in de carwash. Zo troffen de inspectiediensten eind 2017 bij een controle van de carwash in een zijruimte van de loods een woonruimte aan met een matras, kookplaat en persoonlijke spullen. Er werd duidelijk geleefd in deze ruimte. De persoon van Pakistaanse nationaliteit die er verbleef verklaarde dat hij in de carwash werkte en dat zes dagen per week van 8u 's morgens tot 19u 's avonds tegen een dagvergoeding van 40 euro. Er was hem beloofd dat hij door de tewerkstelling een verblijfsstatus zou krijgen. Nadien vonden er nog verschillende controles plaats waarbij er telkens personen werden aangetroffen die illegaal werden tewerkgesteld. Op een gegeven moment werd de vennootschap van de beklaagden stopgezet. Er werd een nieuwe vennootschap opgericht waarmee de werkzaamheden gewoon voortgingen.

De rechtbank oordeelde dat een deel van de feiten die gepleegd werden vóór 2011 verjaard waren. Het dossier kende twee grote onderzoeksperiodes, in de periode tot 2011 en in de periode vanaf 2017. Hierdoor konden de laatste drie beklaagden, die alleen gelinkt konden worden aan de oudere feiten, niet verder worden vervolgd. De twee eerste beklaagden en hun nieuwe vennootschap daarentegen konden door de eenheid van opzet wel voor een aantal oudere feiten worden vervolgd.

De rechtbank achtte de eerste twee beklaagden schuldig aan mensenhandel en aan sommige sociaalrechtelijke tenlasteleggingen. Voor andere tenlasteleggingen, waaronder ook enkele sociaalrechtelijke, werden ze vrijgesproken omdat deze onvoldoende bewezen waren. De rechtbank hield er rekening mee dat de toestand bleef duren, ondanks de verschillende tussenkomsten en controles van de inspectie- en de politiediensten. De beklaagden gebruikten telkens nieuwe ondernemingen om de carwash voort te zetten met miskening van de meest fundamentele sociaalrechtelijke verplichtingen. Volgens de rechtbank was er een groot recidivegevaar. De beklaagden werden in het eerste dossier veroordeeld tot een gevangenisstraf van achttien maanden, met uitstel, en tot een geldboete van 16.000 euro. In het tweede dossier

²⁰⁵ Corr. Brussel Nederlandstalig, 18 december 2019, 25e k. (beroep).

werden ze veroordeeld tot een geldboete van 4.800 euro. De rechtbank beval ook de sluiting van de hele carwash voor een termijn van drie jaar. De vennootschap werd burgerrechtelijk aansprakelijk verklaard voor de betaling van de geldboetes en van de gerechtskosten van de beklagden in het tweede dossier.

De **correctionele rechtbank van Namen** heeft zich op **22 januari 2020** over het andere dossier uitgesproken.²⁰⁶

In deze zaak werden vier beklagden met de Indiase en de Belgische nationaliteit (waarvan de eerste twee man en vrouw zijn en de vierde een vennootschap) vervolgd voor mensenhandel van een Roemeense werknemer en voor verschillende tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht. De twee eerste beklagden bevonden zich in staat van wettelijke herhaling. De werknemer die slachtoffer was had zich burgerlijke partij gesteld.

De feiten hingen samen met of lagen in het verlengde van die waarover dezelfde rechtbank zich in het verleden al had uitgesproken. De vennootschap beheerde een carwash in Andenne onder het gezag van de tweede, vrouwelijke beklagde die er werkend vennoot was. De facto was de eerste beklagde er zaakvoerder, ondanks zijn hoedanigheid van stille vennoot waardoor hij in principe niet mocht instaan voor het dagelijkse beheer.

De burgerlijke partij werkte voor rekening van de vennootschap in de carwash in Andenne, die door de sociale inspectie werd gecontroleerd. Op de dag van de inspectie was de burgerlijke partij er aan het werk en verklaarde die spontaan in een kamer boven het kantoor te wonen.

De rechtbank veroordeelde de eerste drie beklagden voor de tenlastelegging mensenhandel en voor inbreuken op het sociaal strafrecht. De burgerlijke partij werkte op basis van een zelfstandige samenwerkingsovereenkomst, wat volgens de rechtbank in strijd was met de elementen uit het dossier. De rechtbank was van mening dat er wel degelijk sprake was van een mondelinge arbeidsovereenkomst. De werknemer werkte meer dan tien uur per dag. De rechtbank schatte zijn brutoloon op 1,86 euro per gewerkt uur, oftewel 13% van wat hij had moeten krijgen (14,1470 euro per uur).

De rechtbank achtte de tenlastelegging mensenhandel op basis van de volgende elementen bewezen: het onfatsoenlijke loon, de huisvesting van de werknemer in een duidelijk onbewoonbare kamer en zijn volledige afhankelijkheid van de beklagden.

De rechtbank hield ook rekening met de tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht voor de burgerlijke partij en voor een andere werknemer.

De rechtbank sprak de vennootschap vrij voor de tenlasteleggingen tegen haar, aangezien de eerste twee beklagden de zwaarste fout hadden begaan.

De rechtbank veroordeelde de twee eerste beklagden tot een effectieve gevangenisstraf van twaalf en vier maanden en de derde beklagde tot een gevangenisstraf van zes maanden volledig met uitstel en tot een boete van 8.000 euro.

De drie beklagden werden veroordeeld tot betaling aan de burgerlijke partij van de som van 48.504,65 euro *ex aequo et bono* voor materiële en morele schade.

2.3.5. | Kippenkwekerij

Het **hof van beroep van Antwerpen** sprak zich in een **arrest van 13 november 2019**²⁰⁷ uit over een vonnis van de **correctionele rechtbank in Turnhout op 20 december 2017** over mensenhandel in een kippenkwekerij, dat behandeld werd in een eerder jaarverslag²⁰⁸. Een van de zeven beklagden had beroep aangetekend. Myria kwam opnieuw tussen als burgerlijke partij.

In deze zaak werden zeven beklagden veroordeeld — onder wie een Belg, vier Bulgaren en twee vennootschappen — voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting, voor verschillende sociaal- en fiscaalrechtelijke inbreuken en voor het verhuren van kamers die niet voldeden aan de vereisten. De feiten deden zich voor in een kippenkwekerij tussen 2004 en 2012 waar een veertigtal Bulgaren waren tewerkgesteld. De zaakvoerders hadden verschillende constructies opgezet waarbij de werknemers werkten als schijnzelfstandigen of via een fictieve detachering. Bij de straftoemeting werd er door de rechtbank rekening gehouden met het feit dat de arbeiders zichzelf niet zagen als slachtoffers omwille van hun precaire leefomstandigheden in hun eigen land en omwille van de culturele affiniteit die ze ermee hebben. De rechtbank stelde bovendien dat er sprake was van een beperkte overschrijding van de redelijke termijn.

De beklagden werden veroordeeld tot hoofd-gevangenisstraffen tussen achttien maanden en vijf jaar

²⁰⁷ Antwerpen, 13 november 2019, k. C6.

²⁰⁸ Corr. Antwerpen, afdeling Turnhout, 20 december 2017, TC1 k. Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, p. 121 en www.myria.be (rechtspraak).

²⁰⁶ Corr. Namen, afdeling Namen, 22 januari 2020, 12e k. (beroep).

met (gedeeltelijk) uitstel en tot geldboetes tot 110.000 euro.

Het hof van beroep meende dat op basis van het strafdossier niet bewezen kon worden dat er sprake was van mensenhandel in hoofde van de beklaagde. De verschillende werknemers beschouwden zichzelf niet als slachtoffers van mensenhandel. Verder oordeelde het hof: “Het feit dat er voor de werknemers geen sociale bijdragen betaald werden, dat ze een lager loon kregen dan het minimumloon in België en dat er verschillende sociaalrechtelijke inbreuken waren vastgesteld is op zich onvoldoende om te besluiten dat ze het slachtoffer zijn van mensenhandel”. Het hof sprak de beklaagde dan ook vrij.

2.3.6. | Bakkerij

De **Franstalige correctionele rechtbank van Brussel** heeft op **3 februari 2020** een dossier van mensenhandel in de bakkerijsector behandeld.²⁰⁹

In dit dossier werden vier Belgische beklaagden, waaronder een vennootschap, vervolgd voor mensenhandel met verzwarende omstandigheden van een Marokkaanse werknemer, die zich burgerlijke partij had gesteld. Ze werden ervan beschuldigd hem in hun bakkerij te hebben laten werken in omstandigheden die in strijd waren met de menselijke waardigheid: loon variërend van 100 tot 250 euro per maand, huisvesting op de werkplek in omstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid (krappe ruimte met vocht op de muren, opklapbed, toilet met lavabo met alleen koud water), prestaties van minstens 12.30 uur per dag, zeven dagen op zeven.

De hoofdbeklaagde en de vennootschap werden ook vervolgd voor verschillende tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht.

De hoofdbeklaagde is de zaakvoerder van de vennootschap die een bakkerijactiviteit uitoefent, terwijl de twee andere beklaagden vennoten zijn.

In twee vestigingen werden verschillende controles uitgevoerd, waarvan twee 's nachts. Tijdens een eerste controle probeerde een arbeider te ontsnappen via de achterdeur maar de politie vond hem uiteindelijk, verstoep achter een container. Hij gaf een valse identiteit op en identiteitsdocumenten had hij niet. Later zou blijken dat het om de werknemer ging die hier het slachtoffer was. Tijdens een andere controle werd diezelfde werknemer

met een gescheurd T-shirt als werkkledij aangetroffen terwijl hij aan het werk was. Hij was bovendien ter plaatse gehuisvest en hij sliep op een matras op de vloer in een lokaal met vochtplekken. Tijdens het verhoor door de sociale inspectie verklaarde de man dat hij in 2002 in België was aangekomen en dat hij tevergeefs een regularisatie had aangevraagd. Hij was tewerkgesteld in de twee werkplaatsen van de beklaagden en sliep altijd op de plek waar hij brood bakte. Hij werkte meer dan twaalf uur per dag, kreeg nooit vrij en werd soms 100, 200 of 250 euro per maand betaald. Elke avond liet één van de beklaagden hem via sms weten hoeveel broden hij moest bakken. Hij vertelde dat hij ademhalingsproblemen en allergieën had die verband hielden met zijn werkomstandigheden. Een buurt- en een telefonieonderzoek bevestigden de verklaringen van de werknemer.

De rechtbank stelde vast dat de beklaagden wel degelijk als werkgevers in de zin van het sociaal strafrecht moesten worden beschouwd. In een gedetailleerde motivering veroordeelde de rechtbank alle beklaagden voor mensenhandel en wees hij op verschillende elementen waaruit bleek dat de werknemer was tewerkgesteld in omstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid: zwaar werk 's nachts; gebrek aan uitrusting op vlak van veiligheid en hygiëne op het werk; werktijden en -ritme (zeven dagen op zeven, 's nachts); niet-betaling van het loon, wat de werknemer afhankelijk maakte en hem dwong onfatsoenlijke huisvestingsomstandigheden voor lief te nemen; slechte huisvestingsomstandigheden op de werkplek; de onmogelijkheid om een sociaal leven of een gezinsleven te hebben; gebrek aan sociale bescherming.

Het hof hield ook rekening met de verzwarende omstandigheden gezag over het slachtoffer en misbruik van een kwetsbare situatie. Listige kunstgrepen, bedreigingen en dwang werden daarentegen niet ondersteund door objectieve elementen uit het dossier.

De rechtbank veroordeelde de hoofdbeklaagde en zijn vennootschap ook voor de tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht.

De hoofdbeklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijftien maanden met volledig uitstel en tot een boete van 6.000 euro, de twee andere beklaagden respectievelijk tot een gevangenisstraf van een jaar met uitstel en tot een boete van 3.000 euro, en tot de opschorting van de uitspraak van de veroordeling. De vennootschap werd veroordeeld tot een boete van 36.000 euro, deels met uitstel.

De vier beklaagden werden veroordeeld tot betaling aan de burgerlijke partij van een morele schadevergoeding van

²⁰⁹ Corr. Brussel Franstalig, maandag 3 februari 2020, 69e k. (definitief).

4.000 euro. De rechtbank deed nog geen uitspraak voor het overige van de vordering, waarbij de burgerlijke partij de netto materiële schade die ze eist moest verduidelijken.

2.3.7. | Sorteren van tweedehandskledij

De **Franstalige correctionele rechtbank van Brussel** heeft op **9 maart 2020** een dossier van mensenhandel in de sector van het sorteren van tweedehandskledij behandeld.²¹⁰

In dit dossier werd een Belgische beklagde afkomstig uit Syrië en zijn (failliete en gefailleerde) vennootschap vervolgd voor mensenhandel van twee Algerijnse werknemers die zich burgerlijke partij hadden gesteld. Zij werden ervan beschuldigd hen te hebben gerekruteerd om te werken in omstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid (heel laag en onregelmatig betaald loon, vele uren zwaar werk, geen beschermingskledij tijdens gevaarlijk werk, bedreigende houding van de werkgever, bijzonder moeilijke werkomstandigheden (hoog werkritme, veel stof dat ademhalingsproblemen veroorzaakte, geen of weinig verwarming, mens-onwaardige huisvestingsomstandigheden). Ze werden ook vervolgd voor verschillende tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht: niet-betaling van loon voor deze twee werknemers; illegale tewerkstelling van buitenlandse werknemers zonder verblijfsrecht, het ontbreken van een Dimona-aangifte en het niet-aangeven van prestaties bij de RSZ voor de twee Algerijnse werknemers en verschillende andere Afrikaanse werknemers.

Via zijn vennootschap was de beklagde ook actief in het sorteren van tweedehandskledij, die vervolgens naar Afrika werd uitgevoerd. De feiten kwamen aan het licht toen een van de twee Algerijnse werknemers door de sociale inspectie werd verhoord, na contact te hebben gehad met een gespecialiseerd opvangcentrum. Daarbij gaf hij uitleg over zijn reisroute vanuit Algerije en over zijn werkomstandigheden bij de beklagden (zeven dagen op zeven, gemiddeld één vrije dag per maand, proefperiode, onregelmatige betaling, doodsb bedreigingen). Ook de andere Algerijnse werknemer zou door de sociale inspectie worden verhoord na overleg met datzelfde gespecialiseerde opvangcentrum. De sociale inspectie is vervolgens naar de loods gegaan waar het bedrijf actief was. Behalve dat de schuur op slot was, trof ze er verschillende werknemers zonder verblijfs- en werkvergunning aan en stelde ze een gebrek aan ventilatie, een geur van schimmel en vocht, en een enorme stofontwikkeling door

het manipuleren van de kledij vast. Ook de beklagde zou worden verhoord. Hij gaf uitleg bij de werking van zijn bedrijf: aankoop van tweedehandskledij in grote hoeveelheden, het sorteren ervan in het magazijn, het doorverkopen van de beste stukken in zijn winkel of in andere winkels voor tweedehandskledij, het exporteren van de rest naar Afrika.

De rechtbank stelde het verval van de strafvordering voor de vennootschap van de beklagde vast, waarvan het faillissement was afgesloten. De beklagde voerde verschillende procedurele argumenten aan: het feit dat hij zonder advocaat was gehoord (hoewel hij de gelegenheid had om met een advocaat te overleggen), de schending van het recht op een eerlijk proces en de overschrijding van de redelijke termijn. De rechtbank verwierp die argumenten. Wat de schending van het recht op een eerlijk proces betrof, benadrukte de rechtbank dat er niets verdachts is aan het feit dat de werknemers in hun procedure werden bijgestaan door een gespecialiseerd opvangcentrum. Het is immers net de bij koninklijk besluit vastgestelde wettelijke opdracht van die vzw om slachtoffers van mensenhandel op te vangen en te begeleiden.

De rechtbank heeft de beklagde vrijgesproken van de tenlastelegging mensenhandel, aangezien het op basis van het onderzoek niet mogelijk was om de verklaringen van de klagers voldoende te objectiveren. De sociale inspecteurs konden hun werk- en/of woonomstandigheden niet met eigen ogen vaststellen; er werden geen getuigen gehoord; het openen van bepaalde lokalen werd niet gecontroleerd aan de hand van de sleutels in het bezit van een van de twee klagers; op basis van de moeilijke werkomstandigheden die tijdens de inspectie werden vastgesteld kon niet worden afgeleid dat de klagers eerder in die omstandigheden hadden gewerkt.

Aangezien de tewerkstelling van de twee Algerijnse werknemers die zich burgerlijke partij hadden gesteld onvoldoende was bewezen, werd de beklagde ook vrijgesproken van de hen betreffende tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht. De rechtbank hield wel rekening met deze tenlasteleggingen voor de werknemers die de sociale inspectie bij de controle had aangetroffen terwijl ze aan het werk waren.

De beklagde werd veroordeeld tot een boete van 67.200 euro, deels met uitstel, en tot een verbod van drie jaar om een dergelijke beroepsactiviteit uit te oefenen.

De rechtbank verklaarde zich onbevoegd om kennis te nemen van de vorderingen van de burgerlijke partijen, gezien de vrijspraak van de beklagde voor de hen betreffende tenlasteleggingen.

²¹⁰ Corr. Brussel Franstalig, 9 maart 2020, 69e k. (beroep).

2.3.8. | Huishoudelijk werk

Het **hof van beroep van Brussel** heeft een zaak van mensenhandel in de sector van het huishoudelijk werk, die in een vorig verslag aan bod is gekomen, opnieuw berecht.²¹¹

De beklagde, een Congolese vrouw, werd vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting en voor verschillende tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht tegenover een Congolees meisje dat op het moment van de feiten minderjarig (twaalf jaar bij het begin van de feiten) was, dat bij haar inwoonde en dat ze zou hebben uitgebuit. Ze werd eveneens vervolgd voor feiten van geweld op het werk, illegale tewerkstelling van een kind en vrijwillige slagen en verwondingen

In een **beslissing van 24 november 2017** in eerste aanleg had de **correctionele rechtbank van Brussel** haar vrijgesproken voor de tenlasteleggingen mensenhandel en geweld op het werk.²¹² De rechtbank hield alleen rekening met de tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht, illegale tewerkstelling van een kind en vrijwillige slagen en verwondingen.

Het openbaar ministerie en de burgerlijke partij tekenden beroep aan. De beklagde gaf verstek. Aangezien ze geen beroep had aangetekend en het openbaar ministerie zijn beroep beperkte tot de in eerste aanleg uitgesproken vrijspraken, verklaarde het **hof van beroep van Brussel** in een **arrest van 2 december 2019** de tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht, illegale tewerkstelling van een kind en opzettelijke slagen en verwondingen definitief als bewezen.²¹³

In tegenstelling tot de rechtbank verklaarde het hof dat ook de tenlastelegging mensenhandel, met alle genoemde verzwarende omstandigheden, en de tenlastelegging geweld op het werk waren bewezen.

Wat de mensenhandel betrof, was het materiële en morele element van het misdrijf volgens het hof aangetoond. In tegenstelling tot de rechtbank oordeelde het hof dat er geen twijfel over bestond dat het minderjarige meisje tijdens haar langdurige verblijf bij de beklagde gedwongen werd om zware huishoudelijke arbeid te verrichten en voor de kinderen te zorgen in omstandigheden die in strijd waren met de menselijke waardigheid. In dat verband wees het hof op het volgende: ze was verplicht

om steeds beschikbaar te zijn; de werktijden beletten haar om normaal onderwijs te volgen; ze moest herhaaldelijk geweld, beledigingen en bedreigingen ondergaan; ze was gehuisvest in onmenselijke omstandigheden en haar paspoort had ze moeten afgeven.

Het hof verhoogde de in eerste aanleg opgelegde straf tot twee jaar gevangenisstraf zonder uitstel. Ook het burgerrechtelijke vonnis werd herzien: het hof veroordeelde de beklagde tot betaling aan het slachtoffer van 100.577,60 euro materiële schade (wat overeenkomt met de schade als gevolg van niet-betaling van het loon en van het verlies van twee schooljaren) en 5.000 euro morele schade.

In een andere zaak, waarover de **correctionele rechtbank van Waals-Brabant** zich op **2 april 2019**²¹⁴ heeft uitgesproken, werden twee beklagden — een Belgisch-Chinees koppel — vervolgd voor mensenhandel en voor verschillende tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht tegenover een Chinese werkneemster die hier illegaal verbleef en voor hun kinderen zorgde. Ze werden er ook van beticht een arbeidsongeval waarvan de werkneemster het slachtoffer was niet te hebben aangegeven. Een van de beklagden en zijn vennootschap werden eveneens vervolgd voor de tenlasteleggingen valsheid in geschrifte en inzake sociaal strafrecht tegenover andere werknemers die in het door hen uitgebate restaurant werkten.

De rechtbank hield rekening met de tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht. Uit het onderzoek bleek dat de werkneemster bijna vier jaar ten dienste van het koppel had gestaan, waarbij ze hoofdzakelijk voor hun twee kinderen moest zorgen. Ze werkte steeds in het zwart. In januari 2017 werd ze aangereden door een auto toen ze op weg was naar de school om er de kinderen op te halen. Zij liep daarbij verschillende letsels op, waardoor ze een aantal dagen werd gehospitaliseerd. Een arbeidsongevallenverzekering hadden de beklagden niet afgesloten. Ze gaven het arbeidsongeval waarvan de werkneemster het slachtoffer was ook nooit aan. Op de dag van het ongeval maakten de beklagden een einde aan de arbeidsrelatie en waren ze op zoek gegaan naar een nieuwe oppas.

De rechtbank veroordeelde hen eveneens voor de tenlastelegging niet-betaling van het loon. Dat bedroeg 1.200 per maand, waarvan de beklagden een deel inhielden als waarborg om hen in te dekken voor het geval de werkneemster onverwacht zou vertrekken. Haar nettoloon bedroeg de facto dan ook niet meer dan 600 à 700 euro per maand. Een deel van deze inhoudingen op

211 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 126-127.

212 Corr. Brussel Franstalig, 24 november 2017, 59e k. (beschikbaar op: www.myria.be).

213 Brussel Franstalig, 2 december 2019, 11e k. (bij verstek).

214 Corr. Waals-Brabant, 2 april 2019, 6e k. (definitief).

haar loon gaven de beklaagden wel terug. Het gemiddelde bedrag van 1.100 euro per maand was evenwel lager dan de geldende barema's.

Wat de tenlastelegging mensenhandel betrof, gunde de rechtbank de beklaagden het voordeel van de twijfel en sprak hen daarvoor vrij. Een aantal elementen wees op economische uitbuiting: het loon dat de werknemster ontving was onvoldoende in verhouding tot het aantal gepresteerde uren, zelfs rekening houdend met de voordelen in natura en de kost en inwoning die ze kreeg; er was geen sociale zekerheidsdekking. Toch oordeelde de rechtbank dat deze elementen niet volstonden om te concluderen dat de werknemster aan het werk was gezet in omstandigheden die in strijd waren met de menselijke waardigheid. Zo wees de rechtbank op de aard van het werk dat niet vernederend was, het samen eten en delen van sanitaire voorzieningen met de familie, het feit dat de werknemster haar paspoort behield en vrij was om te gaan en staan waar ze wou, dat ze geld aan de kant had kunnen zetten,...

De rechtbank weerhield daarnaast de tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht en valsheid in geschrifte voor de tewerkstelling van werknemers in het restaurant van één van de beklaagden en van zijn vennootschap.

De rechtbank veroordeelde de beklaagden tot boetes van respectievelijk 12.000 euro en 4.800 euro, deels met uitstel. Ook de vennootschap werd veroordeeld tot een boete van 24.000 euro met uitstel.

De rechtbank veroordeelde de beide beklaagden tot betaling aan de werknemster van de som van 17.140,72 euro voor niet-betaling van het loon.

2.3.9. | Voetbal

Brusselse rechtbanken hebben twee uitspraken gedaan in de voetballerij, waarvan één in beroep.

In de eerste zaak sprak het **hof van beroep van Brussel** op **8 mei 2019**²¹⁵ een **arrest** uit.

In dit dossier werden meerdere Belgische beklaagden vervolgd voor verschillende tenlasteleggingen en twee daarvan (een was voorzitter van een Brusselse voetbalclub) voor mensensmokkel en mensenhandel. Samen met de andere beklaagden werden die laatsten ook vervolgd voor tal van tenlasteleggingen inzake valsheid in geschrifte en

gebruik van valse stukken. Een andere beklaagde, een gemeenteambtenaar, werd vervolgd voor hulp bij illegaal verblijf en voor het opstellen van bedrieglijk bewijzen van inschrijving in het vreemdelingenregister (BIVR).

De twee hoofdbeklaagden werden ervan beschuldigd misbruik te hebben gemaakt van de situatie van jonge Afrikaanse voetballers die hier onwettig verbleven. Ze zouden ook bewijzen van inschrijving in het vreemdelingenregister hebben nagemaakt om ze aan te sluiten bij de Koninklijke Belgische Voetbalbond (KBVB).

In eerste aanleg had de **Franstalige correctionele rechtbank van Brussel** in een **vonnis van 7 april 2014**²¹⁶ tegenover hen de tenlasteleggingen mensensmokkel, mensenhandel en ook valsheid in geschrifte bewezen geacht. Wat de mensenhandel betrof, achtte de rechtbank dat de beklaagden deze voetballers hadden tewerkgesteld in omstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid, in die mate zelfs dat ze de voetballers menselijk en financieel compleet aan hun lot overlieten in het ziekenhuis toen ze geblesseerd waren, terwijl die ervan uitgingen dat alle zorgverlening gedekt was. Bovendien behandelden ze hen op een arrogante manier.

De gemeenteambtenaar werd ook veroordeeld voor de meeste tenlasteleggingen tegen hem.

Aangezien de redelijke termijn was verstreken, werd tegenover bepaalde beklaagden een eenvoudige schuldverklaring uitgesproken en tegenover andere een opschorting van de uitspraak van veroordeling.

De gemeenteambtenaar tekende beroep aan tegen de strafrechtelijke en burgerrechtelijke bepalingen van het vonnis. Ook het openbaar ministerie deed dat tegen deze beklaagde.

Twee voetballers die zich burgerlijke partij hadden gesteld tekenden eveneens beroep aan tegen de burgerrechtelijke bepalingen van het vonnis. De rechtbank kende hun elk 500 euro schadeloosstelling toe voor de morele schade. De rechtbank verwierp evenwel de vordering voor een materiële schadevergoeding omdat het ontvangen van een loon uit zwartwerk een onrechtmatig voordeel is waarvan het verlies geen aanleiding kan geven tot een schadeloosstelling.

²¹⁵ Brussel (Franstalig), 8 mei 2019, 11e k.

²¹⁶ Corr. Brussel Franstalig, 7 april 2014, 61e k. Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2015, Schakels verbinden*, p. 123 en www.myria.be.

In beroep zijn de voetballers die burgerlijke partij waren niet verschenen.

Het hof stelde vast dat de strafvordering tegenover de gemeenteambtenaar verjaard was. Voor de burgerrechtelijke bepalingen bevestigde het hof het vonnis in eerste aanleg.

In de andere zaak die de **Franstalige correctionele rechtbank van Brussel op 4 november 2019**²¹⁷ heeft behandeld, werden twee Belgen — de ex-voorzitster en de voormalige vicevoorzitter van een voetbalclub — vervolgd voor mensenhandel met verzwarende omstandigheden van een Nigeriaanse voetballer en voor valsheid in geschrifte en het gebruik van valse stukken. Zij werden ervan beschuldigd deze voetballer te hebben gerekruteerd, gehuisvest en opgevangen om hem aan het werk te zetten in omstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid (onvoldoende loon, verbroken beloftes en inhouden van zijn paspoort). Zij zouden ook een loonfiche hebben vervalst om de indruk te wekken dat de voetballer werd betaald volgens de overeenkomst die met de voetbalclub was gesloten. Samen met de vzw die de voetbalclub beheert, werden ze eveneens vervolgd voor verschillende tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht die op deze voetballer betrekking hadden (geen onmiddellijke aangifte van tewerkstelling, geen arbeidsongevallenverzekering, geen driemaandelijks aangifte bij de RSZ, niet-betaling van het loon).

In 2014 vatte de voetbalclub, waarvan de spelers tot dan toe uitsluitend amateurs waren, het plan op om één of meerdere professionele spelers te rekruteren. Zo wierf de club een jonge Nigeriaanse speler aan die eerder bij andere clubs actief was geweest. De speler verbleef hier evenwel illegaal. Hij woonde bij de beklaagden thuis en kreeg wat zakgeld. In mei 2014 tekende hij bij de club zijn eerste contract als betaald voetballer. Het ging om een overeenkomst voor meerdere seizoenen, voor een brutosalaris van 4.000 euro. Hij ging terug naar Nigeria om er zijn administratieve situatie in België te regulariseren, waarna hij in november 2014 volledig legaal terugkeerde. Er zou dan een nieuwe overeenkomst met de club zijn getekend, voor een salaris van 7.000 euro bruto per maand, met een woning van de club. Hij hervatte de trainingen en de wedstrijden tussen november 2014 en januari 2015. Hij kreeg evenwel nooit de woning van de club en van zijn loon ontving hij maar een klein deel, waarbij de loonfiches door de beklaagden zouden zijn vervalst. Zo zou hij twee keer 700 euro hebben ontvangen. Bovendien was hij niet aangegeven bij de RSZ, werkte hij zonder sociale bescherming en was hij volledig afhankelijk van

de beklaagden, die hem zijn paspoort hadden afgenomen. In januari 2015 zetten de beklaagden hem op straat.

De rechtbank veroordeelde de beklaagden voor alle tenlasteleggingen en stelde dat de tenlastelegging mensenhandel was bewezen. Hoewel hij in comfortabele omstandigheden was gehuisvest, oordeelde de rechtbank dat bij andere criteria sprake was van omstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid: het ontbreken van een sociaal statuut, het niet-betalen van het overeengekomen loon (in casu enkele bedragen die hij had ontvangen die veel lager waren dan het loon waarop hij recht had, waardoor hij afhankelijk was van de beklaagden), het achterhouden van het paspoort. Zo bespaarden de beklaagden op de loonkosten voor de speler, terwijl ze hoopten dat de waardevolle speler de club zou doen klimmen in de stand.

De rechtbank hield ook rekening met verschillende verzwarende omstandigheden (gezag over het slachtoffer, misbruik van de kwetsbare positie, dwang (door het achterhouden van het paspoort van de speler)).

De rechtbank veroordeelde de twee beklaagden tot een gevangenisstraf van vijftien maanden met uitstel en tot een boete van 4.800 euro. Ook de vzw werd bij verstek veroordeeld tot een boete van 18.000 euro voor inbreuken op het sociaal strafrecht.

De rechtbank veroordeelde de twee beklaagden tot betaling aan de voetballer van 2.500 euro als morele schadevergoeding voor de tenlastelegging mensenhandel; en de twee beklaagden en de vzw tot betaling van één euro provisioneel voor het loonverlies en 1.500 euro als morele schadevergoeding voor het niet-naleven van de sociale wetgeving.

2.3.10. | Andere sectoren

Enkele uitspraken vielen in atypische sectoren zoals de houthakkerij, de krantenbedeling en binnen een religieuze congregatie.

a) Houthakkerij

De **correctionele rechtbank van Namen** heeft op **26 juni 2019** een zaak van mensenhandel behandeld in de houthakkerijsector.²¹⁸

²¹⁷ Corr. Brussel Franstalig, 4 november 2019, 69e k. (beroep).

²¹⁸ Corr. Namen, afdeling Namen, woensdag 26 juni 2019, 12e k. (definitief).

Een Belgische beklagde en een vennootschap werden vervolgd voor mensenhandel en mensensmokkel met verzwarende omstandigheden van een Burkinese werknemer die zich burgerlijke partij had gesteld. Ze werden ook vervolgd voor verschillende tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht tegenover deze werknemer en ook tegenover Roemeense werknemers.

De beklagde kocht op veilingen loten brandhout op stam, waarbij hij het kappen in eerste instantie uitbesteedde. De verzaging van de stammen en de levering van de houtblokken gebeurden onder zijn gezag. Het loon van zijn arbeiders —die in het zwart werkten — betaalde hij cash en zijn omzet 'in het zwart' boekte hij met de doorverkoop van het hout aan onder anderen pizzeria-uitbaters, die hem contant betaalden.

De beklagde had de Burkinese werknemer in de buurt van het Klein Kasteeltje gerekruteerd en deze laatste moest voor de beklagde brandhout gaan hakken in het Zoniënwoud.

De beklagde had ook Roemeense werknemers gerekruteerd, dit keer ietwat in het geheim in de buurt van een Brussels metrostation. Ook zij werkten onder zijn gezag, tegen een in cash uitbetaald loon.

De rechtbank achtte de tenlastelegging mensensmokkel bewezen omdat de beklagde door de rekrutering van de Burkinese werknemer bijdroeg aan zijn illegaal verblijf op het grondgebied. De beklagde profiteerde van de kwetsbare positie van de werknemer om er een vermogensvoordeel uit te halen, door het loon en de daaraan verbonden lasten niet te betalen en op die manier geld uit te sparen. Bijgevolg achtte de rechtbank ook de tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht met betrekking tot deze werknemer bewezen.

Hij hield ook rekening met de beperkte tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht met betrekking tot de Roemeense werknemers.

De rechtbank sprak de beklagde evenwel vrij voor de tenlastelegging mensenhandel, omdat deze niet voldoende was aangetoond. Hij wees er onder meer op dat het bij de getuigenissen van personen die in het Zoniënwoud werkten niet altijd om directe getuigenissen ging en dat die soms tegenstrijdig waren, met name wat de werktijden van de Burkinese werknemer betrof.

De rechtbank sprak de vennootschap vrij van alle tenlasteleggingen, omdat de beklagde de enige natuurlijke persoon binnen de rechtspersoon was aan wie de strafbare feiten moesten worden toegeschreven.

De beklagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van zes maanden (met volledig uitstel) en tot een boete van 6.000 euro (deels met uitstel). De beklagde werd ook veroordeeld tot de betaling van een materiële schadevergoeding aan de burgerlijke partij van 9.750 euro en van een morele schadevergoeding van 3.000 euro.

b) Krantenbedeling

De **correctionele rechtbank van Gent** sprak zich uit over een zaak van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting in het kader van krantenbedeling in een **vonnis van 15 januari 2020**.²¹⁹ In deze zaak werd een Belgische beklagde van Slovaakse origine vervolgd voor mensenhandel en geen of geen correcte Dimona-aangifte.

De zaak kwam aan het licht nadat een ouder koppel het Slovaakse slachtoffer al bedelend had aangetroffen en hem naar een opvangcentrum voor daklozen had gebracht. Payoke contacteerde de sociale inspectie met de vraag een onderzoek te starten naar mensenhandel met het oog op economische uitbuiting.

Uit het onderzoek bleek dat het slachtoffer in 2015 werd gerekruteerd in Slovakije door de beklagde. Hij was op dat moment dakloos. Zodra hij in België aangekomen was, werd het slachtoffer als (schijn)zelfstandige ingeschreven, zonder dat hij daarvan op de hoogte was. De beklagde nam zijn Slovaakse identiteitskaart af en ze vroegen samen een verblijfskaart aan bij de gemeente, die de beklagde bijhield. Het slachtoffer werd in contact gebracht met een distributiemaatschappij voor wie de beklagde en zijn zelf folders en brieven moesten ronddelen in verschillende regio's rond Gent. Aanvankelijk werd het geld voor de gepresteerde uren op de rekening van de beklagde gestort. Pas in juni 2016 werd een bankrekening geopend op naam van het slachtoffer. De beklagde hield daarvan evenwel de bankkaart en de pincode bij. Het slachtoffer werd bijzonder slecht betaald. Sommige maanden kreeg hij niets, andere maanden tussen 20 en 500 euro. Hij klopte hiervoor zeer veel uren; van 5u of 6u 's ochtends tot 15u deelde hij brochures rond, na deze uren moest hij soms nog tot 22u folders plooiën.

Het slachtoffer woonde in bij de beklagde en diens gezin. Toen hij op een bepaald moment ziek was en een tapijt bevulde, werd hij uit het huis gezet en moest hij in de garage slapen. Het slachtoffer kocht zelf een matras om op de grond te slapen. Er was geen elektriciteit of water. Zijn behoefte moest hij in een plastic zak doen. Water kon hij bij een andere Slovaakse familie halen. De beklagde bracht hem af en toe eten. Na enkele weken mocht hij

219 Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, 15 januari 2020, k. G29 (definitief).

opnieuw bij het gezin slapen. Hij werd wel regelmatig opgesloten in de garage. Bovendien waren de beklagde en het gezin vaak fysiek agressief tegen het slachtoffer. Het slachtoffer was geregeld ziek maar had geen geld om naar de dokter te gaan. Toen hij ergens eind 2016 opnieuw ziek werd tijdens de werkuren, sloot de beklagde hem wederom op in de garage. Het slachtoffer kon die nacht ontsnappen en doolde drie weken rond op straat. Daar werd hij aangetroffen door het koppel dat hem naar een opvangcentrum voor daklozen bracht. Na enkele weken kwam de beklagde erachter dat het slachtoffer zich in dat centrum bevond en nam hij het slachtoffer onder druk mee naar de gemeente. Daar moest hij zijn verblijfskaart inleveren, waarna de beklagde hem meenam naar het busstation en hem een buskaartje kocht om terug te keren naar Slovakije.

Er werd een bankonderzoek gevoerd en er gebeurden observaties en een buurtonderzoek. Er werd een onderzoek gevoerd door de diensten van de RSZ.

Er werd een arts als deskundige aangesteld door de arbeidsauditeur. Deze verklaarde dat het slachtoffer een moeilijke jeugd had gehad, aan een depressie leed en zwakbegaafd was. Hierdoor bleek hij heel beïnvloedbaar en kwetsbaar.

Het slachtoffer stelde zich burgerlijke partij.

De rechtbank achtte de beklagde op basis van verschillende elementen uit het strafdossier schuldig aan mensenhandel met de verzwarende omstandigheid dat hij misbruik had gemaakt van de kwetsbare situatie van het slachtoffer.

De beklagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van achttien maanden, met uitstel, en tot een geldboete van 12.000 euro. Het slachtoffer kreeg een materiële schadevergoeding van 20.000 euro en een morele schadevergoeding van 3.000 euro.

c) Religieuze congregatie

De **correctionele rechtbank van Gent** heeft op **26 juni 2019**²²⁰ een omvangrijk dossier behandeld met feiten die zich binnen een religieuze congregatie voordeden. In dat dossier werden de Gentse paters augustijnen en hun overste evenals de vzw die instond voor de organisatie van evenementen in het klooster vervolgd wegens verschillende tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht (tewerkstelling van vreemdelingen zonder verblijfsrecht of arbeidskaart, geen onmiddellijke aangifte

van tewerkstelling), mensenhandel, hulp bij illegale immigratie en valsheid in geschrifte. De paters augustijnen en hun overste werden ook vervolgd omdat ze de RSZ een onjuiste of onvolledige aangifte hadden bezorgd van het bedrag van de voor twee werknemers verschuldigde bijdragen.

Volgens het arbeidsauditoraat rekruteerde de overste van de augustijnen in Afrika jonge seminaristen, aan wie hij een officiële functie binnen de katholieke kerk (opleiding tot priesterschap) beloofde, terwijl het in werkelijkheid ging om het rekruteren van goedkope arbeidskrachten voor de commerciële activiteiten van het klooster. De jonge seminaristen kwamen voornamelijk uit Benin, Togo en Ivoorkust. De tenlastelegging mensenhandel had betrekking op dertien personen onder hen, die zich ook burgerlijke partij hadden gesteld.

De beklagden zouden eveneens valse uitnodigingen, attesten en verbintenissen tot tenlasteneming hebben opgesteld en gebruikt voor het verkrijgen van verblijfsvergunningen voor deze jonge Afrikaanse seminaristen, met vermelding van een valse hoedanigheid als monnik en van een voorafgaande opleiding als monnik in het land van herkomst.

Het dossier werd opgestart na een klacht van een jonge Beninse postulant, die de paters augustijnen ervan beschuldigde hem te hebben laten werken zonder ook maar enigszins rekening te hebben gehouden met de sociale verplichtingen. Na deze getuigenis zouden nog verschillende andere personen worden verhoord. Uit deze getuigenissen bleek dat de overste het vliegticket en het visum betaalde, dat de seminaristen een eenpersoonskamer in het klooster hadden, dat ze eerst Nederlands moesten leren, dat ze toestemming moesten vragen om het klooster te verlaten, dat ze niet werden betaald voor hun werk. Ze kregen 30 euro zakgeld en 300 à 400 euro om kledij te kopen.

Er werden huiszoeken uitgevoerd, onder meer in het klooster.

De overste werd ook verhoord en verklaarde dat de vzw was opgericht om de rentabiliteit van het klooster te optimaliseren, door de gelijkvloerse verdieping te exploiteren voor feesten, congressen,...

In een lange en gedetailleerde motivering sprak de rechtbank de beklagden vrij voor de tenlastelegging mensenhandel, hulp bij illegale immigratie, valsheid in geschrifte en de meeste tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht.

²²⁰ Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, 26 juni 2019, k. G29 (beroep).

Voor de inbreuken inzake sociaal strafrecht stelde de rechtbank vast dat de buitenlandse postulanten effectief diensten hadden geleverd in het klooster van de paters augustijnen in Gent (onderhoud van het klooster en de tuin, voorbereiding van de vieringen, hulp aan en verzorging van de oudere broeders) maar dat deze activiteiten deel uitmaakten van het leven in een geloofsgemeenschap en van het normale engagement van postulanten voor het klooster. De rechtbank stelde ook vast dat in de kloostergebouwen verschillende commerciële evenementen voor derden werden georganiseerd die niet in de pastorale praktijk pasten, vandaar dat een specifieke vzw was opgericht. De postulanten stonden vooral in voor het leegmaken en het opruimen van de zalen, het meewerken aan de Gentse Feesten, soms het bewaken van de ingang of het serveren van het bier van de abdij. De rechtbank achtte het niet bewezen dat de postulanten tijdens deze evenementen meer taken verrichtten dan de paters augustijnen binnen de gemeenschap, en evenmin dat zij deze diensten onder het gezag van de paters of de vzw hadden geleverd.

Wat de mensenhandel betrof, stelde de rechtbank vast dat de kandidaat-postulanten (en hun families) goed op de hoogte waren van het feit dat ze deel zouden uitmaken van een religieuze gemeenschap waar alle inkomsten naar de kloostergemeenschap zouden gaan en dat ze volgens de regels van die gemeenschap zouden moeten leven. Ze kregen wel degelijk de beloofde opleiding en de prestaties die ze in het klooster leverden vielen binnen het normale kader van het kloosterleven. Bovendien betaalden de paters augustijnen alle verblijfskosten (reis, visum, verblijf zelf en maaltijden) en hun vorming. Maandelijks kregen ze zakgeld en ook wat geld om kledij te kopen. Mits ze daarvoor de toestemming kregen, mochten ze ook naar buiten. Ze mochten het klooster ook definitief verlaten en de monniken zorgden ervoor dat ze konden terugkeren naar hun land van herkomst, op kosten van de paters augustijnen.

Wat de tenlastelegging hulp bij illegale immigratie betrof, oordeelde de rechtbank dat uit het straf dossier niet bleek dat de beklaagden bewust niet-EU-burgers hadden geholpen om België binnen te komen of er te verblijven in strijd met de wetgeving.

De rechtbank weerhield maar enkele tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht voor vrijwilligers van wie de prestaties verder gingen dan louter vrijwilligerswerk, evenals voor het niet-aangeven van (in het zwart betaalde) overuren van twee werknemers.

De rechtbank veroordeelde de overste van de augustijnen tot een boete van 10.800 euro, deels met uitstel, en de

vzw Paters Augustijnen en de vzw die de evenementen organiseerde tot een boete van 36.000 euro, ook deels met uitstel.

Gelet op de vrijspraken verklaarde de rechtbank zich onbevoegd om zich uit te spreken over de vorderingen van de burgerlijke partijen.

2.4. | Uitbuiting van bedelarij

De **Franstalige correctionele rechtbank van Brussel** heeft op **6 november 2019** een dossier van mensenhandel met het oog op de uitbuiting van bedelarij behandeld.²²¹

Een jonge Roemeense werd vervolgd voor mensenhandel met het oog op de uitbuiting van bedelarij, voor het aanwerven met het oog op en de uitbuiting van bedelarij en voor opzettelijke slagen aan haar minderjarige neef. Al deze tenlasteleggingen gingen gepaard met verzwarende omstandigheden.

De beklaagde verscheen niet en haar neef stelde zich via zijn voogd burgerlijke partij. Ook het opvangcentrum dat de minderjarige had opgevangen stelde zich burgerlijke partij.

Het dossier werd opgestart toen een jongen, de bewuste minderjarige die toen twaalf jaar oud was, zich blootsvoets en in een vuile training aan het onthaal van het commissariaat aanbod, met in zijn hand een briefje met daarop een boodschap in het Engels dat hij een tolk nodig had en dat hij problemen had met zijn oom. Via een Roemeense tolk legde hij uit dat zijn nicht, de beklaagde, zijn moeder had voorgesteld om hem drie weken mee te nemen op vakantie naar België. Ze waren met een autocar hierheen gekomen. Vervolgens werd hij gedwongen om 's ochtends, 's middags, 's avonds en tijdens het weekend zelfs 's nachts verschillende uren te bedelen in de buurt van een casino en een bioscoop. Hij verduidelijkte dat het de vriend van zijn nicht was die hem dwong om te bedelen en dat hij geslagen werd als hij weigerde. Hij verklaarde dat hij al enkele weken op straat leefde en dat hij op de grond in de ingang van een winkel verbleef. Hij verklaarde dat de nicht zijn paspoort, zijn geboorteakte en een verklaring van zijn moeder waarin ze hem toestemming gaf om Roemenië te verlaten steeds bij zich hield.

221 Corr. Brussel Franstalig, 6 november 2019, 47e k. (bij verstek).

Na verhoor nam de politie het kind met de wagen mee, om hem de plaatsen aan te laten duiden waar hij verbleef en om zijn nicht te identificeren. Die laatste werd geïdentificeerd aan de hand van haar identiteitskaart. Tijdens de fouillering werd het paspoort van de jongen en van het meisje met wie ze bedelde (haar dochter) in haar tas gevonden. De politie trof op de beklagde ook geldbedragen en een uittreksel van een Western Union-verrichting van 1.500 euro aan, bestemd voor een man, over wie ze beweerde dat hij de man van haar zus was.

Tijdens haar politieverhoor legde de beklagde uit dat ze al bijna een maand in België was om te bedelen. Zij wees erop dat haar neef eveneens bedelde maar dat ze zijn opbrengsten niet afnam. Ze bevestigde hem een klap te hebben gegeven omdat hij niet luisterde en dat zijn hoofd toen de muur had geraakt. Ze ontkende haar neef te hebben verplicht om te bedelen. Zij bevestigde wel dat ze samen met haar man, haar dochter en haar neef op de grond sliep.

Tijdens het verhoor door de onderzoeksrechter bevestigde zij de verklaringen die ze bij de politie had afgelegd en dat haar neef en zijn moeder op de hoogte waren van de redenen van diens komst naar België, namelijk bedelen.

De rechtbank weerhield alle tenlasteleggingen tegen de beklagde op grond van de onthulling van de feiten, de vaststellingen van de politie op de jongen, de verhoren van het slachtoffer en de beklagde, en het geld en de documenten die tijdens de fouillering op de beklagde waren aangetroffen. Zo stelde de rechtbank vast dat de beklagde de voogd van de jongen was en dat zij dus gezag over hem had terwijl hij minderjarig was, dat hij zich in een kwetsbare situatie bevond, dat hij het slachtoffer was van geweld en bedreigingen om te bedelen, dat zij samen met haar partner handelde om haar neefje te dwingen tot bedelen, en dat zij het geld dat het bedelen opleverde aan derden overmaakte.

De rechtbank veroordeelde de beklagde tot vijf jaar gevangenisstraf en tot een boete van 16.000 euro en tot betaling aan het slachtoffer van de som van 1 euro definitief, alsook aan het opvangcentrum. De rechtbank gelastte eveneens de onmiddellijke aanhouding van de beklagde.

2.5. | Gedwongen criminaliteit

In een **vonnis van 30 maart 2020** sprak de **correctionele rechtbank van Antwerpen** zich uit over een zaak van mensenhandel met het oog op het laten plegen van misdrijven door een Belgisch slachtoffer.²²²

Vijf beklagden met de Macedonische nationaliteit die samen een gezin vormen werden vervolgd, elk afzonderlijk voor verschillende feiten, onder meer voor mensenhandel, misbruik van de kwetsbare situatie van een persoon, onterende behandeling van een persoon en uiten van bedreigingen ten aanzien van personen. Het slachtoffer, een Belgische man, en de vzw Payoke stelden zich burgerlijke partij.

Het onderzoek werd opgestart nadat medio 2019 een aantal bureaus aan de politie hadden gemeld dat er in hun buurt een oudere man dagelijks en ongeacht de weersomstandigheden op het terras van een woning moest slapen. De politie begon een onderzoek en trof inderdaad een hulpbehoevende en slecht verzorgde man aan.

Uit het onderzoek bleek dat het slachtoffer in 2008 al in contact kwam met het gezin tijdens zijn werk als loketbediende bij De Post. De banden werden onmiddellijk aangehaald en hij werd er regelmatig thuis uitgenodigd. Het slachtoffer raakte op deze manier gehecht aan het gezin. Al snel werd hem gevraagd om hun af en toe geld toe te stoppen omdat de familie het moeilijk had. Aanvankelijk gaf hij het gezin maandelijks 300 euro. Al snel gaf hij het gezin ook zijn bankkaarten en pincodes, waardoor hij de controle over zijn geld de facto verloor. Het slachtoffer kreeg ruzie met zijn eigen broer en zus over de nauwe contacten die hij had met het gezin. Zo raakte hij nog meer sociaal geïsoleerd. Hij nam ook ontslag bij De Post nadat hij geld had gestolen van zijn werkgever, op vraag van een van de beklagden.

In 2009-2010 verkocht het slachtoffer zijn appartement op voorstel van de familie. Een groot deel van de opbrengst diende om zijn schulden af te betalen. Het resterende geld stortte hij op zijn rekening waarvan de familie de bankkaart en pincode had. Op korte termijn werd het geld afgehaald door het gezin. Het slachtoffer werkte opnieuw deeltijds voor een inkomen van 1.400 euro per maand. Zodra zijn loon gestort werd, werd het opgesoupeerd door de familie. Er werd onder meer een auto gekocht door de

²²² Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 30 maart 2020, k. AC10, nr. 2020/1879 (beroep).

familie. Hij huurde een studio van het CAW. Hij had de sleutel aan het gezin gegeven dat de studio verhuurde aan een kennis en de huur opstreek. Het slachtoffer zelf woonde in bij het gezin en betaalde daarvoor een wekelijkse huur. Hij leefde er in slechte hygiënische omstandigheden. Het slachtoffer was verplicht buiten te eten en te slapen. Hij moest zich wassen aan een kraantje. Als hij de toelating kreeg van de familie, mocht hij zich sporadisch eens douchen.

Gedurende de laatste maanden moest hij ook (een twintigtal) winkeldiefstallen plegen op vraag van de beklagden.

Het slachtoffer begreep zelf niet hoe het zo ver kon komen. Hij kon geen nee zeggen. Er werd op hem ingeprept en hij werd onder druk gezet. Het gezin deed moeilijk en werd boos als hij iets weigerde. De gezinsleden dreigden ermee hem op straat te zetten. Het leek voor hem een uitzichtloze situatie. Hij was erg beïnvloedbaar en emotioneel afhankelijk van het gezin. Ondertussen had het slachtoffer een grote schuldenberg. Er werd een collectieve schuldenregeling aangevraagd. De bureaus die uiteindelijk naar de politie waren gestapt werden bedreigd door het gezin.

Het onderzoek werd gevoerd aan de hand van een huiszoeking, vaststellingen van de politie, een bankonderzoek, gedetailleerde en consistente verklaringen van het slachtoffer en de (ongeloofwaardige) verklaringen van de beklagden.

De rechtbank achtte alle beklagden schuldig, allen voor de feiten die hun werden tenlastegelegd. Bovendien waren er meerderen onder hen niet aan hun proefstuk toe. Ze hadden al verschillende veroordelingen op hun strafblad. Een beklagde was in het verleden zelfs al veroordeeld voor mensenhandel. De vader, de moeder en een zoon van het gezin werden veroordeeld tot respectievelijk vijf jaar (de ouders) en dertig maanden (de zoon) gevangenisstraf en tot geldboetes van 20.000 euro. De twee andere kinderen van het gezin werden veroordeeld tot tien en achttien maanden gevangenisstraf met uitstel en tot geldboetes van 8.000 (met gedeeltelijk uitstel) en 800 euro. Hun bijdrage aan de feiten was beperkter.

Het slachtoffer kreeg een materiële schadevergoeding van 100.000 euro en een morele schadevergoeding van 2.500 euro. Payoke kreeg een schadevergoeding van 2.500 euro (materieel en moreel samen).

3. Mensensmokkel

3.1. | Rekrutering in het Maximiliaanpark

De **Nederlandstalige correctionele rechtbank van Brussel** heeft op **5 september 2019**²²³ een dossier inzake mensensmokkel behandeld.

Drie beklagden, twee Iraakezen en een Iraniër, werden vervolgd voor mensensmokkel. De eerste twee tegenover twee Iraanse onderdanen, de derde tegenover één van die twee Iraanse onderdanen. Een van de beklagden bevond zich in staat van wettelijke herhaling. De eerste twee beklagden zouden hun klanten in het Maximiliaanpark hebben geronseld en voor de som van 3.000 euro zouden ze hen in een vrachtwagen richting Duitsland hebben verstoep. De derde zou één van die onderdanen irregulier vanuit Italië via Frankrijk naar België hebben gebracht, voor een bedrag van 32.000 euro. Een van de beklagden werd ook vervolgd voor poging tot afpersing van een van de Iraniërs en voor verboden wapendracht. De eerste twee beklagden werden ook vervolgd voor illegaal verblijf.

De zaak werd opgestart toen de twee slachtoffers bij de lokale politie een klacht tegen hun smokkelaars indienden. Ze legden gelijklopende verklaringen af: ze kwamen onafhankelijk van elkaar in België aan en ontmoetten elkaar in het Maximiliaanpark. Ze verbleven enkele nachten samen in het opvangcentrum voor transitmigranten in Haren. Enkele dagen later werden ze in het Maximiliaanpark aangesproken door de eerste twee beklagden. Die stelden voor om hen naar het Verenigd Koninkrijk te smokkelen voor 3.000 euro per persoon. Daarop zijn ze samen met het openbaar vervoer naar de parking van Groot-Bijgaarden gegaan, waar de beklagden hen in een vrachtwagen op de parking hebben gestopt. 24 uur later beseften zij dat ze in Duitsland waren en dat ze dus de verkeerde richting waren uitgegaan. Ze slaagden erin de aandacht van de chauffeur te trekken en terug te keren naar Brussel. Er werd een nieuwe afspraak gemaakt met de eerste twee beklagden. Een van de Iraniërs vroeg om terugbetaling en ze gingen met de twee beklagden mee naar hun woonplaats, waar ze met een mes zouden zijn bedreigd. Naar aanleiding van deze feiten besloten ze een klacht in te dienen. Tijdens zijn verhoor gaf een van de twee beklagden toe dat hij de twee slachtoffers opzettelijk

223 Corr. Brussel Nederlandstalig, 5 september 2019, vak. k. (definitief voor wat betreft twee beklagden op tegenspraak veroordeeld).

in een vrachtwagen had gestopt die de verkeerde kant op ging, omdat hij niet naar de juiste plaats durfde te gaan, die in handen van de Soedanezen zou zijn.

Een van de slachtoffers verklaarde dat hij verschillende pogingen had ondernomen om het Verenigd Koninkrijk te bereiken en dat hij een smokkelaar had ingeschakeld die in Italië woonde en die als derde verdachte zou worden geïdentificeerd.

De rechtbank veroordeelde de drie beklagden voor de tenlastelegging mensensmokkel en wees erop dat het wel degelijk om een transit ging, ook al waren de slachtoffers in Duitsland en niet in het Verenigd Koninkrijk aangekomen. Hij weerhield eveneens de tenlastelegging inzake onwettig verblijf. Door gebrek aan bewijzen werd de beklagde evenwel vrijgesproken van de tenlasteleggingen afpersing en verboden wapendracht.

De beklagden werden voor de feiten van mensensmokkel veroordeeld tot gevangenisstraffen van respectievelijk twaalf, twintig en dertig maanden. De rechtbank beval de onmiddellijke aanhouding van de derde beklagde.

3.2. | Iraakse netwerken die bijzonder gewelddadig tewerk gingen

In een vonnis van 16 april 2019 sprak de **correctionele rechtbank van Dendermonde** zich uit over een dossier van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden met zeven beklagden, allen met de Iraakse nationaliteit.²²⁴ De feiten die door de rechtbank beoordeeld werden dateerden van januari tot april 2018. Het ging om een groep mensensmokkelaars die heel actief waren op de parkings langs de E17. De dadergroep bleek ook nadien nog bijzonder actief toen de leden ondertussen waren vervangen. De zaak kwam aan het licht nadat in het kader van een Frans onderzoek een bestelwagen was gevolgd door de Franse politie. Vanaf de grens werd de bestelwagen gevolgd door de Belgische politie. De bestelwagen reed zowel die politiewagen als meerdere andere voertuigen aan. De daders konden ontsnappen maar er werden transitmigranten aangetroffen in de laadruimte. De Belgische en de Franse onderzoekers sloten een samenwerkingsovereenkomst.

Het onderzoek werd gevoerd aan de hand van analyses van ANPR (*Automatic Number Plate Recognition*) en andere camerabeelden, onderzoek van de Facebookprofielen van de beklagden, observaties, telefonieonderzoek, foto's op gsm-toestellen, DNA-onderzoek, mastregistratie van telefoons en verklaringen van migranten. De dadergroep bestond vooral uit Irakese Koerden. Ze opereerden vanuit de 'jungle' in Calais waar ze de slachtoffers ronselden. De beklagden maakten gebruik van anonieme Britse simkaarten die vaak werden vervangen. Ook wisselden ze geregeld van telefoon. Ze communiceerden vooral via datacommunicatie. Hierdoor was het moeilijk om oproepnummers te linken aan de daders. Ook af luistermaatregelen leverden zo goed als geen belastende informatie op. Sommige informatie kon worden achterhaald dankzij achtergelaten gsm-toestellen bij intercepties. De identificatie van de beklagden liep hierdoor moeizaam.

De gebruikte voertuigen wisselden elkaar snel op en hadden vervalste Belgische of Britse nummerplaten. Het tussenschot was meestal verwijderd zodat bij een eventuele interceptie de smokkelaars zich snel onder de transitmigranten konden mengen.

De rechtbank oordeelde dat er sprake was van een vereniging. De beklagden kenden elkaar en ontmoetten elkaar nadien opnieuw in Italië. Ze hadden allemaal een specifieke rol in het systeem, als ronselaar, logistiek ondersteuner, dispatcher, uitvoerder, begeleider of chauffeur. Het lijkt er bovendien op dat zij werden aangestuurd vanuit Irak of Syrië.

De groep bracht vijf keer per week transitmigranten van Frankrijk naar Belgische parkings, om er in vrachtwagens te klimmen die richting het VK reden. Het ging om naar schatting drie tot veertig migranten per nacht. De meeste slachtoffers kwamen uit Syrië of Irak. De slachtoffers betaalden 3.000 tot 4.000 euro voor de overtocht, die ze vaak bekostigden via familie in Koerdistan of via gelden die ze in bewaring gaven in afwachting van de overtocht. In sommige gevallen was het bedrag al betaald nog vóór hun vertrek uit het land van herkomst.

De beklagden maakten vaak gebruik van koelwagens, wat grote risico's inhield voor de slachtoffers. Ze waren bedreven in het professioneel demonteren en opnieuw monteren van het slotsysteem. Op die manier bleef een eventuele verzegeling intact, waardoor de indruk werd gewekt dat alles in orde was. Koelwagens worden namelijk aan de grens nauwelijks gecontroleerd wegens de bederfbaarheid van de lading. Ook de transporten naar de snelwegparkings in overvolle bestelwagens hielden gevaar in voor de slachtoffers. De smokkelaars

²²⁴ Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Dendermonde, 16 april 2019, k. D19D (beroep).

schuwden het geweld en de bedreigingen niet. Een vrachtwagenchauffeur verklaarde dat hij bedreigd werd met een mes toen hij de smokkelaars betrapte. Ze gebruikten ook geweld bij de achtervolgingen door de politie. Ze reden in op de politiewagen of op andere wagens, maakten zich schuldig aan spookrijden op de snelweg,...

Nadat in april 2018 een gewelddadige confrontatie had plaatsgevonden tussen twee groepen smokkelaars werd vastgesteld dat de leden van de dadergroep geleidelijk aan door anderen werden vervangen. De meeste leden verbleven nadien in Italië (Rome). Vandaar dat de incriminatieperiode van dit dossier beperkt was voor de periode tot dit incident.

De rechtbank volgde de redenering van sommige beklagden niet dat zij zelf transitmigranten waren en in ruil voor smokkelactiviteiten een overtocht naar het VK mochten maken. Dat was geloofwaardig aangezien verschillende beklagden al in het VK hadden verbleven.

De rechtbank veroordeelde de beklagden tot gevangenisstraffen van vier, vijf en zes jaar en tot geldboetes tussen 640.000 en 2.480.000 euro. Er werden grote sommen verbeurdverklaard.

In een dossier van mensensmokkel dat behandeld werd in het **vonnis van 26 juni 2019** van de **correctionele rechtbank van Antwerpen** werden vijftien beklagden, sommigen met de Iraakse nationaliteit en anderen met de Britse nationaliteit maar van Iraakse origine, vervolgd.²²⁵ Er was sprake van een goed georganiseerd internationaal Koerdisch netwerk met medewerkers in België, Frankrijk, Spanje, Engeland en Koerdistan.

Het dossier kwam tot stand door onder meer observaties, vaststellingen door de politiediensten, telefonieonderzoek, uitlezing van gsm-toestellen, informatie uit het Franse onderzoeksdoosje (onder meer telefoontaps), contacten via Messenger of een Facebookprofiel, foto's en videofragmenten op de gsm-toestellen, DNA-onderzoek, sporenonderzoek (vingerafdrukken in een smokkelwagen), huiszoeking, verklaringen van slachtoffers en medebeklaagden en bekentenissen, betrapping op heterdaad.

De slachtoffers toonden zich meestal niet bereid om mee te werken aan het onderzoek. Zo hadden vaak ook niet de intentie om asiel aan te vragen in België.

De bende organiseerde sinds november 2017 transporten naar Engeland van ongeveer zestig personen per nacht, drie à vier nachten per week. De beklagden werden vervolgd voor mensensmokkel en voor weerspanning. De slachtoffers betaalden tussen 3.500 euro en 12.000 euro voor een garantieweg, afhankelijk van de wijze waarop de slachtoffers werden gesmokkeld. De organisatie verstopte de slachtoffers in vrachtwagens van nietsvermoedende chauffeurs.

De meeste bendeleden zouden over wapens beschikken en schuwden het geweld ten aanzien van de slachtoffers en de politiediensten niet. Bedreigingen werden verbaal en fysiek geuit jegens de slachtoffers en er was sprake van wapendracht. Tijdens verschillende intercepties door de politie werden de voertuigen als wapens gebruikt om op de politiediensten in te rijden. Op andere momenten sprongen de smokkelaars uit een rijdende wagen waarin nog slachtoffers zaten. Bij een interceptie merkten de politiediensten een bestelwagen op die te zwaar geladen was. Ze maanden de bestuurder aan te stoppen, die weigerde. Daarop schoten de politiediensten een van de achterbanden lek. In de bestelwagen bevonden zich drieëndertig personen onder wie zes minderjarigen. De smokkelaars hadden de scheidingswand tussen hen en de slachtoffers ingeslagen en mengden zich onder de slachtoffers om niet als smokkelaars te worden geïdentificeerd. Het onderzoek en de intercepties gebeurden vaak grensoverschrijdend in samenwerking met de Franse en de Nederlandse politiediensten.

Een ander slachtoffer verklaarde met een kalasjnikov te zijn bedreigd nadat hij verklaringen had afgelegd aan de politie.

Bovendien brachten ze de slachtoffers in gevaar door hen te transporteren in koelwagens en zelfs in een citerne met ijzersulfaatpoeder, waarna de slachtoffers bij hun bevrijding medische verzorging nodig hadden.

De slachtoffers waren vaak van Iraakse origine en werden meestal opgepikt in de 'jungle' van Calais. Ze werden benaderd via sociale media, met name Facebook. Er waren meermaals ook zwangere vrouwen en jonge kinderen bij, soms zelfs kleine baby's. De betaling verliep via een wisselkantoor in Irak. Zodra er een storting van de gelden bevestigd werd, werden de slachtoffers doorgestuurd naar een chauffeur van een bestelwagen. Bij een geslaagde transactie naar het VK kwamen de gelden, die in bewaring gegeven waren, vrij ten gunste van de smokkelorganisatie.

De organisatie ging bijzonder professioneel te werk; ze gebruikte codetaal via minder traceerbare communicatiekanalen en roepnamen. Er werd

²²⁵ Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 26 juni 2019, k. AC10, nr. 2019/3380 (beroep door eerste beklagde, definitief voor de andere beklagden, behalve voor zij die veroordeeld zijn bij verstek).

gebruikgemaakt van huurwagens en voertuigen die maar enkele keren dienst deden en die via het VK aangeleverd werden om de identificatie te bemoeilijken.

De organisatie was hiërarchisch georganiseerd en de hoofdbeklaagde werd beschouwd als de leider. Drie anderen namen deel aan de besluitvorming binnen de organisatie en hadden zeggenschap. Ook ronselden zij slachtoffers in de ‘jungle’ van Calais. Soms werden de geronselde vertrekkandidaten mee ingeschakeld in het netwerk van de criminele organisatie. Daarnaast zorgden ze op de parkings voor een goede werking van de smokkeloperaties.

Sommige beklaagden argumenteerden dat zij meewerkten aan de smokkelactiviteiten om zo hun eigen oversteek naar het VK te kunnen betalen. Ze hadden onvoldoende financiële middelen en moesten daarom werken voor de organisatie. Zij vroegen om enige nuance wat de fijne grens tussen mededader en slachtoffer betreft. De rechtbank volgde de beklaagden niet in deze redenering. Uit het dossier bleek namelijk dat zij nooit ter plaatste bleven met de andere slachtoffers en geen bagage bij zich hadden. Na het afzetten van de slachtoffers keerden zij onmiddellijk terug naar Noord-Frankrijk om de dag nadien opnieuw mee in te staan voor nieuwe transporten. Bovendien wisselden ze regelmatig van simkaart. Sommige beklaagden argumenteerden dat zij nooit enig geldelijk voordeel verkregen hadden. De rechtbank meende dat de gratis overtocht die zij in ruil voor hun medewerking zouden krijgen kon worden gezien als een indirect vermogensvoordeel, een voordeel in natura.

De beklaagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen tussen elf jaar, negen jaar, zes jaar, vijf jaar, vier jaar, twee jaar, veertig maanden en dertig maanden. De geldboetes varieerden tussen 80.000 euro en 720.000 euro.

Een van de beklaagden werd vrijgesproken. Deze had een legale verblijfsstatus in het VK en was er actief als autohandelaar. Hij zou twee wagens van Dover naar Calais gebracht hebben. De rechtbank vond dat er onvoldoende objectieve elementen in het dossier waren die konden aantonen dat deze beklaagde wetens en willens betrokken was bij de activiteiten van mensensmokkel. Drie beklaagden werden bij verstek veroordeeld.

Verschillende goederen, voertuigen en een geldsom van 89.934 euro werden verbeurdverklaard.

3.3. | Albanees netwerk

Het **hof van beroep van Gent**²²⁶ sprak zich in een **arrest van 20 november 2019** uit over een zaak van mensensmokkel door een Albanese bende die opereerde op snelwegparkings langs de E40 richting Frankrijk. Deze zaak werd in het vorige jaarverslag behandeld.²²⁷ In de procedure voor de **correctionele rechtbank van Brugge op 14 december 2018**²²⁸ werden dertien van de veertien beklaagden schuldig bevonden aan mededaderschap aan mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. Ze werden veroordeeld tot gevangenisstraffen tussen dertig maanden en tien jaar en tot hoge geldboetes van 1.000 euro te vermenigvuldigen met het aantal slachtoffers, gedeeltelijk met uitstel. Grote bedragen werden verbeurdverklaard.

Verschillende beklaagden en het parket tekenden beroep aan.

In beroep werden vijf beklaagden beoordeeld.

Uit het onderzoek bleek dat de organisatoren van de mensensmokkel in het VK zaten. Van daar uit werden de prijzen bepaald, chauffeurs gezocht,... Op het Europese vasteland — ofwel vanuit Albanië ofwel vanuit een hotel in de regio van Gent — werden slachtoffers geronseld. De organisatie was gespecialiseerd in gegarandeerde mensensmokkel waarbij de vrachtwagenchauffeurs vaak betrokken waren. Er werden prijzen tussen 8.000 en 13.000 pond gevraagd. Drie van de beklaagden waren dergelijke vrachtwagenchauffeurs. Er vonden ook levensgevaarlijke tochten plaats in koelwagens. Uit het onderzoek bleek dat de organisatie al vijf jaar bezig was met de smokkelpraktijken. Verschillende leden van de bende waren familie van elkaar.

Het onderzoek werd gevoerd aan de hand van verhoren van de aangehouden personen, een telefonieonderzoek, observaties, uitlezing van gsm-toestellen, af luistermaatregelen en informatie-uitwisseling met de Britse politie.

226 Gent, 20 november 2019, 8e k. (gedeeltelijk cassatie t.a.v. een beklaagde; deze moet opnieuw worden beoordeeld door het hof van beroep van Antwerpen).

227 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers*, p.139.

228 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 14 december 2018, k. B.17 (beschikbaar op: www.myria.be (rechtspraak)).

Drie beklagden waren in het VK gearresteerd maar verzetten zich tegen een uitlevering aan België. Een andere beklagde werd in Hongarije gearresteerd.

In beroep betwistten de beklagden dat ze deel uitmaakten van een criminele organisatie. Het hof oordeelde dat er wel degelijk sprake was van een criminele organisatie, namelijk een gestructureerde vereniging van meer dan twee personen die duurt in de tijd met als oogmerk het in onderling overleg plegen van misdaden en wanbedrijven. De eerste beklagde was duidelijk de leider van de organisatie die vanuit het VK alles regelde. Naast andere medewerkers, waren er de personen die daadwerkelijk instonden voor het smokkelen en verschillende chauffeurs.

Het hof bevestigde in grote lijnen het vonnis van de eerste rechter. Het verhoogde de straffen van verschillende beklagden van respectievelijk acht jaar naar tien jaar en van zes jaar naar acht jaar. Voor andere beklagden werden de bedragen die werden verbeurdverklaard aangepast.

Myria had zich burgerlijke partij gesteld en kreeg een schadevergoeding voor de materiële en morele schade van 5.000 euro.

3.4. | Eritrese netwerken

De correctionele rechtbank van Dendermonde heeft twee Eritrese netwerken berecht.

In de eerste zaak sprak de **correctionele rechtbank van Dendermonde** zich in een **vonnis van 26 november 2019**²²⁹ uit over een groot smokkelnetwerk. Daarbij werden veertien beklagden vervolgd voor mensensmokkel met verzwarende omstandigheden, leiderschap van een criminele organisatie, beslissingsdeelname bij de activiteiten van een criminele organisatie en de voorbereiding en uitvoering van activiteiten van de criminele organisatie in de periode van oktober 2017 tot augustus 2018. De smokkelactiviteiten vonden plaats op parkings langs de E40 richting kust.

Dit smokkelnetwerk bestond vooral uit Eritrese en Ethiopische smokkelaars die mensen van Soedanese en Eritrese origine naar het VK smokkelden door ze in vrachtwagens te verstopten.

Uit het onderzoek bleek dat de bende voordien actief was op een parking in Frankrijk maar nadat deze was gesloten verplaatsten ze hun activiteiten naar België. Sommige beklagden hadden een verblijfsstatus in België of in Frankrijk.

Zij beweerden dat ze de parking ‘gekocht’ hadden voor 40.000 euro van een andere bende.

Het onderzoek gebeurde aan de hand van telefonieonderzoek, observaties, af luistermaatregelen, een inkijkoperatie in een kraakpand, huiszoekingen waarbij verschillende zaken in beslag werden genomen, een financieel onderzoek, verhoren van transitmigranten en van beklagden.

De normale prijs voor een smokkeltransport was 800 euro maar daar werd soms van afgeweken. De slachtoffers betaalden al eens lagere prijzen van 400 euro à 500 euro en soms hogere bedragen tot 1.000 euro per oversteek. Hiervoor mochten de slachtoffers zo vaak proberen tot ze uiteindelijk succesvol in het VK arriveerden. Indien de slachtoffers de oversteek niet meer wilden maken, kregen ze hun geld niet terug. Soms verliep de betaling via een tussenpersoon. Op de parking hielpen de smokkelaars de slachtoffers in de vrachtwagens te klimmen. Overdag hielden ze zich schuil in ‘safehouses’. Enkele van de beklagden opereerden ook vanuit een café-restaurant in Antwerpen waar ze hun gelden bewaarden, (illegale) monetaire transacties uitvoerden en gebruikmaakten van het ‘Hawala’-banksysteem zodat de transfers niet traceerbaar waren voor de autoriteiten.

De smokkelaars maakten gebruik van ongeregistreerde simkaarten uit Nederland die een van de beklagden daar ging kopen. In België is het niet mogelijk simkaarten te kopen zonder zich te identificeren. Deze ongeregistreerde simkaarten werden gebruikt om in contact te staan met de transmigranten zonder traceerbaar te zijn. Grote aantallen van die simkaarten werden bij een huiszoeking aangetroffen.

De organisatie smokkelde aan een bijzonder hoge frequentie. Vier à vijf nachten per week vonden er smokkelactiviteiten plaats op de parkings.

Sommige beklagden hadden als taak om nieuwe ‘klanten’ aan te brengen. Zij deden dat meestal vanuit het Maximiliaanpark in Brussel of vanuit de ‘jungle’ in Calais. De slachtoffers werd beloofd dat ze in contact zouden worden gebracht met de ‘snelste’ smokkelaars en dat ze konden overnachten in een ‘safehouse’ in de buurt van de parkings. De tussenpersonen werden daarvoor vergoed en kregen een deel van het bedrag dat het slachtoffer moest

229 Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Dendermonde, 26 november 2019, k. D19D (beroep).

betalen. Uit de af luistermaatregelen bleek dat sommige beklagden ook mensen begeleidden die vanuit Eritrea naar Europa wilden komen of vanuit Griekenland naar België probeerden te geraken.

De smokkelaars schuwden het geweld niet, tegenover zowel de slachtoffers, vrachtwagenchauffeurs die de smokkel opmerkten, andere bendes als de politiediensten. Ze maakten daarbij soms gebruik van metalen staven en stokken. Er vonden regelmatig gevechten plaats tussen smokkelbendes op de parkings.

Er werden ook kinderen gesmokkeld en er werd veelvuldig gesmokkeld in koelwagens, omdat de controles daarop minder groot zijn.

Tijdens de verhoren ontkenden de beklagden aanvankelijk dat ze smokkelaars waren. Ze beweerden allemaal zelf naar het VK te willen gaan. Ze zouden elkaar daarbij allemaal helpen.

Volgens de rechtbank was er onmiskenbaar sprake van een criminele organisatie. Er was een duidelijke hiërarchie en taakverdeling. Eerst en vooral was er het ‘voetvolk’; zij namen het werk op de parking voor hun rekening. Ze bewaakten de slachtoffers en begeleidden hen naar de parking. Sommigen van hen wilden zelf in het VK geraken. Daarnaast waren er de tussenpersonen. Ze kwamen weinig op de parkings maar hadden wel andere essentiële taken, zoals het aanbrengen van nieuwe transitmigranten en het bijhouden van gelden. Daarnaast had je drie beklagden die tot de kernleden van de bende behoorden. Ze wisselden elkaar af en verbleven de rest van de tijd in Frankrijk. De gelden waren grotendeels voor hen. De organisatie had ook een vernuftig systeem voor het bewaren van gelden. Er waren daarvoor twee penningmeesters: een voor de slachtoffers uit Antwerpen, een voor de slachtoffers uit Brussel. Zij bewaarden het geld voor de smokkelaars zodat ze zelf niet te veel geld op zak hadden. De slachtoffers verkozen ook om hun geld aan de penningmeesters te betalen zodat de smokkelaars niet met hun geld konden gaan lopen.

De rechtbank oordeelde dat de meeste beklagden schuldig waren aan de tenlasteleggingen. Voor sommige beklagden werd de incriminatieperiode wel beperkt, en voor een aantal dus ook het aantal slachtoffers in hun hoofde. Drie beklagden werden vrijgesproken op grond van twijfel. Een beklagde kwam tijdens het onderzoek maar een korte periode in beeld waarin hij de simkaarten uit Nederland kocht. Volgens de rechter bleek uit het straf dossier niet dat hij wetens en willens bijdroeg tot mensensmokkel. Een andere beklagde werd vrijgesproken op grond van redelijke twijfel. Hij had

alleen contact met de smokkelaars in het kader van de smokkel van zijn twee ‘zussen’ en neef. Uit het straf dossier bleek volgens de rechter niet dat hij wetens en willens noodzakelijke hulp verleende aan de mensensmokkel.

De hoofdbeklagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van respectievelijk vijf, zes jaar en veertig maanden en tot hoge geldboetes, gedeeltelijk met uitstel. De andere beklagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen tussen twintig maanden en dertig maanden en tot hoge geldboetes, sommige gedeeltelijk met uitstel. Twee beklagde kregen een werkstraf en geldboetes. Verschillende beklagden werden bij verstek veroordeeld. Er werden sommen geld verbeurdverklaard.

In de tweede zaak sprak de **correctionele rechtbank van Dendermonde** zich in **een vonnis van 25 februari 2020** uit over een Eritrese smokkelbende met acht beklagden.²³⁰ Zij werden vervolgd voor feiten van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden in de periode van 2016 tot begin 2019. De smokkelbende was vooral actief op parkings langs de E17 richting kust, bij de bushaltes in Kruikeke en in de omgeving ervan.

Het onderzoek werd gevoerd aan de hand van observaties, waaronder ook observaties van een nachtwinkel en de woning van een van de smokkelaars, telefonieonderzoek, analyse van camerabeelden in stations, zendmastlocatie, tapmaatregelen, verklaringen van de beklagden en onderzoek van Facebookprofielen. Er kon maar één slachtoffer worden ondervraagd. Aan de hand van de IMEI-nummers en simkaarten konden de verschillende beklagden worden geïdentificeerd.

De smokkelaars gebruikten tactieken om niet samen in het openbaar gezien te worden met de transitmigranten. Ze vermeden rechtstreeks contact met hen en werkten via tussenpersonen, ze verplaatsten zich afzonderlijk naar de parkings en namen een ander weg naar de parkings.

Uit het onderzoek bleek dat de slachtoffers 800 euro betaalden om naar het VK te reizen. Vanaf november 2018 vroeg men 1.000 euro. Zij berekenden dat de smokkelaars zo ongeveer 300.000 euro verdiend zouden hebben.

De slachtoffers werden ook gesmokkeld in koelwagens. Bij een van de tapmaatregelen vernamen de Belgische politiediensten dat de mensen aan het sterven waren en verwittigden ze de Britse politiediensten die de koelwagen konden onderscheppen. De smokkelaar die hiervan op de hoogte was verwittigde de hulpdiensten niet. Er zaten

²³⁰ Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Dendermonde, 25 februari 2020, k. D19D (beroep vastgelegd op 12 oktober 2020).

27 slachtoffers in die ernstig onderkoeld waren. Onder de transitmigranten bevonden zich ook smokkelaars die zelf naar het VK probeerden te geraken.

De hoofdbeklaagde werd beschouwd als de spilfiguur, de baas van de parking. Hij ontkende een smokkelaar te zijn en verklaarde zelf een transitmigrant te zijn die naar het VK wilde. Hij werd in Frankrijk al eerder veroordeeld voor mensensmokkel. De andere beklagden fungeerden als tussenpersonen. Zij informeerden de transitmigranten, hielpen hen naar de parkings te gaan, informeerden over de transporten,... Sommige beklagden bekleedden een bevoorrechte positie en stonden iets dicht bij de hoofdbeklaagde. Zij mochten het geld ontvangen.

De rechtbank kon uit het strafdossier niet opmaken of de activiteiten gebeurden onder de verzwarende omstandigheid van geweld en bedreigingen. De rechtbank sprak de beklagden vrij voor deze verzwarende omstandigheid.

De rechtbank oordeelde ook dat er geen sprake was van een criminele organisatie, wel van een vereniging. Criminele organisaties zijn complexer dan bendes. Ze hebben nationale/internationale vertakkingen. Ze hebben een complexere, beter georganiseerde en meer bestendige structuur waarbinnen legale en illegale activiteiten kunnen plaatsvinden ook al hebben niet alle leden noodzakelijk de bedoeling om mee te werken aan het plegen van misdrijven. Deze dadergroep kende geen internationale vertakkingen. Wel is het duidelijk dat iedere beklagde de intentie had een misdrijf te plegen en daarbij zijn eigen voordeel na te streven. De leidende figuren handelden uit louter winstbejag, terwijl de anderen meewerkten om hun eigen oversteek naar het VK te garanderen. De rechtbank heromschreef de verzwarende omstandigheid van de criminele organisatie naar de verzwarende omstandigheid van een vereniging. De hoofdbeklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van zeven jaar en tot een geldboete van 1.824.000 euro. De andere beklagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen tussen twintig maanden en vijf jaar en tot gelboetes tussen 152.000 euro en 1.088.000 euro. Zes van de beklagden werden bij verstek veroordeeld, vijf van hen bevinden zich nu in het VK. Er werd een bedrag van 70.000 euro verbeurdverklaard.

Myria had zich burgerlijke partij gesteld en kreeg een morele schadevergoeding van 1 euro.

3.5. | Afghaans smokkelnetwerk – gezamenlijk onderzoeksteam (JIT)

Het **hof van beroep van Gent** sprak zich in een **arrest van 21 januari 2020**²³¹ uit over een zaak van mensensmokkel, die in het vorige jaarverslag behandeld werd.²³² In eerste aanleg waren zestien personen vervolgd voor mensensmokkel in het kader van een criminele organisatie met een groot netwerk dat actief was in verschillende Europese landen. Myria had zich burgerlijke partij gesteld. In een **vonnis van 25 maart 2019** door de **correctionele rechtbank van Gent** kregen verschillende beklagden hoge gevangenisstraffen, enkele andere beklagden werden vrijgesproken.²³³

Een van de beklagden tekende beroep aan.

De criminele organisatie had een uitgebreid netwerk in Europa en smokkelde personen van verschillende nationaliteiten richting het Verenigd Koninkrijk. De organisatie smokkelde personen in bestelwagens en in kleine vrachtwagens waarin verborgen ruimtes waren gecreëerd. Tijdens verschillende intercepties konden linken met België worden gelegd, onder meer door gevonden documenten en onderzoek van telefoondata. Op basis van deze informatie werd in België een strafonderzoek gestart. Toen tijdens dit onderzoek bleek dat er ook geregeld contacten waren met Bulgarije en het VK, volgde een Europese samenwerking op politieel niveau en op het niveau van het parket en de onderzoeksrechter, nadat een gerechtelijk onderzoek was opgestart in het kader van een *joint investigation team* (JIT). Uit het geheel van deze onderzoeken bleek dat een organisatie was uitgebouwd die vooral door Afghanen werd gefaciliteerd en die werd geleid door twee welbepaalde personen in het VK en in Bulgarije. Het netwerk smokkelde personen uit onder meer Afghanistan, Syrië en Irak naar het VK. België was daarbij het kruispunt waar de personen in de wagens met verborgen ruimte werden ingeladen. Voor een volledige reis betaalden migranten 10.000 euro.

De twee hoofdbeklaagden en enkele andere beklagden werden schuldig geacht respectievelijk de leider en de mededaders te zijn van een criminele organisatie die zich bezighield met mensensmokkel met verzwarende

231 Gent, 21 januari 2020, 4e k. (voorziening in cassatie afgewezen).

232 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers*, pp. 137-138.

233 Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, 25 maart 2019, 28e k.

omstandigheden. Zij kregen gevangenisstraffen tussen acht maanden en zeven jaar en geldboetes tussen 24.000 en 760.000 euro.

Verschillende andere beklaagden werden vrijgesproken wegens gebrek aan bewijzen.

Myria kreeg een forfaitaire schadevergoeding van 2.500 euro.

Voor het hof van beroep voerde de beklaagde aan dat hij maar een ondergeschikte positie innam binnen de criminele organisatie. Het hof ging hierin niet mee en bevestigde de beslissing van de eerste rechter.

3.6. | Mensensmokkel geherkwalificeerd in hulp bij illegale immigratie (artikel 77 van de wet van 15 december 1980)

De **correctionele rechtbank van Antwerpen** heeft zich op **30 maart 2020** uitgesproken over een smokkeldossier waarvan de feiten zich afspeelden op de luchthaven van Antwerpen.²³⁴ Twee personen werden vervolgd.

Eind 2018 werd op de luchthaven een vrouw aangehouden met een Brits paspoort die een vlucht naar Londen wou nemen. De fysiologische kenmerken van de vrouw kwamen niet overeen met de foto van het paspoort dat zij voorlegde. Haar verklaringen waren vaag en tegenstrijdig. Op dezelfde vlucht zaten twee mannen met de Britse nationaliteit maar eveneens van Eritrese origine. Een van die mannen had dezelfde achternaam als de vrouw. De drie beweerden elkaar niet te kennen. De politiediensten gingen over tot een onderzoek. De drie personen werden ondervraagd, hun gsm-toestellen werden uitgelezen, de camerabeelden van de luchthaven werden geanalyseerd en er werd een retroactief telefonieonderzoek gevoerd. Een foto van het Britse paspoort werd teruggevonden op het gsm-toestel van een van de beklaagden. De vrouw en de twee mannen waren afzonderlijk met een taxi van het station aangekomen maar nauwelijks enkele minuten na elkaar. De verklaringen van de drie waren bovendien

tegenstrijdig: eerst beweerden ze elkaar niet te kennen, nadien verklaarden ze familie van elkaar te zijn.

Tijdens de procedure voor de rechtbank verklaarden de beklaagden dat ze respectievelijk de broer en de neef waren van de vrouw. De vrouw afkomstig uit Eritrea zou in Zweden geleefd hebben en na haar echtscheiding dakloos zijn geworden. De Zweedse migratie-instanties hadden haar asielaanvraag negatief beoordeeld en ze had een bevel om het grondgebied te verlaten ontvangen. De beklaagden hadden geprobeerd haar te helpen om naar het VK te reizen waar haar zoon en broer verbleven. De rechtbank stelde dat hij deze verklaringen niet kon beoordelen maar zich moest baseren op het strafdossier en dat daaruit bleek dat de beklaagden fungeerden als de *passeurs*.

De rechtbank herkwalificeerde de feiten wel naar art. 77 van de wet van 15 december 1980 omdat het moreel element, het bijzonder opzet "*met het oog op het direct of indirect verkrijgen van een vermogensvoordeel*" zoals voorzien in art. 77bis niet was aangetoond. De rechtbank volgde de verdediging in de redenering dat er gelet op de specifieke context en de familiale banden geen bewijs was van een direct of indirect vermogensvoordeel.

De rechtbank ging niet mee in het argument dat de beklaagden de hulp voornamelijk om humanitaire redenen hadden verleend. De beklaagden waren familieleden die specifiek en doelbewust naar België waren afgereisd om de doorreis van de vrouw naar het VK mee te organiseren en te begeleiden. Het ging niet om particuliere hulpverleners die primaire hulp of zorg verschaffen aan een persoon in illegaal verblijf.

Beide beklaagden werden veroordeeld tot een gevangenisstraf van een jaar en tot een geldboete van 13.600 euro, allebei met uitstel.

234 Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 31 maart 2015, k. AC10, nr. 2020/1877 (beroep).